

**Suomalaisen työelämän kielet ja asiantuntijuus
maallikoiden verkkokeskusteluissa**

Maisterintutkielma

Pauliina Puranen

Suomen kieli

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Marraskuu 2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Pauliina Puranen	
Työn nimi – Title Suomalaisen työelämän kielet ja asiantuntijuus maallikoiden verkkokeskusteluissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Marraskuu 2019	Sivumäärä – Number of pages 88 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Suomalainen työelämä monikielistyy kasvavissa määrin. Maisterintutkielmani käsittelee suomen, ruotsin ja englannin kielille sekä työelämän ja kielipolitiikan asiantuntijoille syntyviä diskursseja maallikoiden eli ei-lingvistien käymissä verkkokeskusteluissa, jotka käsittelevät työelämän kielipolitiikkaa. Tutkin siis maallikoiden esittämiä kieli-ideologioita kansanlingvististä viitekehystä hyödyntäen. Analysoin aineiston diskurssintutkimuksen metodein, systeemifunktionaalista kieliteoriaa käyttäen. Maallikoiden kielipoliittisia käsityksiä on tärkeää tutkia, sillä ne vaikuttavat kielten kehittymiseen yhteisöissä, vaikkei maallikoilla virallista sääntelyvaltaa olekaan.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu verkkokeskusteluista, jotka on käyty heinä–syyskuussa 2017 työelämän kielipolitiikkaan liittyvien sanomalehti uutisten verkkojulkaisujen yhteydessä. Aineiston pohjana olevat kuusi artikkelia käsittelevät kahden suomalaisyrityksen vuonna 2017 uutisoitua kielipolitiikkaa: yhtäältä lentoyhtiö Finnairin päätöstä olla vaatimatta matkustamohenkilökunnaltaan suomen kielen taitoa ja toisaalta muuttoyritys Niemi Palveluiden työpaikkailmoitusta, jossa yritys etsi <i>hyvää suomea</i> taitavaa henkilökuntaa.</p> <p>Tutkimuskysymykseni ovat: 1. Millaisia merkityksiä työelämän kotimaiset kielet saavat maallikoiden verkkokeskusteluissa, joissa käsitellään monikielistyvää työelämää? 2. Mitä merkityksiä työelämän englannin kielelle rakentuu näissä verkkokeskusteluissa? 3. Miten kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuus asemoidaan verkkokeskusteluissa? 4. Millaisina kielipoliittisina keskustelijoina maallikot näyttäytyvät verkkokeskusteluissa?</p> <p>Verkkoteksteissä rakentuu viisi kielidiskurssia ja yksi asiantuntijadiskurssi. Suomen kieltä käsittelevät diskurssit ovat maassa maan kielellä -diskurssi sekä kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi, joista ensimmäinen puolustaa suomen (ja ruotsin) kielen paikkaa Suomessa periaatteellisin syin ja jälkimmäinen näkee kielten tarpeellisuuden tilanteisesti rakentuvana. Ruotsille rakentuva ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssi esittää ruotsin Suomessa historiallisena muttei nykypäivänä juuri merkittävänä kielenä. Englannille rakentuvat englantia kansainvälisyyden kielenä -diskurssi sekä englantia korvikekielenä -diskurssi, joista ensimmäinen merkityksentää englannin kielen tehokkaaksi ja jälkimmäinen pakon edessä käytettäväksi kieliresurssiksi. Asiantuntijoille rakentuvan diskurssin nimesin norsunluutornista julkisuuteen -diskurssiksi. Siinä työelämän ja kielipolitiikan asiantuntijuus asemoidaan maallikoiden tunteesta todellisuudesta vieraantuneeksi. Maallikot tekevät verkkokeskusteluissa tarkkoja kielipoliittisia havainnot, mutta kielentävät ajatuksiaan tulkinnanvaraisesti perustellen näkemyksiään henkilökohtaisilla kokemuksillaan.</p> <p>Tuloksia voidaan hyödyntää yhteiskunnan ja yritysmaailman kielipoliittisia linjauksia suunniteltaessa sekä kielikoulutuspoliittisia linjoja pohdittaessa.</p>	
Asiasanat – Keywords Kieli-ideologiat, kansanlingvistiikka, diskurssianalyysi, kielipolitiikka, monikielisyys	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA AIEMMAT TUTKIMUKSET	6
2.1 Kieli-ideologioiden tutkimus.....	6
2.2 Kieli-ideologiat kansanlingvistiksessä.....	9
2.3 Diskurssintutkimus ja systemis-funktionaalinen kieliteoria.....	12
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	17
3.1 Verkkotekstit ja niiden tutkimus.....	17
3.2 Aineiston esittely	19
3.3 Tutkimuskysymykset ja analyysin toteutus	22
4 KOTIMAISTEN KIELTEN SAAMAT MERKITYKSET	24
4.1 Maassa maan kielellä -diskurssi	24
4.2 Kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi.....	38
4.3 Ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssi.....	48
5 ENGLANNIN KIELEN SAAMAT MERKITYKSET	54
5.1 Englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi.....	54
5.2 Englanti korvikekielenä -diskurssi.....	61
6 ASIANTUNTIJOIDEN ASEMOINTI VERKKOKESKUSTELUISSA	67
7 PÄÄTÄNTÖ	76
LÄHTEET	83
LIITTEET	89

1 JOHDANTO

Suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistyessä alati kasvavan maahanmuuton myötä myös suomalainen työelämä kansainvälistyy, eikä suomen kielen taitoa enää vaadita kaikissa ammateissa (ks. esim. Helsingin Sanomat 2017). Keskustelu maahanmuuttajien työllistymisestä sekä vaihtelevista kielitaitovaatimuksista työpaikoilla on ollut aktiivista viime vuodet (ks. esim. Strömmmer 2017) ja asiasta on keskusteltu eri medioissa niin virallisilla tahoilla kuin anonyymeilla kommenttipalstoillakin. Syksyllä 2019 kielikeskustelu on kohdistunut Helsingissä vastikään avattuun ostoskeskukseen Mall of Triplaan, jonka englanninkielinen nimi on puhuttanut mediassa (ks. esim. Helsingin Sanomat 2019).

Asiasta keskusteltaessa on esiintynyt monenlaisia näkemyksiä suomen kielen asemasta ja tuon aseman mahdollisesta muutoksesta. Siinä missä yksi iloitsee monikielisydestä ja uudenlaisten kielikoulutusten mahdollisuuksista, osoittaa toinen huolensa selkeiden kielitaitotasojen puutteesta sekä suomen kielen jäämisestä jalkoihin muiden kielten tullessa osaksi kenttää. Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, miten yrityselämän kielistä ja kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuudesta puhutaan maallikoiden verkkokeskusteluissa. Maallikoilla tarkoitan tässä muita kuin kielitieteellisen koulutuksen saaneita henkilöitä (ks. Niedzielski & Preston 2000). Tutkielman tavoitteena on valottaa, millaisia merkityksiä työelämän kotimaiset kielet saavat maallikoiden verkkokeskusteluissa, joissa käsitellään monikielistyvää työelämää, mitä merkityksiä työelämän englannin kielelle näissä verkkokeskusteluissa rakentuu sekä miten kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuus näissä verkkokeskusteluissa asemoidaan. Tarkastelen myös sitä, millaisina kielipoliittisina keskustelijoina maallikot verkkokeskusteluissa näyttäytyvät.

Tutkimus yhdistää monikielisyystutkimuksen kansanlingvistiseen diskurssintutkimukseen. Tutkimusasetelma on Suomessa tuore, sillä yleensä vain kielten ”sisäiseen” tutkimukseen, kuten murretutkimukseen (ks. Mielikäinen & Palander 2002; 2014; Preston 1989), keskittyvä kansanlingvistiikka toimii tässä tutkielmassa monikielisyuden tarkastelun välineenä. Tutkimuksessa kansanlingvistiisyys yhdistyy myös kieli-ideologioiden ja maallikoiden kielipoliittisten näkemysten tarkasteluun. Diskurssianalyysin tukena aineiston analyysissa käytän systeemifunktionaalista kieliteoriaa (Halliday 1985; 2009). Tällä tavoin pyrin selvittämään kielenkäyttäjien näkemyksiä ja näiden näkemysten esittämisen tapoja suomalaisen työelämän kielellisestä moninaisuudesta vuonna 2017. Ideologioita ja näkemyksiä tarkastellessaan tutkimus on läheinen kieli-ideologioiden tutkimukselle sekä asennetutkimukselle (ks. Paunonen 1996; Solin 2012; Ruuska 2016; Saviniemi 2015).

Tutkimuksen aineisto pohjautuu kahteen tekstiperheeseen, jotka syntyivät kesällä 2017 uutisoiduista suomalaisyritysten kielipoliittisista linjauksista. Ensimmäinen uutisoitu tapaus oli lentoyhtiö Finnairin alkuvuonna 2017 ilmoittama päätös, ettei yritys enää vaadi matkustamohenkilökunnaltaan välttämättä suomen kielen taitoa. Tapauksesta uutisoitiin laajalti suomalaisessa mediassa ja se herätti paljon verkkokeskustelua uutisiin kytkeytyneissä kommenttiosioissa. Toinen keskustelua herättänyt tapahtuma oli Finnair-tapaukselle vastakkainen: loppukesällä 2017 muuttopalveluyritys Niemi Palvelut Oy ilmoitti työpaikkailmoituksessaan etsivänsä joukkoonsa *hyvää suomea* puhuvia työntekijöitä. Verkkokeskusteluiden kohteiksi nousivat näiden uutisten yhteydessä siis niin suomen kielen taidon vaatiminen kuin kielitaidon vaahteen poistuminenkin, mikä loi hyvän pohjan kielipoliittisen keskustelun tarkastelulle tässä tutkimuksessa.

Ensimmäisen uutistapauksen kohde Finnair Oy on vuonna 1923 toimintansa aloittanut lentoyhtiö, joka liikennöi matkustaja- ja rahtiliikenteessä erityisesti Euroopan ja Aasian välillä (Finnair 2018a). Vuonna 2019 Finnair Oyj:n osakkeista 55,81 prosenttia on Finnairin oman tiedotuksen mukaan Suomen valtioneuvoston kanslian omistuksessa (Finnair 2019), ja yrityksen pääkonttori sijaitsee Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Tutkittavana ajankohtana eli vuonna 2017 Finnairin liikevaihto oli 2568,4 miljoonaa euroa ja samaisena vuonna sen palveluksessa oli keskimäärin 5 526 henkilöä (Finnair 2018b). Verkkosivuillaan Finnair (2018a) kertoo korostavansa pohjoismaista asiakaskokemusta kaikissa toiminnoissaan.

Toisen uutistapauksen keskiössä ollut Niemi Palvelut Oy on vuonna 1981 toimintansa aloittanut Suomen johtava muutto- ja logistiikka-alan yritys, joka oman tiedotuksensa mukaan toimittaa vuosittain noin 35 000 muuttoja ja 60 000 muuta palveluprojektia. Niemi Palvelut Oy:n palveluksessa on vuoden 2019 tietojen mukaan noin 1 300 henkilöä, ja yrityksellä on toimipaikat seitsemässä Suomen suuressa kaupungissa: Helsingissä, Jyväskylässä, Kuopiossa, Lahdessa, Oulussa, Tampereella ja Turussa. (Niemi 2019a; Niemi 2019b.)

Tämän tutkimuksen aineisto sivuaa suomalaisen yhteiskunnan suhdetta eri kieliin. Toisaalta se tarkastelee suomalaisen työelämän yleistä kielipolitiikkaa ja kielitilannetta. Kielipolitiikka on monitahoinen käsite, joka on Johnsonin (2013) mukaan jaettavissa neljään osa-alueeseen: viralliset säädökset, epäviralliset ja implisiittiset mekanismit, kielipolitiikkaa luovat prosessit sekä kielipoliittiset tekstit ja diskurssit. Lisäksi Johnson (2013) jaottelee kielipolitiikan syntymisen niin kutsuttuun ylhäältä alas -politiikkaan (eng. *top-down language policy*) sekä niin kutsuttuun alhaalta ylös -kielipolitiikkaan (eng. *bottom-up language policy*). Näistä ensimmäinen, ylhäältä alas -politiikka, juontuu nimensä mukaisesti yhteiskunnan ylemmiltä tasoilta, esimerkiksi hallituksen päätöksistä, vaikuttaen kansalaisten toimintaan. Jälkimmäinen alhaalta

ylös -politiikka on yhteisön itsensä keskuuteensa ja tarpeisiinsa luomaa politiikkaa. Nämä ilmiöt ovat kuitenkin suhteellisia ja voivat esiintyä yhteisön sisällä myös yhtäaikaaisesti. (Mts. 9–10.)

Kielipolitiikka (eng. *language policy*) terminä korostaa sitä, että sen alainen toiminta on aina sidoksissa johonkin ideologiaan tai arvoihin. Kielipolitiikassa voidaan nähdä samankaltaisia toimijoita ja näkemyksiä kuin muillakin politiikan osa-alueilla: myös kieleen ja sen muutoksiin voidaan suhtautua esimerkiksi konservatiivisesti tai anarkistisesti. (Voutilainen 2016: 151–152.) Kielipolitiikan toimijoina voidaan nähdä myös esimerkiksi populistieja, jotka rakensivat valtakunnan politiikan mukaisesti eroa kansan ja eliitin välille (mts. 166). Kielipolitiikka on siis aina yhteydessä muun muassa senhetkiseen yhteiskuntapolitiikkaan (mts. 154).

Samoin kuin muut valtakunnalliset poliittiset päätökset, myös eri valtioiden kielipoliittiset linjaukset eroavat toisistaan. Kielestään ja kulttuuristaan perinteisesti ylpeät valtiot, kuten Ranska, tai tällä hetkellä nationalismivetoista politiikkaa harjoittavat valtiot, kuten Unkari, edustavat kielipolitiikan nationalistista siipeä (ks. Walsh 2016; Laihonon 2002). Tällaisella nationalistisella, puristisella kielipolitiikalla halutaan suojella ja edistää kansalliskielten asemaa yhteiskunnassa. Suomen kielessä puristista kielipolitiikkaa voidaan harjoittaa esimerkiksi korvaamalla ruotsin tai englannin kielestä tulleita sanoja historiallisesti suomenkielisemmillä sanoilla. (Voutilainen 2016: 164.) Vaikka kielen suojelemisen tarvetta perustellaan usein jonkin toisen kielen pelolla, ei Vaattovaaran (2016: 108) mukaan esimerkiksi Ranskan puristinen, vähemmistökielet sivuuttava ja englannin kielen vaikutteita vastustava kielipolitiikka ole nähtävissä pelkona kielen katoamisesta, vaan se on lähtöisin kansallismielisestä kieli-ideologiasta.

Nationalistisen kielipolitiikan vastapainona voidaan nähdä internationalistinen kielipolitiikka, joka korostaa erityisesti kielten muutosta, avoimuutta ja joustavuutta sekä yhteisön monikielisyyttä ja kielten rinnakkaiseloja (Voutilainen 2016: 165). Tällaista edustaa esimerkiksi Pohjoismaiden kielineuvoston luoma pohjoismainen kielipoliittinen julistus vuodelta 2005, joka mainitsee erääksi tavoitteekseen yhteisön ja yksilön monikielisyyden ja rinnakkaiskielisyyden sekä Pohjoismaiden kielten kesken että niiden suhteessa englannin kieleen (ks. Norden 2005). Myös Suomen oikeusministeriön vuonna 2017 julkaisema Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma kuvailee Suomea ”kieliltään rikkaana maana” (Oikeusministeriö 2017: 12). Kyseinen toimintasuunnitelma määrittelee suomen ja ruotsin kielen asemat suomalaisessa yhteiskunnassa mainiten myös saamen kielten, viittomakielen sekä muut kielet (mts. 13–16). Suomen perustuslain (731/1999) 17. pykälän ja Suomen kielilain (423/2003) ensimmäisen pykälän mukaan Suomessa on kaksi yhdenvertaista kansalliskieltä: suomi ja ruotsi (Finlex 1999; Finlex 2003). Kielilain (423/2003) toisen luvun kymmenennen pykälän mukaan jokaisella on oikeus

käyttää suomea tai ruotsia valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa (Finlex 2003). Kotimaisten kielten keskus on kuitenkin peräänkuuluttanut kokonaisvaltaisen Suomen valtion kielipoliittisen ohjelman laatimista (Hakulinen, Kalliokoski, Kankaanpää, Kanner, Koskenniemi, Laitinen, Maamies & Nuolijärvi 2009: 57). Ohjelman toivottaisiin selkeyttävän Suomessa puhuttavien kielten asemia ja turvaavan kansalliskielten asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa etenkin tieteen ja koulutuksen kielinä (Kotimaisten kielten keskus 2018).

Koska suomalainen viranomaiskieli (ks. Finlex 2003) määrittelee suomen ja ruotsin kielet kansalliskielen käsitteellä, käytetään kyseistä käsitettä selkeyden vuoksi myös tässä tutkielmassa lainsäädännöllisiin kysymyksiin viitattaessa. Kansalliskielen käsite on kuitenkin kulttuurisen, historiallisen ja poliittisen taustansa vuoksi ideologisesti väritynyt, ja Mantilan (2005: 300–301) mukaan termissä kaiku Suomessa 1800-luvulla tapahtunut suomen kielen ja kulttuurin herääminen sekä kansallisen identiteetin rakentuminen. Tämän vuoksi kutsun jatkossa suomea ja ruotsia kotimaisten kielten käsitteellä, joka on yleinen suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa. Suomalaisen työelämän käsitteellä tarkoitan tässä tutkielmassa Suomen valtion alueella tapahtuvaa työelämää sekä Suomessa kotipaikkaansa pitävien yritysten toimintaa, mikä sinänsä on aina kulttuurisesti, toiminnallisesti ja kielellisesti vaihtelevaa ja moninaista.

Suomen kielipoliittisessa keskustelussa puheenaiheeksi nousee usein englannin kieli ja sen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa – kotimaisten kielten rinnalla tai niiden asemaa haastaen. Englannin käyttö suomalaisessa työelämässä on jatkuvassa kasvussa – englannin kieli tulee usein osaksi yritykseen toimintaa joko kansainvälisen henkilöstön tai kansainvälisten yhteistyökumppaneiden myötä (Virkkula 2008: 382). Äidinkieliä englannin puhujia asui Suomessa vuoden 2018 lopussa noin 20 000. Se on siis vieraskielisistä ryhmistä viidenneksi suurin venäjänkielisten, vironkielisten, arabiankielisten ja somalinkielisten jälkeen. (Tilastokeskus 2019a.) Koulussa opiskelluista kielistä englanti on ylivoimaisesti suosituin: vuonna 2018 suomalaisten peruskoulujen 1.–6.-luokkalaisista 74 prosenttia opiskeli englannin kieltä. Vuosiluokilla 7–9 englantia opiskeli 99,5 prosenttia peruskoululaisista. (Tilastokeskus 2019b.)

Globalisoituneessa nyky-yhteiskunnassa työelämän viestinnän kieli on usein englanti, sillä se nähdään yritysmaailman lingua francana (Virkkula 2008: 384). Englanti toimii nykyisin myös tieteen lingua francana (Taavitsainen 2004: 13; Mauranen 2012). Tämä englannin kielen käyttö eri alojen lingua francana voi olla totuttu, tasapuolinen ja turvallinen valinta (Virkkula 2008: 392), sillä tällöin millään keskustelun osapuolella ei yleensä nähdä olevan natiivin puhujan etulyöntiasemaa (Louhiala-Salminen, Charles & Kankaanranta 2005: 404). Toisaalta englannin kielen käyttö yritysmaailmassa on tullut niin yleiseksi, että henkilöt, jotka kokevat

englannin osaamisensa heikoksi, voivat tuntea asiasta ahdistusta ja epätasa-arvoa. Vastaavasti vahva englannin kielen taito voi tuoda kieltä hyvin osaavalle työelämässä valtaa. (Virkkula 2008: 404, 413.) Tämä voi päteä myös muihin yrityksessä käytettäviin kieliin (ks. Vaara, Tienari, Piekkari & Säntti 2011), kuten pohjoismaisessa kontekstissa skandinaavisten kielten taitamiseen.

Englannin kielen asemasta suomalaisessa työelämässä on kirjoitettu jonkin verran opinnäytetöitä. Suomi toisena kielenä -opiskelijoiden näkemyksiä englannin kielen käytöstä Suomessa on tarkastellut Malessa (2011). Malessan (mts. 47) mukaan englannilla on suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden parissa vahva status, joka jopa haittaa S2-opiskelijoiden suomen kielen opiskelua suomalaisten halutessa puhua kansainvälisten opiskelijoiden kanssa englantia suomen sijaan. Tiedemaailmassa kotimaisten kielten käyttöalojen pienenemistä ja etenkin englannin kielen aseman nousua on tutkinut Määttä (2015), jonka mukaan suomen kielen käyttöala kaventuu teknillisillä aloilla jatkuvasti. Suomalaisten insinöörien kokemuksia englannin käyttämisestä työelämän lingua francana on tarkastellut Mero (2016) ja tapahtumatuotannon ammattilaisten englannin kielen käyttöä on käsitellyt Alaniska (2018). Näissä molemmissa tutkimuksissa painottui englannin kielen laaja käyttö. Suomessa työskentelevien kansainvälisesti rekrytoitujen työntekijöiden ympärillä pyörinyttä mediakeskustelua on aiemmin tutkinut Virtanen (2011), jonka media- ja haastatteluaineistossa työelämän kielitaito rakentui ensisijaisesti tilanne- ja tehtäväkohtaisena keskittyen sanaston laajuuteen (mts. 167).

Tämä tutkimus liikkuu kansanlingvistiikan ja diskurssintutkimuksen rajapinnoilla: analysoin maallikoiden keskeiset kieli-ideologiset ja kielipoliittiset näkemykset diskurssianalyysin keinoin. Tutkimus noudattaa seuraavanlaista jäsenystä: tätä johdantolukua seuraava toinen luku on teorialuku ja kolmas luku toimii aineisto ja menetelmät -lukuna. Analyysilukuja ovat neljäs, viides ja kuudes luku. Neljännessä luvussa tarkastelen kotimaisille kielille syntyviä diskursseja: kahta suomen kielelle syntyvää diskurssia ja yhtä ruotsin kielelle rakentuvaa diskurssia. Viidennessä luvussa esittelen kaksi englannin kielelle syntyvää diskurssia ja kuudennessa luvussa yhtä asiantuntijoille syntyvää diskurssia. Seitsemäs eli viimeinen luku on päätäntöluku, joka kokoaa yhteen keskeiset tulokset, arvioi tutkimuksen ja esittää mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA AIEMMAT TUTKIMUKSET

2.1 Kieli-ideologioiden tutkimus

Kieli-ideologioiden tutkimuksessa kieltä ei nähdä ainoastaan sääntöjen ohjaamana rakennejärjestelmänä, vaan kielenkäyttäjien sosiaalisessa yhteisössä rakentuvana toimintana, jolla voidaan kuvata ulkoista, koettua maailmaa. Kieli-ideologiat ovat tietoisia ja tiedostamattomia asenteita, mielipiteitä, uskomuksia ja teorioita kielestä. (Piippo 2016: 24.) Kieli-ideologinen tutkimus tarkastelee näitä kieleen liittyviä kysymyksiä, kuten sitä, mikä kieli on, kenelle se kuuluu ja kuka sen asemaa säätelee. Kieli-ideologisia neuvotteluja voidaan käydä esimerkiksi kielten arvostuksesta, kielitaitojen määrittelystä sekä kielten välisistä suhteista. (Mäntynen, Halonen, Pietikäinen & Solin 2012: 325–326.)

Kielen ideologisuus ei ulotu vain kieltä ja sen käyttöä arvioiviin kommentteihin, vaan samalla tavalla tieteellisetkin käsitykset kielestä ovat jonkin ideologian ohjaamia. Kieli-ideologioiden tutkimuksella voidaan saada tietoa kielenkäyttäjää ympäröivästä yhteisöstä: esimerkiksi suomenkielistä Suomea kannattavissa ideologioissa voidaan nähdä yhteyksiä kansallisuusaatteeseen. Kieli-ideologisilla diskursseilla, jotka voivat olla osa laajempia yhteiskunnallisia diskursseja, rakennetaan siis kuvaa kielistä, niiden käyttäjistä sekä kielten valtasuhteista. Ne myös muokkaavat kielenkäyttäjien kielikäsitteitä. Kieli-ideologioiden tutkimus voi siis olla läheinen tutkimusala myös laajemmalle yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle. (Piippo 2016: 24–26, 39.)

Kieli-ideologisen tutkimuksen voidaan nähdä alkaneen lingvistisen antropologin Michael Silversteinin työn myötä Yhdysvalloissa vuonna 1979 (Mäntynen ym. 2012: 326). Silversteinin (1998: 314–315) mukaan kieli-ideologiat ovat indeksikaalisia. Tämä tarkoittaa sitä, että ideologioiden kantamat merkitykset rakentuvat aiemmissä esittämissuhteissa rakentuneille merkityksille ja viittaavat näihin (mp.). Esimerkiksi 1. persoonan pronomini *mää* voidaan yhdistää tamperelaisuuteen, joka taas voidaan yhdistää tietyn jääkiekkoseuran kannatukseen. Tällöin *mää*-varianttia käyttävät voidaan nähdä myös jääkiekon ystävinä. Kieli-ideologia on se, joka yhdistää esimerkiksi tietyn kielellisen rakenteen, tässä esimerkissä *mää*-variantin, toiseen siinänsä kielivariantista irralliseen mielikuvaan, tässä esimerkissä jääkiekkoon. Toisin sanoen se ylläpitää tilanteessa indeksikaalista suhdetta. (Mäntynen ym. 2012: 327.)

Kielenkäyttäjien puhetta kielestä kutsutaan kielipuheeksi (ks. Piippo 2016: 41). Tässä kielipuheessa käytettyjä kielellisiä valintoja taas kuvataan sanalla metakieli (Mielikäinen &

Palander 2014: 26). Tietynlaista kielipuhetta toistamalla kieliyhteisön jäsenet voivat rakentaa ja muokata kielen normeja ja käsitystä siitä, millaisia piirteitä esimerkiksi tietynlaisten kielenkäyttäjien tai kielenkäyttötilanteiden kielessä on. Usein näiden merkitysten luomiseen ja diskurssien ylläpitämiseen osallistuu myös erilaisten instituutioiden ja kielen ammattilaisten yhteisö: esimerkiksi koululaitos ja sen välittämät ideologiat ovat keskeisiä kielenkäyttäjien näkemysten rakentumisessa. Yleistä on esimerkiksi standardoidun kielimuodon, yleiskielen, pitäminen muita kielimuotoja arvostettavampana. (Piippo 2016: 41–42.)

Yleisiä kieli-ideologioita ovat Mäntysen, Halosen, Pietikäisen ja Solinin (2012: 328–329) mukaan esimerkiksi standardiuden ideologia, sopivuuden ideologia sekä heteroglossinen ideologia. Standardiuden ideologia puolustaa nimensä mukaisesti standardin kielen paikkaa kielimuotona, johon kielenkäyttäjän on hyvä pyrkiä. Sopivuuden ideologia tunnistaa erilaisia kielenkäyttötilanteita, joihin sopii kuhunkin omat kielivarianttinsa: virallisissa tilanteissa on tämän ideologian mukaan sopivaa käyttää standardoitua kieltä, mutta arkisissa yhteyksissä voi esiintyä myös muunlaisia kieli- ja kirjoitusmuotoja. (Mp.) Heteroglossinen kieli-ideologia korostaa kielen moninaisuuden, muutoksellisuuden ja kielellä leikittelyn asemaa kielenkäytössä (Pietikäinen 2010: 99). Kieli-ideologiat voivat muuttua esimerkiksi kielen käytön tai yhteiskunnallisen tilanteen muutoksen myötä. Eri ideologiat voivat myös olla tilanteessa läsnä samanaikaisesti. (Mäntynen ym. 2012: 329.)

Irvinen ja Galin (2000) mukaan kieli-ideologioita voidaan tutkia tarkastelemalla kolmea semioottista prosessia: ikonisaatiota, kertautumista ja poistamista. Ikonisaatiossa jokin kielellinen piirre muotoutuu indeksikaalisesta ikoniseksi eli jokin kielellinen piirre aletaan nähdä tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuuluvan kielenkäyttäjän luonnollisena ominaisuutena. (Irvin & Galin 2000: 37–38.) Aiempaa esimerkkiä mukailen voitaisiin esimerkiksi sanoa, että ikonisaation myötä jokaisen jääkiekkofanin ajateltaisiin poikkeuksetta käyttävän 1. persoonan variantti *mää* ja kyseiseen persoonapronominiin alettaisiin liittää tuntemuksia, jotka kohdistuvat jääkiekkofaneihin.

Toista Irvinen ja Galin (2000) esittämää prosessia kutsutaan kertautuvuudeksi: tiettyjen asioiden tai ilmiöiden välinen suhde toistetaan kuvaamaan toisten asioiden suhdetta. Mäntysen, Halosen, Pietikäisen ja Solinin (2012: 331) osoittama esimerkki kertautuvuudesta on nuorten tyttöjen käyttämä ”pissis-ässä”. Koska teini-ikäiset tytöt on nähty muusta yhteiskunnasta erotuvana sosiaalisena ryhmänä, on tämä suhtautuminen myöhemmin siirretty heidän käyttämänsä ”pissis-ässä” ja jonkinlaisen yhteiskunnassa yleisen puhetavan suhteen kuvaamiseen (mp.). Kolmas prosessi, poistaminen, tarkoittaa nimensä mukaisesti jonkin kielellisen ryhmän, toiminnan tai ilmiön kokonaisvaltaista eristämistä tai näkyvistä poistamista. Tämä voi tapahtua

esimerkiksi kuvaamalla monikielistä yhteisöä yksikielisenä. (Irvine & Gal 2000: 38–39.) Nämä prosessit toimivat usein yhdessä ja samanaikaisesti (Mäntynen ym. 2012: 331).

Kieli-ideologioita tutkitaan usein metakieltä ja metalingvististä diskurssia analysoimalla. Mahdollista on tutkia myös itse kielenkäyttöä. (Mäntynen ym. 2012: 333–334.) Suomessa kieli-ideologioiden tutkimus on keskittynyt erityisesti kirjakielen kehityksen ja kielenhuollon tutkimukseen (Mielikäinen & Palander 2014: 335–336). Tätä kieli-ideologista tutkimusta ovat tehneet esimerkiksi Paunonen (1996) suomen kielen ohjailuun liittyen sekä Laitinen (2004) suomen kieltoisanan nostamaa kielikeskustelua koskien. Uudempaa kieli-ideologista tutkimusta edustavat esimerkiksi Mäntynen (2012), joka tarkastelee akateemisten tietokirjojen suomenostyötä, sekä Solin (2012), joka tutkii akateemisessa rekrytointiprosessissa käytetyn tekstigenren muutosta ansioluettelosta viranhakuportfolioon. Solinin mukaan tekstin genremuutos ja uuden vaaditun tekstigenren noudattaminen herättävät normiristiriitoja, sillä eri toimijoilla on usein eriävät näkemykset siitä, mitkä genrepiirteet ovat toivottuja tai arvostettavia tietyssä tekstissä ja kontekstissa (mts. 371–372).

Monikielisyteen liittyvää kieli-ideologista tutkimusta ovat tehneet muun muassa Pietikäinen (2012) monikielisen inarinsaamelaisen kielielämäkerran analyysillaan sekä Ruuska (2016) tarkastellessaan edistyneiden suomi toisena kielenä -oppijoiden kieli-ideologisia kieli-taitonäkemyksiä. Pietikäisen (2012: 432–433) tutkimuksessa esiin nousee se, kuinka päällekkäisiä ja muuttuvia kieli-ideologiset prosessit usein ovat: kieli voi saada erilaisia funktioita yksilön henkilökohtaisen identiteetin rakentajana, yhteisön jäsenyyden rakentajana tai tuotteistettuna turismin palveluksessa. Ruuskan (2016: 371–372) mukaan kielellinen kompetenssi taas voi yhtäältä näyttäytyä taitona käyttää eri kielistä opittuja taitoja samassa tilanteessa ja toisaalta taitona pitää kielet erillään ja esiintyä yksikielisenä sosiaalisen kontekstin sitä vaatiessa. Kieli-poliittiseen kieli-ideologioiden tutkimukseen keskittyy Halosen (2012) katsaus lingvistien käyttämistä kielten nimityksistä sekä siitä, millaista kielimaailmankuvaa ja -politiikkaa erilaiset nimitykset rakentavat. Halosen mukaan esimerkiksi Suomessa puhuttavan ruotsin nimittäminen ”suomenruotsiksi” korostaa Suomen monikielisyyttä, sillä sekä nimityksen perusosa että määriteosa tuovat esiin sen, että Suomessa puhutaan myös muita kieliä kuin ruotsia (mts. 457).

Kieli-ideologioita sivuavaa tutkimusta on tehty asennetutkimuksen (Mäntynen ym. 2012: 336) ja kansanlingvistiikan (ks. luku 2.2) tutkimusaloilla. Asennetutkimus tarkastelee kieliin ja kielenkäyttöön kohdistuvia asenteita, muttei huomioi kieli-ideologisen tutkimuksen tavoin kielen käyttöä ympäröivää ajallista ja yhteiskunnallista kontekstia. Tämän yhteiskunnallisen kontekstin ja ympäristön huomioon ottavaa asennetutkimusta kutsutaan asenteiden ideologisuuden tutkimukseksi. (Piippo 2016: 27–28.)

Kansanlingvivistisen ja kieli-ideologisen tutkimuksen erona voidaan nähdä se, että kansanlingvivistisessä tutkimuksessa relevantit yksittäiset kieliaseenteet eivät aina ole yleistettävissä kieli-ideologioiden tasolle (Mielikäinen & Palander 2014: 335–336). Tässä tutkimuksessa pyrin kuitenkin muodostamaan kieli-ideologisia diskursseja kansanlingvivistisestä verkkoaineistosta diskurssintutkimuksen keinoin. Vastoin kuin monet kieli-ideologiset tutkimukset, analyysini ei niinkään keskity aiemmin mainittujen kielenkäytön ideologioiden tai semioottisten prosessien kuvaukseen, vaan käytän kieli-ideologian kehikkoa soveltuvilta osin maallikoiden kielipuhetta analysoidessani. Seuraavassa alaluvussa 2.2 esittelen tarkemmin tämän kansanlingvivistisen viitekehysten.

2.2 Kieli-ideologiat kansanlingvivistisessä viitekehyksessä

Kansanlingvistiikka (eng. *folk linguistics*) on dialektologian ja sosiolingvistiikan välille syntynyt kielitieteen tutkimusala, joka keskittyy tarkastelemaan niin kutsuttujen maallikoiden kielipuhetta ja käsityksiä kielestä (Mielikäinen & Palander 2002: 90–91; 2014: 17–19). Tutkimusalan vakiinnuttajana pidetään 1980-luvun Yhdysvalloissa vaikuttanutta Dennis R. Prestonia, jonka mukaan dialektologit, sosiolingvistit ja sosiaalisen psykolingvistiikan tutkijat eivät ole ottaneet huomioon kieltenkäyttäjien näkemyksiä kielellisestä variaatiosta (Mielikäinen & Palander 2014: 17–19; Preston 1989: 2). Kansanlingvivistisen tutkimuksen voidaan nähdä perustuvan Alankomaissa 1940-luvulla ja Japanissa 1950-luvulla tehdyille murretutkimuksille, joissa tutkittiin maallikoiden näkemyksiä siitä, minkä maantieteellisten alueiden katsottiin puhuvan samaa murretta (Preston 1989: 4–12). Suomeen suuntauksen on nähty saapuneen noin 2000-luvun alussa (Vaattovaara 2005, 473; Piippo 2016: 31).

Maallikoilla tarkoitetaan kielitieteessä kielenkäyttäjiä, joilla ei ole kielitieteellistä koulutusta (Paveau 2011: 40–41). Heitä voidaan kuvata myös sanoilla ei-kielitieteilijä tai ei-lingvisti (eng. *folk, nonlinguist*) (mp.; Mielikäinen & Palander 2014: 11). Maallikoita on kutsuttu myös naiiveiksi kielenpuhujiksi tai -käyttäjiksi (eng. *naive speaker*) (esim. Niedzielski & Preston 2000), mutta mahdollisten negatiivisten assosiaatioiden estämiseksi kyseistä termiä ei käytetä tässä tutkimuksessa.

Palanderin ja Mielikäisen (2014: 238–239) mukaan myös maallikot tekevät tarkkoja havaintoja kielestä ja näistä havainnoista on nähtävissä se, minkä maallikot kokevat kielessä ja kielenkäytössä tärkeinä. Maallikoilla ei usein nähdä olevan tarvittavaa sanastoa tai metakieltä näkemystensä kielentämiseksi. Maallikoiden käyttämä termistö voi olla myös tulkinnanvaraista

verrattuna lingvistien käyttämiin vakiintuneisiin tieteellisiin termeihin. (Mielikäinen & Palander 2002: 91–93; Palander 2011: 15.) Niedzielski ja Preston (2000: 3–7) kuitenkin näkevät, että mikäli maallikot haluavat puhua kielestä, käytettävät termit kyllä löytyvät – käytettävä termistö vain on erilaista.

Prestonin (2013: 176–177) mukaan lingvistien ja maallikoiden kielikäsitteitä erottavat eri kielimuotojen analysoinnin tapa sekä käsitykset kielen ja sen puhujien suhteesta. Lingvistit erottavat hänen mukaansa kielen ja sen puhujat sekä näkevät monet erilaiset kielimuodot säännönmukaisesti rakentuvina ja rakenteellisesti analysoitavina. Maallikot tätä vastoin eivät Prestonin mukaan keskity kielen piirteiden analysointiin eivätkä koe esimerkiksi murteita standardikielen kanssa samanarvoisina, säännöille perustuvina kielimuotoina. Lisäksi maallikot tekevät usein oletuksia kielten puhujista puhutun kielen perusteella nähden esimerkiksi saksalaiset ”karskina” kansana kovalta kuulostavan kielen perusteella. (Preston 2013: 176–177.) Preston ja Niedzielski (2003: 302–314) ovat jakaneet maallikoiden metakielen kahteen tyyppiin, metakieli 1:een ja metakieli 2:een. Metakieli 1:n avulla maallikot kommentoivat itse kieltä ja sen piirteitä (mp.). Tätä edustaa siis edellä mainittu saksan kielen kuvailu ”kovaksi” kieleksi. Metakieli 2:lla maallikot voivat kertoa näkemyksiään kielen käytöstä ja sen käyttäjistä (mp.). Tällaista metakieli 2:ta edustaa esimerkiksi aiemmin mainittu saksaa puhuvien ihmisten kuvaus ”karskiksi” kansaksi.

Kielenkäyttäjien käsitykset kielestä ja sen käytöstä vaikuttavat oletettavasti kielen kehittymiseen kyseisessä yhteisössä, vaikkei kielenkäyttäjillä usein virallisesti annettua kielellistä sääntelyvaltaa olekaan. Tämän vuoksi näitä käsityksiä on tärkeä tutkia. (Preston 1989: 2–3.) Vaattovaaran (2005: 473) mukaan kielentutkijan on helpompi ymmärtää kielten kehitystä ja muutoksia kuulemalla kielenkäyttäjien näkemyksiä. Lisäksi Palander (2001: 151) näkee mahdollisena sen, että kansanlingvistiikan avulla voitaisiin osoittaa etnisten stereotyyppien yhteyksiä kielenkäyttöön liittyviin näkemyksiin.

Kuten sanottua, kansanlingvistisen tutkimuksen lähtökohdat ovat murre tutkimuksessa (Mielikäinen & Palander 2014: 17–19). Tutkimusalalla on tarkasteltu muun muassa maallikoiden näkemyksiä kielimuotojen maantieteellisestä jakautumisesta, standardoidun kielen ja yleiskielen suhteesta, eri kielimuotojen ominaisuuksista sekä siitä, miten nämä näkemykset syntyvät (Preston 1989: 4). Tutkimusalan perustajana tunnettu Preston on tehnyt tutkimusta Yhdysvalloissa, missä hän on tarkastellut amerikanenglannin murteiden puhujien näkemyksiä muun muassa kielen murteiden maantieteellisistä rajoista sekä eri kielivarianttien korrektiudesta ja miellyttävyydestä (Palander 2001: 148, ks. Preston 1989). Nykymuodossaan kansanlingvistinen tutkimusala käsittää tämän kansandialektologiaksi kutsutun kielenkäyttäjien murrehavaintoja

tarkastelevan tutkimussuuntauksen lisäksi myös yleisemmän tason kielitietoisuustutkimuksen (Palander 2001: 147).

Myös Suomessa kansanlingvistinen tutkimus on keskittynyt murretutkimukseen ja erityisesti itämurteiden tarkasteluun. Alan keskeisiä tutkijoita ovat Suomessa Palander ja Mielikäinen (ks. Mielikäinen & Palander 2014; Mielikäinen & Palander 2002). Suomalaista kansanlingvistikäsitelmistä tutkimusta ovat tehneet myös Nupponen (2011) savolaismurreaiheisella väitöskirjallaan sekä Vaattovaara (2009) pellolaisnuorten kielikäsitelmiä tarkastelleella väitöskirjallaan. Kansanlingvistikäsitelmistä asennetutkimusta on tehnyt Saviniemi (2015), joka on tarkastellut toimittajien käsitelmiä kielenhuollosta. Lisäksi tutkimusalalta on julkaistu paljon murreaiheisia opinnäytteitä.

Monikielisyyttä koskevaa kansanlingvistikäsitelmistä tutkimusta ei ole Suomessa ennen tätä maisterintutkimusta tehty, ja suomi toisena kielenä -tutkimuskentälläkin kansanlingvistikäsitelmistä tutkimusta on tehty vain vähän. Kansanlingvistikäsitelmistä tutkimusotetta on käyttänyt Kyllönen (2015), joka tarkastelee vasta Suomeen tulleiden maahanmuuttajien ensikäsitelmiä suomen kielestä. Kyseisen tutkimuksen osallistajat kuvaavat suomen kieltä pääasiassa positiiviseksi, vaikeaksi ja hyödylliseksi erittelemättä sen tarkemmin kielen merkityksiä (mts. 73). Monietnisten helsinkiläisnuorten kielellisiä resursseja, kielen sosiaalista indeksisyyttä sekä itsen ja muiden sosiaalista asemointia on tutkinut Lehtonen (2015). Lehtosen tutkimus edustaa kuitenkin vuorovaiikutussosiolingvistiikkaa, joka keskittyy tarkastelemaan kielellistä variaatiota sosiaalisen kanssakäymisen osana (mts. 31) – ei siis kansanlingvistiikkaa.

Kansainvälisesti kansanlingvistikäsitelmistä tutkimusotetta monikielisuuden tutkimuksessa ovat hyödyntäneet esimerkiksi ruotsalaiset Bijvoet ja Fraurud (2016). Tutkimuksessaan he tarkastelevat nuorten tukholmalaisnuorten käsitelmiä tukholmalaisnuorten kielenkäytöstä ja kielenkäytön perusteella tehdyistä oletuksista koskien esimerkiksi nuorten etnistä taustaa. Tutkimuksessa selviää, että monet ruotsalaisnuoret näkevät ”hyvän ruotsin” (eng. *good Swedish*) selkeästi artikuloidun yleiskielen kaltaisena puhetapana, jossa ei kuulu aksentti tai slang. Sen sijaan esikaupunkialueen slangia (eng. *suburban slang*) sisältävät kielimuodot, joihin kuuluu paljon muista kielistä tulleita slangisanoja ja standardoitujen kielirakenteiden vastaisia piirteitä, nähdään ”huonona ruotsina” (eng. *bad Swedish*). (Bijvoet & Fraurud 2015: 20, 29–35.)

Kieltenopiskelua ja muita kieliä koskevia käsitelmiä ovat kansanlingvistikäsitelmistä tutkineet myös Preston ja Niedzielski (2000). Tässä tutkimuksessa osallistajat erittelevät kielten, kuten ranskan ja espanjan, piirteitä ja ääntämisen tapoja kertoen näkemyksensä niistä. Maallikot vertaavat kieliä äidinkieliensä englantiin ja kuvaavat toisten kielten piirteitä pitäen niitä esimerkiksi ”outoina” (eng. *strange*) tai yhtä kieltä toista helpompana. (Mts. 243–248.) Tutkimuksen

tuloksissa nousee esiin myös uskomus, että ei-natiivit puhujat saattavat olla monilla tavoilla natiiveja puhujia parempia kielenkäyttäjiä, vaikkakin vieras aksentti englannin kielessä nähdään Yhdysvalloissa ajoittain haasteena kielen ymmärtämiselle (mts. 252, 256). Monien tutkimukseen osallistuneiden maallikoiden mukaan englannin osaaminen on välttämätöntä Yhdysvaltain kulttuuriin sopeutumisen ja yhteiskunnassa toimimisen kannalta (mts. 254).

Kuten aiemmin todettiin, kieli-ideologiset tutkimukset ja kieliin keskittyvät asennetutkimukset liittyvät läheisesti kansanlingvistiikkaan, sillä näissä kaikissa tarkastellaan yksilöiden käsityksiä kielestä ja sen käytöstä (ks. Mielikäinen & Palander 2014: 17–19). Tässä tutkimuksessa yhdistän kieli-ideologisen ja kansanlingvistisen tutkimuksen tarkastellen maallikoiden kielipoliittisia näkemyksiä ja kieli-ideologioita hyödyntäen kansanlingvistisen tutkimuksen tutkimuskehikkoa. Keskiöön analyysissa nousee Prestonin ja Niedzielskin (2003: 302–314) metakieli 2, jonka avulla maallikot kielentävät aineistona toimivissa verkkoteksteissä näkemyksensä kielten käyttämisestä ja käyttäjistä suomalaisessa työelämässä: millaisissa tilanteissa maallikot kokevat kutakin kieltä käytettävän, millaisia ominaisuuksia, hyötyjä ja haasteita eri kielten käyttöön liittyy ja millaisia eri kielten käyttäjät työelämässä ovat. Lisäksi nähtävissä on metakieli 1 -kielipuhetta, jonka avulla maallikot kuvailevat kieliä ja niiden piirteitä (mp.). Tarkastelen siis myös, millaisena kieli, kielitaito ja kielipoliittiset asiantuntijat maallikoiden verkkoteksteissä nähdään. Analysoin aineiston hyödyntäen diskurssintutkimusta ja systeemis-funktionaalista kieliteoriaa, jotka esittelen seuraavassa alaluvussa 2.3.

2.3 Diskurssintutkimus ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria

Sosiaalisen konstruktivismin mukaan todellisuus ja siinä esiintyvät merkitykset rakentuvat kielessä, kielen käytössä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tällä tavoin voidaan nähdä, ettei kielellisillä ilmauksilla ole pysyviä merkityksiä vaan sanojen ja ilmausten merkitykset muuttuvat kielenkäyttöä ympäröivän kontekstin mukaan. Diskurssintutkimus toimii tässä viitekehyksessä tarkastellen sitä, millaisia merkityksiä maailmassa on vallalla ja mitkä taas puuttuvat – ja miksi. Diskurssintutkimuksen nousu ja vahvistuminen linkittyy osaksi humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä tutkimusaloilla 1960- ja 1970-luvuilla tapahtunutta kielellistä käännettä, jonka myötä eri alojen tieteen tekijät alkoivat tarkastella sitä, kuinka todellisuutta voidaan rakentaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Kvantitatiivisen tutkimuksen sijaan alettiin siis keskittyä kielen ja erilaisten merkkijärjestelmien rooliin merkitysten rakentajina. (Pietikäinen &

Mäntynen 2009: 11–13, 23.) Tässä tutkimuksessa diskurssintutkimus toimii sekä teoreettisena että menetelmällisenä viitekehyksenä.

Diskurssi on käsite, jota voidaan käyttää eri tieteenaloilla monessa eri merkityksessä. Teoriatasolla diskurssina (eng. *discourse*) voidaan puhua kielestä sosiaalisen toiminnan kontekstisidonnaisena resurssina, jota hyödyntämällä kielen käyttäjät voivat merkityksellistää puhuntansa kohdetta sekä tuottaa ja muokata tätä koskevia puhumisen ja ajattelemisen tapoja. Diskurssin käsitteen voi siis nähdä koko diskurssintutkimuksen tutkimusalan teoreettisena lähtökohdana. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 25–27.) Tämä näkemys diskurssista korostaa merkitysten syntyä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi puhujan ja kuulijan tai kirjoittajan ja lukijan välillä (Fairclough 1992: 3, 63).

Toisaalta diskurssit (eng. *a discourse, discourses*) voivat olla kieliyhteisöön kuuluvien henkilöiden yhdessä tuottamia ja tunnistamia asioiden ja ilmiöiden merkityksellistämisen tapoja. Kielen avulla kielenkäyttäjät voi representoida eli esittää asioita, ilmiöitä tai henkilöitä haluamallaan tavalla, haluamastaan näkökulmasta ja haluamansa kielellisin keinoin. Erilaisia diskursseja voi rakentua lukemattomia, sillä mitä tahansa asiaa tai ilmiötä voidaan käsitellä ja merkityksellistää eri tavoin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50–51, 56–57.) Diskurssit eivät ainoastaan viittaa puhunnan kohteena olevaan objektiin, vaan ne myös rakentavat aktiivisesti kuvaa kyseisestä asiasta tai ilmiöstä. Diskursseilla siis sekä kuvataan maailmaa että sosiaalisesti konstruoidaan sitä. (Fairclough 1992: 41–42, 64.) Suomen kielellä kirjoitettaessa näitä vakiintuneita diskursseja voidaan kuvata ja nimetä erilaisilla määritteillä: esimerkiksi tässä tutkimuksessa tarkastellaan verkkokeskusteluaineistossa esiintyviä kielille rakentuvia diskursseja, joita päädyn analyysin myötä nimittämään muun muassa maassa maan kielellä -diskurssiksi sekä kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssiksi.

Diskurssin käsite siis häilyy kielellisen mikrotason ja yhteiskunnallisen makrotason välillä – toisaalta on kyse kielenkäytöstä, toisaalta sillä rakennetuista todellisuuksista ja mielikuvista. Diskursiivisesti luodut merkitykset ovat aina tilannekohtaisia, ja erilaiset kontekstit, kuten vuorovaikutustilanteen asiayhteys, toimijoiden roolit ja resurssit, fyysinen ympäristö tai yhteiskunnan senhetkinen vallitseva tila, ovat läsnä yhtä aikaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 27–32.) Esimerkiksi Foucault'n (2005) mukaan ihminen rakentaa käsitystään maailmasta erilaisten historiallisten, kyseisellä ajanjaksolla vallalla olevien diskurssien mukaan. Fairclough'n (1992: 64–65) mukaan diskurssien merkitys rakentuu kolmesta osa-alueesta: diskurssit luovat henkilöiden sosiaalisia identiteettejä, rakentavat toimijoiden välisiä sosiaalisia suhteita sekä muovaavat ideologisia järjestelmiä.

Diskurssintutkimuksessa kieli nähdään resurssina. Tämän näkemyksen mukaan vuorovaikutustilanteessa olevien toimijoiden kielenkäytön mahdollisuuksia rajaavat esimerkiksi kielenkäyttötilanteen kontekstisidonnaiset käytänteet, kielenkäyttäjän taidot sekä henkilökohtaiset mieltymykset. Tällä tavalla jokaiselle kielenkäyttäjälle muotoutuvat tilannekohtaisesti omat kielelliset resurssinsa, joita he käyttävät eri tavoin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 15.) Asiaa tai ilmiötä kuvatessaan kielenkäyttäjät kuvaavat myös itseään sekä puhuntatilannetta ympäröivää maailmaa (mts. 53).

Koska kielenkäyttäjät voi eri diskursseja hyödyntämällä konstruoida mille tahansa asialle tai ilmiölle erilaisia merkityksiä, diskursseilla on yhteiskunnallista vaikutusvaltaa ja seurauksia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53). Eri diskurssit voivat kontekstien tavoin esiintyä kielenkäyttötilanteessa samanaikaisesti, ja niiden vahvuus kielenkäyttötilanteessa määräytyy tilannekohtaisten tekijöiden mukaisesti. Tämä diskurssijärjestys, eli se, mitkä diskurssit pääsevät yhteiskunnallisessa tilanteessa valtaan ja millaiset diskurssit marginalisoidaan tai häivytetään, määräytyy usein yhteiskunnallisin perustein, ei niinkään kielellisistä lähtökohdista. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 57–58.)

Diskurssintutkimus kytkeytyy funktionaaliseen kielikäsitteeseen eli ajatukseen siitä, että kieltä käyttämällä kielen käyttäjällä on mahdollisuus valita, millaisia tekoja hän kielen avulla tekee – tai jättää tekemättä. M. A. K. Halliday on kehittänyt diskurssintutkimuksen alaisuuteen oman kielentutkimuksellisen teoriansa: systeemis-funktionaalisen kieliteorian. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 14–15.) Systeemis-funktionaalisen kieliteorian ajatukset ovat jatkumoa Saussuren ja J. R. Firthin teorioille. Siinä missä esimerkiksi Chomsky kehitti Saussuren ajatuksia keskittyen kielen mentaaliseen ja rakenteelliseen puoleen, keskittyi Halliday kehittämäänsä teoriaa kielestä sosiaalisena ilmiönä. (Luukka 2002: 92.) Myös Hallidayn (1985: 3) mukaan kieli on siis resurssi, jonka avulla kielen käyttäjät voivat luoda eri asioille ja ilmiöille erilaisia merkityksiä. Kieli on avoin merkityspotentiaali eli sen avulla uusia merkityksiä voidaan luoda jatkuvasti (Halliday 2009: 60). Toisaalta kieli on järjestelmä, joten sillä on omat rajoituksensa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 14–15).

Systeemis-funktionaalinen kieliteoria näkee kielen koostuvan teksteistä, jotka ovat tietyssä kontekstissa luotuja puhuttuja tai kirjoitettuja merkityksiä (Halliday 1985: 3). Teorian mukaan puhuttu ja kirjoitettu kieli ovat samanarvoisia kielimuotoja, jotka ilmentävät kielisysteemiä omilla tavoillaan (Luukka 2002: 100). Systeemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan kieli abstraktina systeeminä realisoituu kielen rakenteessa, joten tekstit ovat kielisysteemin ilmentymiä. Systeemi ja sen toteutuma eli instanssi eivät siis ole erillisiä ilmiöitä, vaan ne ovat

kaksi eri perspektiiviä, abstrakti ja tuon abstraktin käytännössä toteutunut versio, samaan ilmiöön. (Halliday 2009: 63–64.)

Systeemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan kielellä on kolme metafunktiota eli sen toiminnan perustehtävää: ideationaalinen funktio, interpersoonainen funktio ja tekstuaalinen funktio (Halliday 1985; Shore 2012a: 146). Ideationaalisen eli representatiivisen metafunktion avulla kielenkäyttäjät voi kuvailla ja konstruoida kokemaansa maailmaa (Halliday 1985: 30; Shore 2012a: 146). Tämän metafunktion sisällä sijaitsee kaksi alaryhmää: itse kokemuksia merkityksentävä osa sekä ilmiöiden suhteita rakentava osa (Halliday 1985: 30; Luukka 2002: 102). Interpersoonaisen eli intersubjektiivisen metafunktion avulla kielenkäyttäjät voivat ylläpitää sosiaalisia suhteita sekä positioida eri osapuolia kielenkäyttötilanteessa (Shore 2012a: 146–147; Luukka 2002: 102–103). Kolmannen eli tekstuaalisen metafunktion avulla kielenkäyttäjät voivat luoda yhtenäisiä ja toisiinsa liitännäisiä tekstejä (Shore 2012a: 147; Luukka 2002: 103).

Systeemis-funktionaalinen kieliteoria jakaa kielen kolmeen kerrostumaan: semantiikkaan, leksikkokielioppiin ja fonologiaan. Kerrostuma-nimityksellä tarkoitetaan sitä, että kaikki tasot ovat läsnä yhtäaikaaisesti ja hierarkkisesti – samoin kuin puun vuosirenkaat ovat kerrostuneina puun rakenteessa. Semanttinen kerrostuma koostuu sanojen merkityksistä. (Shore 2012a: 141.) Leksikkokielioppi koostuu syntaksista, morfologiasta ja sanastosta, sillä nämä kolme nähdään osana samaa jatkumoa ja vaikeasti toisistaan erotettavina. (Halliday 2009: 73–74.) Fonologinen kerrostuma koostuu kielen äänteellisestä tasosta (Shore 2012a: 141).

Kaikki kielenkäyttö tapahtuu systeemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan tilannekontekstissa, joka koostuu kolmesta osatekijästä: alasta, osallistujarooleista ja ilmenemismuodosta. Näistä ensimmäinen eli ala tarkoittaa sitä, millainen tilanne on kyseessä – ollaanko tilanteessa esimerkiksi luentosalissa vai ravintolassa. Osallistujarooleilla tarkoitetaan kielenkäyttäjille rakentuvia rooleja, jotka ovat tilanteessa läsnä niin sosiaalisesti kuin kielellisestikin. Sosiaalinen rooli tuotetaan sananmukaisesti sosiaalisesti, ja sellainen voi olla esimerkiksi asemoituminen opettajana tai oppilaana kouluympäristössä. Kielen avulla rakentuvia kielellisiä rooleja taas ovat esimerkiksi keskustelutilanteen kysyjä ja vastaaja. Ilmenemismuoto tarkoittaa kielen toimintaa tilanteessa – onko kieli esimerkiksi puhuttua vai kirjoitettua ja mihin sen käytöllä pyritään. Näistä kolmesta muuttujasta koostuva tilannekonteksti ohjaa sitä, mitä rekisteriä eli kielen funktionaalista varieteettia tilanteessa käytetään. (Halliday 1985: 33–34; Shore 2012a: 135.) Toisaalta haluttuja merkityksiä voidaan rakentaa myös käyttämällä kieltä täysin tilannekontekstisidonnaisten odotusten vastaisesti. Tällä tavalla voidaan esimerkiksi tunnistautua tiettyjen sosiaalisten ryhmien ryhmän jäseneksi tai irrottautua niistä. (Piippo 2016: 43.)

Suomenkieliseen tutkimukseen systeemis-funktionaalista kieliteoriaa on soveltanut muun muassa Shore (2012a; 2012b). Kielipolitiikan tutkimuksessa systeemis-funktionaalista kieliteoriaa on hyödyntänyt maisterintutkielmassaan Halme (2017), joka tarkastelee tutkimuksessaan Jyväskylän yliopiston kielipoliittisessa hallinnollisessa asiakirjassa syntyviä diskursseja. Halmeen tutkimuksen mukaan englannin kieli nähdään Jyväskylän yliopiston kielipolitiikassa erityisesti kansainvälistymisen välineenä ja sen positiivisena osoituksena. Suomen kielen merkitys taas rakentuu aineistossa tärkeäksi yliopiston suomenkielisen historian ja hallinnon vuoksi. Kaikenlaiset kielet ja kielitaidot merkityksentyvät yliopiston kielipoliittisessa asiakirjassa sosiaalisen integraation edistäjiksi. (Halme 2017: 82–83.)

Tässä tutkimuksessa sovellan systeemis-funktionaalista kieliteoriaa niiltä osin kuin se on tutkimuskysymysteni kannalta olennaista: keskityn suomalaisen työelämän kielipolitiikkaa käsittelevien verkkokeskusteluiden analyysissä erityisesti kielen ideationaalisen eli representatiivisen metafunktion merkityksentämisen tapoihin ja nostan esiin prosesseja, joilla tätä funktiota tuotetaan. Sivuan analyysissä myös intersoonaisen metafunktion analyysia kielen puhujien ja yksilöiden saamien merkitysten analysoinnin osalta. Päähuomio säilyy kuitenkin kielten saamisessa merkityksissä. Seuraavassa luvussa 3 esittelen tarkemmin tutkimuksen aineistoa ja menetelmiä, sekä kerron tarkemmin systeemis-funktionaalista kieliteoriasta ja sen käytöstä tässä tutkimuksessa.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Verkkotekstit ja niiden tutkimus

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu verkkoteksteistä. Verkko-termillä voidaan viitata niin julkiseen internetiin kuin sisäverkkoon eli intranetiinkin. Täten verkkovuorovaikutus on verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta ja verkkokeskustelut verkossa käytäviä keskusteluja. Tällaisia keskusteluja voidaan käydä muun muassa tekstipohjaisilla keskustelupalstoilla, reaaliaikaisissa chat-keskusteluissa ja sosiaalisissa verkostopalveluissa kuten Facebookissa ja Twitterissä. Vuorovaikutusta tapahtuu myös interaktiivisissa verkkopäiväkirjoissa eli blogeissa ja blogien kommentteissa. (Laaksonen & Matikainen 2013: 196–197.)

Verkkokeskusteluja tutkimalla voidaan tarkastella kansalaisten suhtautumista yhteiskunnallisiin ilmiöihin (Laaksonen & Matikainen 2013: 208). Verkon keskustelukulttuuriin vaikuttavat vallitseva yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti (ks. Arpo 2005) sekä se, kuinka tunnistettavia keskustelijat ovat (Laaksonen & Matikainen 2013: 199). Verkon keskustelut käydään usein nimimerkein, eikä tämän vuoksi voida tietää, millaiset henkilöt keskustelupalstoilla esiintyvät tai millaisia koulutustaustoja näillä keskustelijoilla on. Lisäksi keskustelijalta jää verkossa keskustellessa näkemättä toisten osapuolien ilmeet, eleet ja muut kielenulkoiset tekijät (Tanskanen 2014: 51). Tämä keskustelijoiden piilotettu henkilöllisyys tuo verkkokeskusteluiden tutkimukselle haasteita: anonyymina tai nimimerkin suojissa käydyissä keskusteluissa on kasvotusten käytyä keskustelua yleisempää esittää kärkeviä ja jopa aggressiivisiä näkemyksiä (Laaksonen & Matikainen 2013: 199). Verkkokeskusteluja tutkittaessa on otettava huomioon myös valeidentiteetit, ironisen kielenkäytön mahdollisuus (ks. Rahtu 2005: 291–295) sekä mahdollinen trollaaminen eli verkkokeskustelukumppanien tahallinen ärsyttäminen ja manipulointi konfliktien toivossa (ks. Hardaker 2013).

Maallikoiden kieli-ideologioita ja -käsitteitä käsiteltäessä on olennaista tarkastella sitä, missä määrin voidaan olla varmoja kirjoittajien ”maallikkoudesta”. Edellä mainitusta anonyymiteetistä johtuen ei voida olla täysin varmoja siitä, että aineistoa kommentoivat ihmiset ovat kielitieteellisestä näkökulmasta katsoen maallikoita. Yksikään keskustelija ei kuitenkaan osoita eksplisiittisesti nimimerkissään tai kommentissaan toimivansa keskustelussa tai sen ulkopuolella kielitieteellisessä asiantuntijaroolissa, joten sinänsä keskustelijat voidaan nähdä maallikon äänellä puhuvina. On myös epätodennäköistä, että sadat kielitieteilijät kokoontuisivat verkko-utisten kommenttiosioissa keskustelemaan kielipolitiikasta salaisten nimimerkkien turvin.

Tällä perusteella katson, että aineisto on mahdollista nimetä kansanlingvistiseksi. On silti huomioitava, että vaikka tutkimuksen keskiössä ovat maallikoiden teksteissä rakentuvat diskurssit ja näkemykset, mahdollisuutta keskustelijoiden lingvistiseen koulutukseen ei voida täysin rajata pois.

Tutkimuksen aineisto on peräisin sanomalehtien verkkosivuilta. Vaikka internetverkko ja sen kommentointimahdollisuudet ovat monella tapaa avoimia kaikille, on käytännön toiminnassa monia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa siihen, ketkä keskusteluihin pääsevät osallisiksi. Esimerkiksi Helsingin Sanomien verkkosivuilla oli vuonna 2017 – artikkeleiden julkaisun ja aineiston keräämisen aikaan – voimassa viiden artikkelin lukuoikeus, minkä jälkeen uutiset siirtyvät maksumuurin taakse. Myös verkkoartikkeleiden kommentointi on kirjautumisen takana. Esimerkiksi tämän aineiston pohjana olevat artikkelit olivat ilmestyttyään sinänsä vapaasti luettavissa mutta siirtyivät lukijan luettua viisi muuta artikkelia maksumuurin taakse. Tällä tavalla myöhempi lukuoikeus ja kommentointimahdollisuus oli rajattu vain Helsingin Sanomien verkkopalvelujen tilaajiin eli niihin ihmisiin, jotka ovat valmiita maksamaan uutistensa lukemisesta. Tällaiset rajoitukset vaikuttanevat paitsi keskustelijoiden määrään myös tietyn sosioekonomisen aseman painottumiseen – aineistossa ääneen pääsevät maallikot eivät siis välttämättä edusta koko yhteiskunnan maallikoiden kenttää.

Verkkokeskustelut sijoittuvat vuorovaikutuksen tutkimuksessa puhutun ja kirjoitetun kielen välimaastoon, sillä kirjoitetusta muodostaan huolimatta tekstit ovat usein puheenomaisia. Analyysitapa on keskustelija tutkiessa usein laadullinen. (Laaksonen & Matikainen 2013: 204–205.) Itse käytän tämän tutkielman verkkokeskusteluaineiston analysoinnissa diskurssintutkimuksen keinoja sekä systeemis-funktionaalista kieliteoriaa hyödyntäen kansanlingvistisen tutkimuksen sekä kieli-ideologioiden tutkimuksen viitekehyksiä. Kerron analyysin kulusta enemmän alaluvussa 3.3.

Verkkokeskusteluiden tutkimusta tehdään runsaasti eri tieteenaloilla. Suomen kielen alalla kansanlingvististä diskurssinanalyysia verkkokeskusteluaineistosta on tehnyt maisterintutkielmassaan Kantola (2013), joka tarkastelee julkisuuden henkilöiden murteella puhumiselle rakentuvia diskursseja maallikoiden verkkokeskusteluissa. Kansanlingvistisesti verkkokeskusteluissa rakentuvia kieli-ideoologioita on tarkastellut Tukiainen (2019) kielenkäyttäjryhmien erilaisia rajaamistapoja käsittelevässä maisterintutkielmassaan. Työelämän kielitaidon tutkimuksen piirissä verkkokeskustelija on tarkastellut Virtanen (2011), joka tutkimuksessaan käsittelee erityisesti filippiiniläisiin sairaanhoitajiin sekä näiden työelämän kielitaitoon kohdistuneita käsityksiä sanomalehtiartikkeleissa ja verkkokeskusteluissa. Tämä tutkielma sivuaa

omalta osaltaan kaikkia edellä mainittuja tarkastellessaan työelämän kielille verkkokeskusteluissa syntyviä kieli-ideologisia diskursseja kansanlingvistikossa viitekehysessä.

3.2 Aineiston esittely

Tutkimuksen aineisto koostuu lentoyhtiö Finnairin ja muuttopalveluyritys Niemen kielitaitovaatimuksia käsittelevien verkkouutisten kommenttiosioista. Verkkoaineistoja voidaan kerätä ja tallentaa manuaalisesti ja ohjelmoidusti: tutkija voi etsiä tutkimukseensa sopivat keskustelut yksitellen tai käyttää jonkinlaista ohjelmoitua keräystapaa (Laaksonen & Matikainen 2013: 203). Olen itse valinnut aineistoni ensin mainitulla tavalla, sillä käytössäni ei ole ollut tehokasta mediaseurantavälinettä. Lentoyhtiö Finnairin ja muuttopalveluyritys Niemen kielipolitiikkaa käsitteleviin tekstiperheisiin kuuluvia, keskenään jossain määrin intertekstuaalisia artikkeleita on kuusi (liitteet 1–6), ja näistä kuudesta artikkelista neljässä esiintyy kommenttiosio. Yhteensä kommenttiosioihin kirjoitettuja kommentteja on 266 ja nimimerkkejä 215.

Olen kiinnostunut maallikoiden teksteissä rakentuvista kieli-ideologisista ja kielipoliittisista käsityksistä. Tämän vuoksi en analysoi maallikkokeskusteluiden pohjana olleita artikkeleita – laajalevikkisten sanomalehtien toimituskunnalla kun voi nähdä olevan yhteiskunnassa tietynlainen valta-asema maallikkoihin verraten. Keskitän siis analyysini verkkoartikkeleiden moderoituihin kommenttiosioihin, joissa maallikot voivat keskustella toistensa kanssa suhteellisen vapaasti ja kaikilla kommentoijilla on käytettävissään keskenään samanlainen tila ja mahdollisuus ajatustensa ilmaisemiseen. Vaikka kommentit on kirjoitettu nimimerkeillä, voidaan olettaa, että yhden ja saman nimimerkin sisältävät kommentit ovat kukin yhdeltä ja samalta kirjoittajalta. Jotkin nimimerkit esiintyvät kommentin kirjoittajina useamman artikkelin kommenttiosiossa. Keskusteluja edeltäneet uutiset ovat ilmestyneet aikavälillä heinäkuu–syyskuu 2017, ja samalle ilmestymisaikavälille heinäkuu–syyskuu 2017 sijoittuvat myös tutkimuksen keskiössä olevat verkkokeskustelut.

Aineiston pohjana olevaan tekstiperheeseen kuuluvista verkkoteksteistä neljä on ilmestynyt Helsingin Sanomien verkkosivuilla, yksi Hämeen Sanomien verkkosivuilla ja yksi Sanomalehti Karjalaisen verkkosivuilla. Näistä vain Helsingin Sanomien uutisten yhteydessä esiintyi kommentointia – Hämeen Sanomien ja Karjalaisen kommenttiosioissa kommentteja ei ollut. Tämän vuoksi aineisto koostuu vain Helsingin Sanomien artikkeleiden kommenttiosioista. Olen kerännyt ja tallentanut uutiset ja kommenttiosiot käyttööni lokakuussa 2017, joten mahdolliset tämän jälkeen kirjoitetut kommentit tai päivitykset uutisiin eivät näy aineistossa tai

tutkielman liitteissä. Seuraavaksi esittelen aineiston pohjana esiintyneet artikkelit kommenttiosioineen.

Helsingin Sanomat on Sanoma-konserniin kuuluvan Sanoma Media Finland Oy -media-yhtiön julkaisema sanomalehti (Sanoma 2018). Vuonna 2017 Helsingin Sanomien kokonaislevikki niin painetun kuin digitaalisenkin levikin huomioiden oli MediaAudit Finlandin (2017) mukaan 324 997 kappaletta, mikä teki siitä Suomen laajalevikkisimmän sanomalehden. Vuonna 2017 Helsingin Sanomien verkkosivuilla oli mahdollista lukea viisi artikkelia kirjautumatta ennen maksumuurin kohtaamista. Rajattoman lukuoikeuden saamiseksi henkilön oli tehtävä maksullinen tilaus. Valtaosassa Helsingin Sanomien artikkeleista on kommentointimahdollisuus sähköpostinsa avulla sivustolle rekisteröityneille käyttäjille (Helsingin Sanomat 2018). Mikäli henkilö halusi siis lukea ja kommentoida rajattomasti haluamiaan uutisia, täytyi hänen sekä kirjautua verkkosivuille että maksaa palvelusta kuukausittain jokin rahasumma. Helsingin Sanomien artikkeleita, joihin verkkokeskusteluaineistoni pohjautuu, on neljä: kolme artikkeleista käsittelee lentoyhtiö Finnairia ja yksi muuttopalveluyritys Niemeä.

Finnair-keskustelun ajallisesti ensimmäinen esiintymä on Helsingin Sanomissa 12.7.2017 julkaistu artikkeli ”Finnair ei vaadi lentoemännältä enää suomen taitoja – Jatkossa suomi väistyy monella alalla, sanoo henkilöstövuokraaja” (liite 1). Artikkelissa Finnairin henkilöstöjohtaja kertoo, ettei suomen kieli ole enää karsiva vaatimus yrityksen matkustamohenkilökunnalle, vaan nykyisin firma vaatii matkustamohenkilökunnaltaan vain englannin kielen taitoa. Henkilöstöjohtaja painottaa tilanteessa erityisesti Aasian-lentojen kasvanutta määrää. Artikkelissa haastatellaan myös Lentoemäntä- ja stuertiyhdistyksen puheenjohtajaa sekä erään henkilöstövuokrausyrityksen toimitusjohtajaa. Henkilöstövuokrausyrityksen toimitusjohtaja ilmaisee artikkelissa, että suomen kieli väistyy hänen näkemyksensä mukaan jatkossa yhä enemmän työelämän kielitaitovaatimuksista. Artikkelin yhteydessä olevassa kommenttiosiossa on 112 kommenttia. Kommentit käsittelevät henkilöstövuokrausyrityksen toimitusjohtajan puheenvuoroa keskittyen yrityksen kielipolitiikan käsittelyyn.

Toinen aineiston pohjana oleva Helsingin Sanomien artikkeli on muut lehdet -kokoelman alla 18.7.2017 ilmestynyt ”Valtionyhtiöltä voi odottaa suomenkielistä palvelua” (liite 2). Artikkelin kokoaa keskeisiä tekstejä muista suomalaisista lehdistä ja lainaa myöhemmin tässä alaluvussa esiteltävää Hämeen Sanomien pääkirjoitusta edelliseltä päivältä keräten yhteen artikkelin keskeiset väitteet. Tämän toisen Helsingin Sanomien artikkelin yhteydessä on yksi kommentti, joka käsittelee lentoyhtiöiden toimintaa.

Kolmas tekstiperheeseen kuuluva Helsingin Sanomien verkkosivuilla esiintynyt Finnair-aiheinen teksti on 24.7.2017 julkaistu mielipidekirjoitus ”On mahdoton ajatus, että kiinan kieli

väistyisi ulkomaalaisten vuoksi kiinalaisessa lentoyhtiössä – vastaavan ei pitäisi tapahtua Suomessa” (liite 3), jossa Jia Chen -nimellä esiintyvä kirjoittaja kritisoi Finnairin kielivaatimusten muutosta viitaten Helsingin Sanomien 12.7.2017 julkaisemaan uutiseen. Kirjoittaja vertaa suomen kielen tilannetta Finnairilla kiinan kielen tilanteeseen kiinalaisessa lentoyhtiössä ja ilmoittaa haluavansa jatkaa suomen puhumista Finnairin lentokoneessa. Mielipidekirjoituksen yhteydessä olevassa kommenttiosiossa on 50 kommenttia, jotka käsittelevät suomen kielen tilannetta lentomatkailemalla ja kansainvälisessä liike-elämässä.

Neljäs aineistoni pohjana esiintyvä Helsingin Sanomien uutinen on Muuttopalvelu Niemi Oy:n kielipolitiikkaan liittyvä, 19.9.2017 julkaistu ”Muuttofirma etsii 200:aa ’hyvää suomea’ puhuvaa työntekijää Helsingissä – professori pelkää kielivaatimusten olevan kiertoilmaisu sille, ettei maahanmuuttajia haluta palkata” (liite 4). Artikkelissa käsitellään muutto- ja logistiikka-alan yritys Niemi Palvelut Oy:n julkaisemaa työpaikkailmoitusta, jossa firma etsi *hyvää suomea* puhuvia työntekijöitä palvelukseensa. Tekstissä on haastateltu kyseisen muuttopalveluyrityksen henkilöstöjohtajaa, joka perustelee yrityksen tarkoitusperiä ilmoituksen taustalla. Lisäksi haastateltavana on soveltavan kielitutkimuksen professori, joka kommentoi yrityksen kielipolitiikkaa ja kielitaidon arvioinnin luotettavuutta. Artikkelin yhteydessä olevassa kommenttiosiossa on 99 kommenttia, jotka käsittelevät Niemi Palvelut Oy:n ja yritysmaailman kielipolitiikkaa. Kommentteissa nousevat monin paikoin esiin myös professori ja tämän kannanotot.

Kuten sanottua, tekstiperheeseen kuuluu Helsingin Sanomien artikkeleiden ja kommenttiosioiden lisäksi kaksi muuta tekstiä. Hämeen Sanomien verkkosivuilla 17.7.2017 julkaistu pääkirjoitus ”Sinivalkoiset siivet eivät taivu suomeksi” (liite 5) tarkastelee kriittiseen sävyyn Finnairin muuttuneita kielitaitovaatimuksia ja korostaa Suomen valtion merkitystä Finnairin omistajana. Sanomalehti Karjalaisen verkkosivuillaan 12.7.2017 julkaisema artikkeli ”HS: Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoa – suomalaisten tulee tottua siihen, että suomi alkaa väistyä” (liite 6) viittaa Helsingin Sanomien aiempaan uutiseen Finnairin muuttuneista kielitaitovaatimuksista tiivistäen artikkelin sisällön ja nostaa esiin Finnairin henkilöstöjohtajan sekä haastatellun henkilöstövuokrausyrityksen toimitusjohtajan kommentit alkuperäisestä artikkelista. Hämeen Sanomien tai Karjalaisen artikkeleiden yhteydessä ei kuitenkaan ole kommentteja, joten olen jättänyt ne varsinaisen tarkastelun ulkopuolelle. Nämä kaksi tekstiä kuuluvat kuitenkin samaan tekstiperheeseen ja ovat siten mukana tutkielman tausta-aineistona osoittamassa aiheen mediassa herättämää mielenkiintoa.

3.3 Tutkimuskysymykset ja analyysin toteutus

Tässä tutkimuksessa tarkastelen maallikoiden verkkokeskusteluja, jotka käsittelevät Suomessa tapahtuvan työelämän sekä Suomessa kotipaikkaansa pitävien yritysten kielipolitiikkaa. Olen kiinnostunut ensisijaisesti siitä, millaisia diskursseja verkkokeskusteluaineistosta on löydettävissä ja kuinka näitä diskursseja rakennetaan. Analyysini tarkoituksena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Millaisia merkityksiä työelämän kotimaiset kielet saavat maallikoiden verkkokeskusteluissa, joissa käsitellään monikielistyvää työelämää? 2. Mitä merkityksiä työelämän englannin kielelle rakentuu maallikoiden verkkoteksteissä? 3. Miten kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuus asemoidaan verkkokeskusteluissa? Kielten ja asiantuntijuuden diskurssien rakentumistapojen ohella tarkastelen maallikoiden kielipuheen piirteitä pyrkien vastaamaan kysymykseen: 4. Millaisina kielipoliittisina keskustelijoina maallikot näyttäytyvät verkkokeskusteluissa?

Analyysiprosessi on ollut monivaiheinen, sillä valtaosa aineistossa esiintyvistä 266 kommentista liittyy tavalla tai toisella kielipolitiikan teemoihin. Aineiston rajaamisen jälkeen olen tutustunut keskusteluun ja hahmotellut alustavia diskursseja (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009). Olenkin teemoitellut aineistossa esiintyviä käsityksiä niiden samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia vertaillen. Nämä käsitykset ovat hahmottuneet edelleen jaoteltaviksi diskursseiksi. Lopulta olen päätenyt erottelemaan aineistosta viisi kielidiskurssia sekä yhden asiantuntijoihin kohdistuvan diskurssin. Kolme kielidiskurssista käsittelee kotimaisia kieliä eli suomea ja ruotsia. Nimitän näitä diskursseja maassa maan kielellä -diskurssiksi, kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssiksi sekä ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssiksi. Kaksi muuta kielidiskurssia käsittelee englannin kieltä, ja ne nimeän englantia kansainvälisyyden kielenä -diskurssiksi ja englantia korvikekielenä -diskurssiksi. Asiantuntijoille syntyvää diskurssia kutsun norsunluutornista julkisuuteen -diskurssiksi.

Aineiston semanttisessa analysoinnissa käytän systeemis-funktionaalisen kieliteorian lähestymistapoja (ks. Halliday 1985). Keskityn kuitenkin kielen systeemisyyden sijaan enemmän kielen funktionaaliseen puoleen tarkastellen sitä, millaisia tekoja kielellä tehdään eli millaisia merkityksiä sillä rakennetaan eri kielille tai kieliin liittyville ilmiöille. Systeemis-funktionaalisen kieliteorian nimeämistä kielen kolmesta metafunktiosta (ks. luku 2.3) pääpaino tämän tutkimuksen analyysissä on ideationaalisella metafunktiolla, jonka avulla voin tarkastella kielten, kieli-ideologioiden ja asiantuntijoiden representaatiota kielen avulla. Sivuan myös

interpersonaalista metafunktiota tarkastelllessani, millaisia suhteita eri osapuolten välille rakennetaan. (Ks. Halliday 1985; Shore 2012a.)

Hallidayn (1994: 106–109) mukaan kielellä voidaan tuottaa kolmenlaisia prosesseja: materiaalisia prosesseja, mentaalisia prosesseja sekä relationaalisia prosesseja. Näistä ensimmäiset, materiaaliset prosessit, kuvaavat tekoja tai tapahtumia, joita toimijat (eng. *actor*) tekevät tai saavat aikaan. Mentaaliset prosessit kuvaavat ihmisten tai muiden kokijoiden (eng. *senser*) sisäisiä prosesseja, kuten havaintoja, tunteita ja muita ajatuksia. Relationaaliset prosessit suhteuttavat asioita ja ilmiöitä toisiinsa. Materiaalisten, mentaalisten ja relationaalisten prosessien alle voidaan lukea muita, näille alisteisia prosessityyppejä. (Mp.) Näiden kolmen ollessa keskeisimmät pääprosessityypit keskityn myös analyysissäni juuri näihin kolmeen tyyppiin.

Kansanlingvistiksessä tutkimuksessa maallikoiden käyttämä metakieli jaetaan kahteen osaan: metakieli 1:een eli kielen ja sen piirteiden kuvailuun sekä metakieli 2:een eli kielen käytön ja käyttäjien kuvailuun (Preston ja Niedzielski 2003: 302–314, ks. luku 2.2). Tässä tutkimuksessa keskityn erityisesti metakieli 2:een, sillä pitkälti juuri se rakentaa analysoimiani maallikoiden kieli-ideologioita ja näkemyksiä työelämän kielitaitotarpeista. Jossain määrin analyysiosion aineistoesimerkeissä on nähtävissä myös metakieli 1:n tyyppiä maallikoiden kuvaillessa kieliä ja puhuessa niiden kieliopillisista muutoksista.

Seuraavissa luvuissa 4–6 analysoin tutkimuksen aineiston. Analyysin tukena esittelen aineistoesimerkkejä, jotka ovat alkuperäisessä kieliasussaan. Kommentti-nimityksellä viittaa analyysissä yksittäisten kommentoijien kirjoittamiin yksittäisiin kommentteihin, joista analysoitu aineisto ja sitä edustavat aineistoesimerkit koostuvat. Mikäli aineistoesimerkissä esiintyvä kommentti siteeraa toista verkkokeskustelussa esiintynyttä kommenttia, kursivoin aineistoesimerkin selkeyttämiseksi siteeratun, aiemmin ilmestyneen kommentin osan. Myös mahdolliset aineistoesimerkeissä esiintyvät lihavoinnit olennaisen kieliaiineksen korostamiseksi ovat omiani. Mikäli lainauksesta on analyysin selkeyttämiseksi poistettu osa, on tämä merkitty kahdella ajatusviivalla.

Jokaisen aineistoesimerkin lopussa esitellään kommentin kirjoittanut nimimerkki sekä kommentin julkaisupäivä sulkumerkkien sisällä. Olen poistanut aineistoesimerkeistä niissä käsiteltävien henkilöiden nimet, sillä ne eivät ole laajempien diskurssien rakentumisen kannalta relevantteja. Viittaa yksittäisiin, artikkeleissa ja verkkokeskusteluissa nimettyihin henkilöihin heidän ammattinimikkeillään; henkilönimen mahdollinen korvaaminen ammattinimikkeellä ilmenee hakasulkeista. Tukeudun kielellisten ilmiöiden analysoinnissa Ison suomen kieliopin ja Kielitoimiston sanakirjan määritelmiin suomen kielen rakenteesta ja sanastosta. Merkitsen Ison suomen kieliopin verkkoversiota lyhenteellä VISK ja Kielitoimiston sanakirjaa lyhenteellä KS.

4 KOTIMAISTEN KIELTEN SAAMAT MERKITYKSET

Tässä analyysiluvussa 4 erittelen suomalaisen työelämän kotimaisille kielille, suomelle ja ruotsille, maallikoiden verkkokeskusteluissa rakentuvia merkityksiä. Lisäksi tarkastelen niitä kielellisiä keinoja, jotka rakentavat diskursseja, ja ilmiöitä, jotka ovat ominaisia kullekin diskursseille. Esittelen jokaisessa analyysiluvussa yhden diskurssin. Alaluvut 4.1 ja 4.2 käsittelevät suomen kielen asemaa – alaluku 4.1 suomen kielen asemaa puolustaen, alaluku 4.2 rakentaen kuvaa sen tilannekohtaisesta tarpeellisuudesta. Alaluku 4.3 käsittelee ruotsin kielen asemaa suomalaisessa työelämässä.

4.1 Maassa maan kielellä -diskurssi

Keskeisin aineiston teksteissä rakentuva diskurssi on maassa maan kielellä -diskurssi. Maallikoiden verkkokeskustelutekstit rakentavat tätä diskurssia monikielistyvän työelämän kontekstissa kahdella eri tavalla: yhtäältä suomen kielen käyttö Suomessa halutaan säilyttää suomalaisessa työelämässä periaatteellisista syistä, toisaalta suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin ilmaistaan olevan nykypäivän markkinatalouden aikana vaarassa, mikäli työelämän kielivaatimuksista joustetaan. Maassa maan kielellä -diskurssissa suomen kieli merkityksellistyy tärkeäksi osaksi suomalaista identiteettiä ja sen ilmentämistä, kuten aineistoesimerkissä 1. Maassa maan kielellä -diskurssia hyödyntäen jotkin maallikoiden tekstit rakentavat myös ruotsin kielen osaksi Suomen kieliä. Pääosin maassa maan kielellä -diskurssia edustavat maallikkokommentit rakentavat kuitenkin kuvaa Suomesta suomenkielisenä maana.

Maassa maan kielellä -diskurssin mukaan Suomi on siis pitkälti yksikielinen ja kaikkien Suomessa asuvien olisi hyvä osata suomen kieltä:

1. Uskomatonta lukea tällaista tekstiä. Virallisia kieliä tulisi olla kaikkien kielten mitä suomalaiset puhuvat. Historia osoittaa, että **ellei maalla ole yhteistä kieltä, maa ei ole yhtenäinen**. Ei tarvitse edes mennä kirjastoon lukemaan vaan voi katsoa, miten **kieli jakaa maita ja maiden kansalaisia** tämän päivän maailmassa. **Kyllä kaikkien Suomessa asuvien tulisi osata suomenkieltä. Sen päälle jokainen voi osata mitä muita kieliä haluaa**, mitä useampaa sen parempi.
(Katsottuna oikealta 19.9.2017.)

Aineistoesimerkin 1 mukaan *kieli voi jakaa maita ja maiden kansalaisia*. *Kieli* on siis toimijana materiaalisessa prosessissa, jossa se *jakaa* kohteina olevat *maat* ja näiden *kansalaiset*. Tämä muistuttaa Euroopassa yleistä kansallisvaltiokeskeistä yksi kansa, yksi kieli -ajattelua, jonka mukaan yksikielisyys luo yhteisöön yhteenkuuluvuutta (ks. esim. Wright 2012; Anderson 1991). Esimerkin 1 mukaan *kaikkien Suomessa asuvien tulisi osata suomenkieltä*.

Aineistoesimerkissä 1 *tulla*-verbi ilmaisee välttämättömyyttä (VISK § 1551). *Sen päälle jokainen voi osata mitä – kieliä haluaa*, eli kielitaito alkaa aineistoesimerkin 1 mukaan ensisijaisesti suomen kielestä. Saman tendenssin englanninkielisessä ympäristössä on tunnistanut myös Allan (2013), jonka mukaan ulkomaalaisen työnhakijan vieraiden kielten taito nähdään etuna vain silloin, kun yksilöllä on myös hyvä englannin kielen taito. Monikielisyttä siis kunnioitetaan ja se nähdään etuna, mutta sen pohjana työntekijältä edellytetään paikallisen kielen taitoa. Tähän hyvään englannin kielen taitoon nähdään sisältyvän itse kielen hallitsemisen lisäksi myös paikallisen kulttuurin mukaiset viestintätaidot. (Mts. 65–66.) Kieleksi merkityksentyy aineistoesimerkissä 1 ensisijaisesti puhuttu kieli: *Virallisia kieliä tulisi olla kaikkien kielten mitä suomalaiset puhuvat*.

Maassa maan kielellä -diskurssin mukaan sekä Suomen valtion maaperällä että Suomen valtion omistamissa yrityksissä asioidessa olisi sopivaa vaatia suomenkielistä palvelua tilanteesta riippumatta. Suomen valtio siis ulottuu myös valtion omistamiin yrityksiin:

2. Aivot asialle: Lentokoneessa saamani palvelun kieli ei toistaiseksi ole koskaan ollut ongelma. Jopa Finnairin yhteistyölennoilla muiden eurooppalaisten yhtiöiden koneissa on palveltu toisinaan suomeksi. Pärjään kyllä muillakin kielillä, ja perusasiat varmasti tulevat selviksi kielitaidottomallekin, jos vaikkapa myynnissä olevien tuotteiden listat sisältävät suomenkieliset nimikkeet.

Enemmän minua ihmetyttää se, että kielikysymys nähdään kovin puhtaasti taloudellisena seikkana. Miksi kansallisuus ja kulttuuri on hävitetty kaikkialta muualta paitsi matkailuesitteiden kauniista valokuvista? Miksi ei enää ole sopivaa olla ylpeä siitä, että kansakuntamme on joillakin tavoin omanlaisensa ja pitää tätä yllä? Ei syrjien muita, vaan arvostaen omaa!

*Maassa maan tavalla on hyvä ohje, jolla välttää monta ongelmaa ulkomailla matkatessaan. Nyt siitä on valitettavasti tullut jonkinlainen iskulause, paino sanalla isku, negatiivisessa mielessä. Maailman maiden omat erikoispiirteet voivat olla arvo ja voimavara. Miksi kovin usein meillä koetaan, että nimenomaan **meidän olisi kuitenkin mukauduttava ja "kansainvälistyttävä"** tavoilla, jotka osaltaan vievät kansallisia erityispiirteitämme?*

On perusoikeus, että valtion omistamassa lentoyhtiössä käytetään suomen ja ruotsin kieltä. **Ei voi olla kyse muiden kielten osaamisesta, vaan oikeudesta saada palvelua omalla äidinkielellään.** (vanhempi insinööri 28.7.2017.)

Aineistoesimerkissä 2 vedotaan ihmisen *oikeuteen* saada palveluja omalla äidinkielellään tai omilla äidinkielillään. Kielitoimiston sanakirja määrittelee *oikeuden* (KS s.v. *oikeus*) 'yksilölle kuuluvaksi eduksi, vallaksi tehdä jotakin'. Modaaliverbin *voida* kieltomuotoisella rakenteella *ei voi olla kyse* esimerkki 2 rajaa pois *muiden kielten osaamisen* mahdollisuuden (VISK § 1569).

Aineistoesimerkki 2 mainitsee suomen ja ruotsin kielen käyttämisen olevan *perusoikeus*. Suomen eduskunnan oikeusasiamiehen (2018) mukaan perusoikeudet ovat sellaisia yksilölle valtion perustuslaissa turvattuja oikeuksia, kuten oikeus elämään, sananvapaus ja yksityiselämän suoja. Lisäksi perustuslaki mainitsee kielellisten oikeuksien suojaamisen (mp.) ja Suomen

lainsäädäntöön kuuluvan kielilain mukaan jokaisella on oikeus saada viranomaispalvelut suomeksi tai ruotsiksi (Finlex 2003). Tämä ei kuitenkaan päde Suomen valtion omistamaan yritystoimintaan, eikä aineistoesimerkissä mainittua lentomatkailua nähdä kansalaisille kuuluvana viranomaispalveluna. Aineistoesimerkissä 2 huomioidaan myös ruotsin kielen laillinen asema Suomen valtion kielenä, mikä on maassa maan kielellä -diskurssin sisällä poikkeuksellista. Ruotsin kielelle rakentuvaa erillistä diskurssia käsittelemän edempänä luvussa 4.3.

Aineistoesimerkin 2 kirjoittaja *vanhempi insinööri* siteeraa *Aivot asialle* -nimimerkin aiemmin julkaisemaa kommenttia, jonka mukaan *meillä koetaan, että – – meidän olisi – – mukauduttava ja ”kansainvälistyttävä”*. Toistamalla kommentissaan pronominia *me* kirjoittaja sisällyttää itsensä käsittelemäänsä ihmisryhmään (VISK § 716; Pälli 2003: 95–96) – tässä tapauksessa suomenkieliseen *kansakuntaan*. Passiivimuotoisella ilmauksella *meillä koetaan* yleistetään mentaaliprosessin kokijoiksi myös muut ryhmän jäsenet (VISK § 1325). Koettavalle asialle rakennetaan pakollista merkitystä nesessiivisellä rakenteella: *meidän olisi – – mukauduttava ja ”kansainvälistyttävä”*. Syytä tälle välttämättömyydelle ei kuitenkaan mainita. Aineistoesimerkin sanan *”kansainvälistyttävä”* ollessa lainausmerkeissä ilmaukselle tulee hieman ironinen, ilmiön kyseenalaistava sävy (ks. VISK § 1460). Lainausmerkeillä kirjoittaja voi siirtää vastuun kielellisestä valinnastaan jollekin toiselle taholle ja esittää, ettei sanavalinta ole välttämättä kirjoittajan oma (Kalliokoski 2005: 30). *Mukautuminen ja ”kansainvälistyminen”* voivat kirjoittajan mielestä *viedä kansallisia erityispiirteitämme*. *Viedä*-verbi voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *viedä*) mukaan saada merkityksen ’ottaa, riistää, anastaa, ryöstää’, mikä rakentaa toiminnalle negatiivisen merkityksen.

Aineistoesimerkissä 2 mainittua *kansallisiin erityispiirteisiin* kohdistuvaa uhkaa rakennetaan maassa maan kielellä -diskurssin sisällä useilla eri tavoilla. Aineistoesimerkissä 3 tiivistyy erään kommentoijan näkemys kielen ja kansan suhteesta tämän sanoittaessa uusiksi tunnetun ”maassa maan tavalla” -sanonnan¹:

3. *Fransmanni: Kokemusteni mukaan Helsingissä on jo useita kahviloita, joissa ei suomeksi saa palvelua. Mitä pienet edellä...*

Näitä kahviloita voi ja pitää boikotoida. **Maassa on saatava palvelua maan kielellä**, se pitäisi olla ehto numero yksi, oli mikä maa tahansa kyseessä. Ranskasta voisi kaikki maat ottaa oppia kielikysymyksessä. **Kieli tekee kansan, jos kieli katoaa katoaa myös kansa.**
(Number Six 24.7.2017.)

Nesessiivirakenteella *on saatava* aineistoesimerkki 3 esittää suomen kielen käytön Suomessa pakottavana tarpeena: *Maassa on saatava palvelua maan kielellä*. Kommentin mukaan

¹ ”Maassa maan tavalla” -sanonnan käytöstä ja merkityksestä maahanmuuttajakeskustelussa ks. Löytty 2010.

muunlainen käytös voi johtaa paitsi kielen myös kansan häviämiseen, sillä kielen ja kansan olemassaololle asetetaan ehto *jos*-konjunktion ilmaisemalla ehtolauseella: *jos kieli katoaa katoaa myös kansa*. Lauseilla on siis konditionaalinen suhde: ensimmäinen asia toteutuu vain, jos toinen asia toteutuu (VISK § 1136). Aineistoesimerkin kuvaamassa tilanteessa kielen katoaminen kadottaisi myös kansan. Jotta näin ei aineistoesimerkin 3 mukaan kävisi, *pitää boikotoida* nimimerkki *Fransmannin* aiemmin mainitsemia kahviloita, jotka hän määrittelee rajaavalla relatiivilauseella (ks. VISK § 1166) kahviloiksi, *joissa ei suomeksi saa palvelua*. Nesessiivisen materiaalisen prosessin *pitää boikotoida* toimija yleistetään passiivimuodolla yleiseksi käskyksi. *Mitä pienet edellä... -sanonnalla Fransmanni* viittaa suomalaiseen sananlaskuun ”mitä pienet edellä, sitä isot perässä”. Tällä kirjoittaja tarkoittanee pienistä kahviloista alkaneen suomen kielen käyttämättömyyden laajenevan myös suuryritysten toimintaan. Myös tämä luo kuvaa suomen kielen uhatusta asemasta.

Aineistoesimerkissä 3 kirjoittaja ehdottaa, että *kaikki maat* voisivat *ottaa oppia* Ranskan kielipolitiikasta, missä mentaalisen prosessin *ottaa oppia* kokijana ovat *kaikki maat*. Tällä kirjoittaja viitanee kielellisen purismin eli puhdaskielisyyden kieli-ideologiaan, jonka arkkityypinä Ranskan kansallinen kielipolitiikka on pitkään nähty (Walsh 2016: 2–3). Kielellisen purismin ideologia pyrkii Thomasin (1991: 2) mukaan ensisijaisesti suojaamaan ja säilyttämään kieltä vierasperäisten elementtien vaikutuksilta – olivat ne sitten vieraskielisiä tai esimerkiksi murre- tai sosiolektiperäisiä kielellisiä piirteitä. Tämä tukee näkemystä Suomesta suomenkielisenä maana, jossa suomen kieli rakentuu tiettyjen ylhäältä säädelyjen normien mukaisesti.

Aineistoesimerkki 4 väittää liioittelevaan sävyyn suomen kielestä olevan haittaa jo nyt yksilön hakiessa Suomessa töihin:

4. Hävetkäämme suomalaisuuttamme ja varsinkin suomenkieltämme, **meitähän on hallittu vuosisatoja jollain muulla kielellä, josta johtuen olemme alamaiskansaa**. Nykypäivänäkin meitä syrjitään suomalaisuutemme takia, esim. hakiessamme Helsingin kaupungille töihin, positiivisen syrjinnän nimissä. Vain **omasta kulttuuristaan, jonka olennainen osa on oma kieli**, ylpeät kansat tulevat säilymään historian saatossa, muutoin odottaa katoavan kansan kohtalo.
Nim. "Musta aurinko nousee"
(OivaOtso 24.7.2017.)

Aineistoesimerkki 4 huomioi Suomen historian ja aikakauden, jolloin suomen kieli ei ole ollut Suomessa ensisijainen. Aineistoesimerkissä 4 kirjoittaja käyttää pronominia *me*. *Me*-pronominilla puhuja esittää itse kuuluvansa ryhmään, johon puheessa viitataan (VISK § 716; Pälli 2003: 95–96). Passiivimuotoinen *syrjiä*-verbi luo kuvaa yleistetyn toimijan negatiivisesta materiaalisesta prosessista eli suhtautumisesta suomalaisia kohtaan (VISK § 1325). Aineistoesimerkin 4 loppupuolella kirjoittaja siirtyy luomaan uhkakuvaa suomen kielen katoamisesta.

Konnektiivilla *muutoin* kirjoittaja ilmaisee lauseiden välistä vaihtoehtoista suhdetta, joista ensin mainitaan asioiden toivottu tila, myöhemmin vaihtoehtoiset, epätoivotut tapahtumat (VISK § 1098, § 1100). Sen mukaan siis *kansat* voivat siis olla joko ylpeitä ja näin säilyä tai olla olematta ylpeitä ja näin ollen *kadota*.

Aineistoesimerkissä 4 esiintyvä *meitähän on hallittu vuosisatoja – – josta johtuen olemme alamaiskansaa* -ilmauksen *-han*-liitepartikkeli tuo tekstiin muistuttavan ja perustelevan sävyn sisältäen oletuksen, että asia on kirjoittajan ja lukijan jakamaa, yhteistä tietoa (VISK § 830). Tekstissä on nähtävissä kuitenkin nähtävissä myös liioittelua. Kielitoimiston sanakirjan mukaan termi *alamainen* (KS s.v. *alamainen*) voi saada substantiivina merkityksen ’hallitsijan, hallitusvallan alainen’ tai adjektiivina merkityksen ’nöyrä, kuuliainen, tottelevainen’. Kirjoittajan väite Suomen ja suomalaisten jatkuvasta materiaalisesta prosessista *olla alamaiskansaa* lienee siis kyseenalaistettavissa. Aineistoesimerkin lopun kulttuurinen, intertekstuaalinen viittaus (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 118) Juice Leskisen Musta aurinko nousee -kappaleeseen lisää aineistoesimerkkiin uhkaavuuden – ja mahdollisen liioittelun – tuntua.

Aineistoesimerkistä 4 voidaan lukea myös ironiaa kirjoittajan kehottaessa imperatiivimuotoisella *hävetkäämme suomalaisuuttamme ja varsinkin suomenkieltämme* *me*-pronominin avulla luomansa sisäryhmän (ks. Pälli 2003) jäseniä häpeämään kansallisuuttaan ja kieltään. Rahtun (2005: 291–295) mukaan kirjoittaja voi ironian avulla verhota todellisen mielipiteensä esimerkiksi mielipiteelleen päinvastaisen näkemyksen esittämällä. Tekstin todellisen tarkoituksiperän lukija voi ymmärtää viestin tekstuaalisesta kontekstista ja ironian luomasta tekstin paikoittaisesta inkoherenssista. (Mp.) Aineistoesimerkissä 4 kirjoittajan käyttämä monikon 1. persoonan direktiivin muoto on vanhahtava ja tuo kehotukseen juhlanan sävyn (VISK § 1656). Tämän lisäksi häpeäminen on yleisesti nähtävissä negatiivissävytteisenä mentaalisenä prosessina, jonka kokijaksi ohjaaminen on arkipäiväisessä puheessa tai tekstissä harvinaista – erityisesti tällaisen juhlanan sävyn värittämänä. Voidaan siis olettaa, että kyseessä on ironinen ilmaus: kirjoittaja toivonee suomalaisten kuuluvan mainitsemiinsa ylpeisiin kansoihin.

Kun yritys luopuu suomen kielen osaamisvaatimuksestaan, luopuu se maassa maan kielellä -diskurssissa rakentuvan ilmiön mukaan osin myös suomalaisuudestaan. Tätä aihetta käsittelee aineistoesimerkki 5:

5. Voisiko lentoyhtiön nimestä samalla poistaa finn-alun? Tai vaikka vaihtaa sinivalkoiset värit joksikin muuksi? Tai voisiko valtio luopua kokonaan omistuksestaan?
Minä puhun finskin koneissa jatkossakin suomea henkilökunnalle. Kyse on periaatteesta.
(_NettiLukija_12.7.)

Aineistoesimerkki 5 esittää tilanteen, jonka mukaan materiaalisen *jakaa*-prosessin toimija eli Suomen valtio *voisi luopua kokonaan Finnair-yhtiön omistuksestaan tai vaihtaa sinivalkoiset värit joksikin muuksi*, mikäli nämä eivät vaadi Finnairin matkustamohenkilökunnalta suomen kielen taitoja. Suomen kielelle rakentuu siis olennainen rooli osana suomalaisuutta – samoin kuin kirjoittajan mainitsemille sinivalkoisille väreille². Jollei kieltä puhuta, ei yhtiötä ole aineistoesimerkin 5 kirjoittajan mukaan syytä edes pitää Suomen valtion omistuksessa. Kieleksi merkityksentyy esimerkissä ensisijaisesti puhuttu kieli: *Minä puhun finskin koneissa jatkossakin suomea* – –.

Samankaltaista ilmiötä australialaisomisteisessa lentoyhtiössä ovat käsitelleet Piller ja Takahashi (2013). Tämän lentoyhtiön henkilökunta tuli Pillerin ja Takahashin mukaan useista eri maista, mutta yrityksen ”australialaisuuden” vaalimiseksi sen aasialaistaustaista matkustamohenkilökuntaa kiellettiin puhumasta näiden omia äidinkieliä töissä tapahtuvissa keskusteluissaan – huolimatta siitä, että henkilökunnan edustajilla olisi ollut yhteinen äidinkieli. Työssä puhuttava kieli määrättiin olemaan englanti. Tämä australialaisen identiteetin painottaminen kielen avulla tapahtui tutkijoiden mukaan pitkälti rahallisen voiton tavoittelemiseksi. (Mts. 97, 116.) Tällaisessa toiminnassa voidaan nähdä paitsi liioittelun piirteitä myös kaikuja aiemmin mainitusta kansallisvaltiokeskeisestä yksi kansa, yksi kieli -ajattelusta, jolla on yhteys purismin kieli-ideologiaan (Thomas 1991: 2) ja nationalistiseen kielipolitiikkaan (Voutilainen 2016: 164).

Aineistoesimerkin 5 kirjoittaja kertoo puhuvansa *jatkossakin suomea henkilökunnalle*. Kirjoittaja on siis toimijana materiaalisessa prosessissa, ja liitepartikkelilla *-kin* hän osoittaa jatkavansa toimiaan odotusten vastaisesti tulevaisuudessakin (VISK § 842). *Kyse* on hänen mukaansa *periaatteesta*. *Periaate* on Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *periaate*) mukaan ’toiminnan, menettely- tai ajattelutavan perusajatus, johtava ajatus, ohjenuora, perussääntö, -laki, -periaate’. Sananvalinta merkityksellistää tämän päätöksen ja kysymyksen suomen kielen käytöstä kirjoittajan elämälle merkittäväksi.

Suomalaisuutta ja isänmaallisuutta peräänkuuluttaa myös aineistoesimerkki 6:

6. Kysymys on arkipäivän isänmaallisuudesta. Monissa suomalaisiksi ymmärretyissä yrityksissä kuten Finnairissa ei ole sitä
(Inte förstår 24.7.2017.)

Kopulalauseella *kysymys on arkipäivän isänmaallisuudesta* aineistoesimerkki 6 merkityksellistää suomen kielen käyttämisen yrityksissä *isänmaallisuuden* osoittamiseksi eli Kielitoimiston

² Suomen valtion kansallisista symboleista ks. Klinge 1981.

sanakirjan (KS s.v. *isänmaallisuus*) mukaan 'isänmaanrakkauden, patrioottisuuden, patriotismin' osoittamiseksi. *Kuten*-konjunktiolla aineistoesimerkki 6 samastaa Finnairin *suomalaisiksi ymmärrettyihin yrityksiin*. Näihin *ymmärrettyihin yrityksiin* sisältyvän mentaalisen prosessin *ymmärtää* kokija merkityksellistyy partisiipin passiivin myötä yleiseksi toiminnaksi. Aineistoesimerkki 6 luo siis sellaisen kuvan, että vaikka kaikki kokisivat Finnairin suomalaisena yrityksenä, tämä suomalaisuus vaatisi kirjoittajan mukaan Finnairilta yrityksenä sellaista patriotis- mia, jota se ei edusta. Diskurssin rakentumisen kannalta merkityksellinen on myös kirjoittajan ruotsinkielinen nimimerkki *Inte förstår*, vapaasti suomennettuna *Ei ymmärrä*. Inkoherenttina tekstinosana (ks. Rahtu 2005: 291–295) tätä voidaan pitää ironisena viittauksena suomen ja ruotsin kielen väliseen suhteeseen tai Suomen ruotsin kielen asemaan, johon kirjoittaja ei liene täysin tyytyväinen.

Maassa maan kielellä -diskurssia rakentavien maallikkokomenttien mukaan Suomesta ja Finnairista valtion omistamana yhtiönä puuttuu siis sellainen ylpeä isänmaallisuus, joka puolustaisi suomen kielen asemaa Suomessa. Tämä rakentaa diskurssin sisällä uhkakuvaa suomen kielen hiipumisesta ja sen aseman heikkenemisestä. Aineistoesimerkissä 7 laajennetaan suomen kielen heikko asema myös tiedemaailmaan – ja sitä kautta kieleen ja kulttuuriin:

7. reasonable: Tämän päivän Hesarissa myös erinomainen mielipidekirjoitus siitä, miten kansakuntana olemme onnistuneet säilyttämään kielemme, kulttuurimme ja kansallisen identiteettimme monien ulkoisten uhkien paineessa, vuosisatojen ajan. Nyt itse sisäisillä ratkaisuilla tuhoamme tämän. Irvokasta, että tällaiset päätökset osuvat nimenomaan 100-vuotisjuhluvoiteen.

Jos vielä Finnairin toiminnan ymmärtääkin jotenkin Aasian reiteillä, niin katsokaapa yliopistoja ja vaikkapa Aalto-yliopiston maisterikoulutusohjelmia, joista saa hakemalla hakea koulutusta suomeksi - lähes kaikki ohjelmat ovat englanniksi! Miten tämä voi olla mahdollista ja laillista? Missä on sivistyneistömme? Vai onko koko sivistyneistömme niin internatsionaaliin kallellaan, että suomen ja ruotsin kieli ei merkitse mitään?

Katsopa tohtoriohjelmien sivuja. Sieltä alkaa olla vaikea löytää edes perusasioita suomeksi. Suurin osa jatko-opiskelijoistakin on suomalaisia, mutta **kansainvälistymisinnossaan yliopistot unohtavat suomalaiset**. Olisi paljon fiksumpaa vaatia niiltä vähiltä ulkomaalaisopiskelijoilta edes jonkinlaista suomen opiskelua, sillä kyllä muuallakin vaaditaan paikallisen kielen opettelua. Toki opetusta voi tarjota osittain englanniksi etenkin tohtoriohjelmissa, mutta se ei saisi olla ainoa kieli, jos suomi halutaan säilyttää sivistyskielenä.

Olen tosin alkanut epäillä, että me suomalaiset olemme itse kielemme pahimmat viholliset. **Jos me itse emme pidä huolta siitä, että suomi säilyy kielenä, jolla voi puhua ja kirjoittaa tieteestä ja kulttuurista, kukaan muukaan sitä ei tee.** Välillä alkaa näyttää todelliselta vaaralta, että **suomi taantuu pelkäksi kotikieleksi**, jolla voi puhua arkisista asioista, mutta ei mistään muusta. Sitäkö hallitus ja muut päättäjät haluavat? Onko se englantia niin paljon parempi kieli, että sen takia kannattaa **uhrata oma kieli ja kulttuuri?** (Mustapuro 12.7.2017.)

Aineistoesimerkissä 7 nimimerkki *Mustapuro* siteeraa nimimerkin *reasonable* aiemmin julkaistua kommenttia. Siteeratusta kommentista rakennetaan kuvaa siitä, kuinka suomalaiset ovat *kansakuntana* – – *onnistuneet säilyttämään kielemme, kulttuurimme ja kansallisen*

identiteettimme monien ulkoisten uhkien paineessa, vuosisatojen ajan. Me-pronominilla kirjoittaja osoittaa kuuluvansa ryhmään, josta kirjoittaa – tässä tapauksessa suomalaisiin. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *säilyttää*-verbi (KS s.v. *säilyttää*) voi saada merkityksen 'olla päästämättä tai luovuttamatta jotakin hallussaan olevaa, pitää, pysyttää, pidättää itsellään, omanaan, hallussaan'. Tämä merkityksellistää uhatuksi niin suomen kielen, suomalaisen kulttuurin kuin suomalaisen identiteetinkin. Possessiivisuffiksilla *-mme* kirjoittaja rakentaa ryhmälleen omistajuussuhteen näihin kohteisiin. Aineistoesimerkki 7 kuvaa nykytilanteen olevan *irvokas*, eli Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *irvokas*) mukaan 'erittäin vastenmielinen, karkea, mauton, inhottava, groteski'. Tämä siis merkityksellistää suomen kielen paikoittaisen käyttämättömyyden erittäin epämiellyttäväksi.

Aineistoesimerkissä 7 siteeratussa kommentissa katse käännetään suomalaiseen yliopistokoulutukseen, jossa kirjoittajan kärjistyksen mukaan *saa hakemalla hakea koulutusta suomeksi – lähes kaikki ohjelmat ovat englanniksi*. Materiaalinen prosessi *saada* esiintyy tässä Kielitoimiston sanakirjan määritelmän (KS s.v. *saada*) mukaisesti 'ilmaisemassa jonkin pakollisuutta tai väistämättömyyttä', sillä ilmauksen *saa hakemalla hakea* mukaan suomenkielisen koulutusalan löytämiseksi on tehtävä työtä. Tämä esittää suomenkielisten koulutusalojen määrän vähäisenä ja rakentaa siitä negatiivista kuvaa. Siteeratun kommentin viimeisen virkkeen *onko koko sivistyneistömme niin internatsionaaliin kallellaan* -lausahdus on yhtäkkisine koodinvaihtoineen luettavissa ironiaksi (ks. Rahtu 2005: 291–295): kirjoittaja viittaa humoristisesti englannin kielen asemaan osoittaen ironian kautta suhtautuvansa siihen kyseenalaistavasti.

Aineistoesimerkin 7 mukaan *kansainvälistymisinnossaan yliopistot unohtavat suomalaiset*. Tässä puolitransitiivisen *unohtaa*-verbin ilmentämän mentaalisen prosessin kohteena ovat *suomalaiset*. Mentaalisen prosessin kokijana on tavallisesti *yliopistot*, mikä inhimillistää korkeakoulut ja vahvistaa vaikutelmaa näiden yliopistojen tietoisesta toiminnasta. Elottoman instituution elollistaminen tuo tekstiin myös huvittavan sävyn: *yliopistot ovat olleet niin kansainvälistymisinnossaan*, että ovat *unohtaneet* eli Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *unohtaa*) mukaan 'lyöneet laimin' niille tarkoitettua tehtävän hoitoa.

Aineistoesimerkin 7 viimeisessä kappaleessa myös nimimerkki *Mustapuro* ilmaisee huolensa suomen kielen säilymisestä: *Jos me itse emme pidä huolta siitä, että suomi säilyy kielenä, jolla voi puhua ja kirjoittaa tieteestä ja kulttuurista, kukaan muukaan sitä ei tee*. Näin kieleksi merkityksennetään sekä puhuttu että kirjoitettu kieli. Pronominilla *me* kirjoittaja luo suomenkielisistä sisäryhmää (ks. Pälli 2003), johon itsekkin kuuluu. Ehtolause *jos me emme – kukaan muukaan ei* luo toiminnoille konditionaalisen suhteen (VISK § 1136), joka tässä tilanteessa toimii negatiivisesti: mikäli ensimmäinen ehto ei täyty, ei toisenkaan lauseen prosessi tapahdu.

Aineistoesimerkissä 7 esiintyvän kielteisen rinnastuksen *ei x kuin y-kAAn* (ks. VISK § 1095) eli *jos me emme – kukaan muukaan ei* kaltaisesti suomen kieli merkityksellistyy hylätyksi kielesi, josta kukaan ei pidä huolta. Kirjoittajan mukaan suomen kieli voi *taantua pelkäksi kotikieleksi*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *taantua* (KS s.v. *taantua*) voi saada merkityksen ’palata kehityksessä aikaisemmalle, tavallisesti alemmalle tasolle’. *Kotikielellä* voidaan tarkoittaa kieltä, jota kielenkäyttäjät voivat sananmukaisesti käyttää vain kotonaan (Latomaa 2007: 37). Termiä ei nykypäivänä käytetä sen eriarvoistavien konnotaatioiden vuoksi (mp.), mihin viitannee myös esimerkki 7: suomen kielestä puhuminen tulevaisuuden *kotikielenä* rakentaa tällaiseen kuviteltuun kehityskulttuun negatiivisen sävyn.

Viimeisissä aineistoesimerkin 7 virkkeissä kirjoittaja esittää kysymykset: *Onko se englanti niin paljon parempi kieli, että sen takia kannattaa uhrata oma kieli ja kulttuuri?* Kirjoittaja siis merkityksellistää englannin kielen kohteeksi, jolle suomen kieli voidaan *uhrata*. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *uhrata*) mukaan verbi *uhrata* voi saada merkityksen ’luopua vapaaehtoisesti jostakin tärkeänä, arvokkaana pitämästään jonkin päämäärän, tavoitteen hyväksi’. Verbiä voidaan kuitenkin käyttää (KS s.v. *uhrata*) myös uskonnollissävytteisessä merkityksessä ’lahjoittaa määrämennoin jumalalle, jumalille tai muille yliluonnollisille voimille näiden suosion saamiseksi’. Tällöin englannin kieli asettuu lauseessa jumalan asemaan, mikä rakentaa siitä kuvaa ylivoimaisena, kaikkivoipaisena kielenä. Samalla tämä rakentaa suomen kielelle merkitystä englannin kielen vallassa olevana, vähäpätöisempänä kielenä, joka voi joutua suomenkielisine kulttuureineen väistymään suuremman kielen tieltä. Englannin kielelle rakentuvia diskursseja käsitellen tarkemmin luvuissa 5.1 ja 5.2.

Aineistoesimerkin 7 kirjoittaja lähestyy käsittelemäänsä aihetta tieteestä ja kulttuurista käsin. Lisäksi teksti eroaa jossain määrin muista verkkokeskustelun teksteistä käyttämänsä käsitteistön vuoksi vaikuttaen asiantuntijatekstiltä. Kyseessä voikin olla identiteetillä leikittely: aineistoesimerkissä 7 esiintyvien tekstien takana saattaa piillä kielitieteellinen asiantuntija, joka tässä verkkokeskustelussa puhuu maallikon asemassa nostamatta omaa asiantuntijastatustaan esille. Suomen kielen asema on akateemisissa konteksteissa jatkuvan neuvottelun alla ja korkeakoulumaailmassa kuuluu vahvana suomen kielen asemaa puolustavien ääni (ks. esim. Jakonen 2017; YLE 2018; Grünthal 2019). Aineistoesimerkin 7 kirjoittaja edustaa mahdollisesti tällaista joukkoa, vaikkei asiaa esimerkissä eksplisiittisesti mainita.

Suomen kielen asemaa Suomessa puolustetaan maassa maan tavalla -diskurssin sisällä siis rakentamalla sille merkitystä kulttuurin kannalta olennaisena tekijänä sekä esittelemällä erilaisia uhkakuvia, joiden vuoksi suomen kieli häviäisi Suomesta. Myös seuraava

aineistoesimerkki huomioi nämä näkemykset verraten Suomen kielipoliittista tilannetta muiden eurooppalaisten valtioiden kielipoliittisiin tilanteisiin:

8. Onneksi saan vielä asiakkaana valita ravintolan mihin vien rahani suomeksi. Tällaiset [toimitusjohtajat], jotka julkisuudessa toittavat faktoina suomen kielen häviämistä helsinkiläisten ravintoloiden palvelukielenä ajavat vain omaa agendaansa ja tulosta tajuamatta mitä he samaan aikaan tekevät **meidän pienelle kulttuurille**. Ei suomen kieltä pidä kukaan muu elinvoimasena kuin me itse ja vaatimalla ja opettamalla sitä muun maalaisille, jotka haluavat täällä työskennellä. **Missään muussa euroopplaisessa sivistysvaltiossa tämä ei olisi mahdollista**, ei Ranskassa, Saksassa, Espanjassa, Ruotsissa. **Herätkää ihmiset ja lopettakaa se loputon rähmällään oleminen kaikkeen muualta tulevaan** ja olkaa ylpeitä omasta kieles-tänne, koska **se on loppupelissä se ainut asia joka tekee meistä ainutlaatuisia**.
(Goosetown 12.7.2017.)

Aineistoesimerkissä 8 kirjoittaja merkityksellistää suomalaisen kulttuurin *pieneksi kulttuuriksi*, johon hän rakentaa omistajuuttaan pronomiinilla *me*. Kirjoittajan mukaan *missään muussa euroopplaisessa sivistysvaltiossa tämä ei olisi mahdollista*, eli eksistentiaalilauseen konditionaalirakenteella *tämä ei olisi mahdollista* hän kieltää tämänkaltaisten, mahdollisen tapahtumien kulun kuin ennustaen päättelynsä tai kuvitelmansa pohjalta (ks. VISK § 1592). *Missään muussa euroopplaisessa sivistysvaltiossa* -ilmauksella kirjoittaja merkityksellistää Suomen sivistysvaltioksi. *Sivistys* voi Kielitoimiston sanakirjan mukaan (KS s.v. *sivistys*) saada merkityksen ’kasvatuksen tietä omaksuttu tieto ja henkinen kehittyneisyys’, mikä rakentaa Suomesta kielineen edistyksellistä kuvaa. Aineistoesimerkin 8 sisältämää asiantuntijadiskurssia käsitellen tarkemmin luvussa 6.

Aineistoesimerkin 8 sisältämä kuvaannollinen ilmaus *rähmällään oleminen* voi Kielitoimiston sanakirjan mukaan (KS s.v. *rähmällään*) saada merkityksen ’mielistellä, kumarrella, pokkuroida, nöyristellä jotakin’. Sanonnalla voidaan viitata myös Suomen poliittisessa historiassa suomalaisten poliitikkojen nöyristelevään Venäjä-suhteeseen (Nissinen 1995). Käskydirektiivisessä *lopettakaa se loputon rähmällään oleminen* -ilmauksessa tämä puhekielinen ilmaus erottuu muusta aineistoesimerkin tekstistä ja tuo tekstiin ironisen sävyn suomenkielisten ihmisten käytöksestä. Kirjoittajan käyttäessä monikon toisen persoonan imperatiivimuotoa *herätkää ja lopettakaa* hän irrottaa itsensä aiemmin *me*-pronominin avulla luomastaan kulttuurisesta ryhmästä. Herääminen voidaan tässä tilanteessa nähdä mentaalisen prosessina: Kielitoimiston sanakirjan mukaan (KS s.v. *herätä*) verbi voi saada merkityksen ’havahtua valveille’ ja antaa käyttöesimerkkeinä ”herätä todellisuuteen, herätä huomaamaan jotakin”. Tämä rakentaa kuvaa uinuvista kielenkäyttäjistä, jotka eivät ymmärrä kielipoliittisen tilanteen vakavuutta. Aineistoesimerkin 8 päättävän virkkeen lopussa kirjoittaja merkityksellistää kielen myös kansakunnan *ainutlaatuisuuden* rakentajaksi.

Aineistoesimerkissä 9 kirjoittaja kertoo näkemyksensä kansainvälisten yritysten kielitalanteesta pohtien suomen kielen käytön monipuolisuutta:

9. Kansainvälisissä yrityksissä todella työkieli on englanti, silti en tiedä yhtään kyseistä yhtiötä joka ei palvelisi suomalaisia asiakkaitaan suomenkielillä.

Olemme pieni kielialue, mutta meillä on vahva kirjallinen ja näyttämötaiteellinen kulttuuri. On vaara, että nekin surkastuvat kaupallisen toiminnan vaikutuksesta. Tuleeko yleiseksi ajattelumalliksi yksinkertainen englanti? **Suomenkielessä on yleistä osata monia synonyymejä lähes kaikille sanoille, jopa ilmaisuille.** Kuinka moni työkielenään englantia puhuva osaa saman, varsinkin kun harva puhuja on äidinkieltään englantilainen.

Sanasto ja ilmaisut köyhtyvät, väki tyhmistyy.

Lehdistö toimittajineen vaalikoot oman kielen arvostusta.
(Mun mielestäni 12.7.2017.)

Aineistoesimerkissä 9 kirjoittaja rakentaa *me*-pronominilla sisäryhmää (ks. Pälli 2003) suomen kielen *kielialueesta*. *Mutta*-lauseella *olemme pieni kielialue, mutta meillä on vahva kirjallinen ja näyttämötaiteellinen kulttuuri* kirjoittaja esittää suomen kielen odotuksenvastaisen tilan (VISK § 1103, § 1140): suomenkielinen kulttuuri on kirjoittajan mukaan yllättävän aktiivista kielen kokoon nähden³. Samalla kirjoittaja merkityksellistää suomen kielen keskeiseksi osaksi alueen kulttuurista toimintaa.

Suomen kielelle rakentuu aineistoesimerkissä 9 myös sanastollisesti rikkaan kielen merkitys: *suomenkielessä on yleistä osata monia synonyymejä lähes kaikille sanoille*. Tilalauseella (VISK § 901) *on yleistä osata* kirjoittaja kuvaa yleisiä olosuhteita suomen kielen käytölle ja yleistää näin monipuolisen kielenkäytön koskemaan pääosin koko suomen kielen puhujien joukkoa. Esimerkissään kirjoittaja asettaa runsaan suomenkielisen ilmaisun vastakohtaksi englantia *lingua francana* työpaikallaan puhuvien henkilöiden kielenkäytön, jota kuvaa ilmauksella *yksinkertainen englanti*. Tämä merkityksentää kielitaidon ensisijaisesti sanaston osaamiseen ja asettaa suomen kielen ja englannin kielen jälleen kilpaileviin asemiin. Englannin kielelle rakentuvaa diskurssia käsittelem tarkemmin tutkielman luvussa 5.2.

Maassa maan kielellä -diskurssin mukaan suomen kielen käyttö on siis perusteltavissa erilaisin kulttuurisin ja suomalaisen identiteettiin liittyvin näkökulmin. Seuraava aineistoesimerkki merkityksellistää kielen käytön kuitenkin myös rahatalouden kannalta järkeväksi:

10. *luokatonta menoa lisää: Säästösyistä on siirryttävä yhteen kieleen maapallolla. Mikä se sitten on, sen saa ja määrää maksukykyisten ihmisten määrä, mutta tuskin se suomenkieli on.*

Joillakin ihmisillä kaikki pelkistyy markkinoihin ja markkinatalouteen. Se on nyky maailmassa heidän uskontonsa ja silloin aivan kaikki on myytävänä.

Itse kuitenkin **uskon, että suomalaisella identiteetillä on positiivista merkitystä - jopa taloudellisesti-kin**. Nimimerkin ajattelu on mielestäni juuri sitä suomalaisuutta häpeilevää ja piilottelevaa.
(Arisalon3 24.7.2017.)

³ Kielten vertailua niiden erilaisten piirteiden perusteella käsittelee esimerkiksi Laakso (2017).

Aineistoesimerkissä 10 kirjoittaja viittaa *luokatonta menoa lisää* -nimimerkin aiemmin julkaistamaan kommenttiin, jonka mukaan suomen kieli saanee väistyä markkinatalouden myötä. Tähän näkemykseen liittyvää diskurssia käsittelem tarkemmin seuraavassa alaluvussa 4.2. *Arisalon3*-nimimerkki kuitenkin liittyy suomen kielen käytön suomalaiseen identiteettiin ja näkee tämän myös taloudellisesti järkevänä valintana: *uskon, että suomalaisella identiteetillä on positiivista merkitystä – jopa taloudellisestikin*. Fokuspartikkeli *jopa* esiintyy usein merkitsemässä jonkinlaisen asteikon myönteistä ääripäätä (VISK § 849, § 1635), mikä asettaa taloudellisen merkityksen esimerkissä 10 odotusten vastaisen mutta myönteisen suomen kielen käyttöön vaikuttavan tekijän asemaan.

Toisaalta aineistoesimerkki 10 viittaa *markkinatalouteen* ihmisten *uskontona*, mikä voi Kielitoimiston Sanakirjan (KS s.v. *uskonto*) mukaan saada merkityksen 'usko (3) ja siihen liittyvä pyhyiden kokemus yleismaailmallisena ilmiönä, joka usein on muotoutunut oppijärjestelmäksi ja ilmenee erilaisina (yhteisöllisinä) tapoina ja (palvonta)menoina'. Tähän rinnastamisen voi nähdä ironisena tai liioittelevana tekstinosana, joka jatkaa markkinatalouden korostuneen merkityksen rakentamista. Esimerkin mukaan tällaisilla henkilöillä *kaikki on myytävänä*, minkä voi myös nähdä liioittelun piirteinä. Uusliberalismin aikakaudella talouspolitiikan on kuitenkin nähty vaikuttavan kielipolitiikkaan ja myös kielen voi esimerkin 10 mukaisesti tuotteistaa: kielen avulla myytävälle tavaroille tai palveluille voidaan luoda lisäarvoa (Coupland 2003: 417–418; Heller 2003: 487–488; 2010: 108). Tätä kielen tuotteistamista käsittelem tarkemmin aineistoesimerkkien 41 ja 42 yhteydessä.

Aineistoesimerkin 11 kommentoija pyytää apua Kotimaisten kielten keskuksen kuultavalta Kielitoimistolta:

11. -- **Voisiko arvoisa kielitoimistomme puuttua äänekkäästi ilmiöön**, jossa suomen kieli saa väistyä englannin tieltä suomalaisessa arjessa?

Voisi, mutta se ei tee sitä, se vain seuraa katseellaan ja sitten hyväksyy epäkielellisen ilmaisun toisensa jälkeen. **Kohta on käypää suomea sekin, että lukusanan jälkeen teonsana on monikossa**: kaksi ihmistä kävelivät.

Vaatekaupassa oli uutuuksirekki, jossa luki pelkällä englannin kielellä "New arrivals". Enpä usko, että ihan kaikki nuoretkaan heti oivalsivat, että kyseessä ei olekaan alennusrekki.

Nyhtökaurapakkauksen englanninkielisestä tekstistä ole jo narissut.

Ison kaupungin seurakuntatalon katolla oli kuukausia banderolli, jossa oli englanninkielinen teksti - en kuollakseni muista, mikä se oli, joku yleishyvä viesti kuitenkin. Suomen sanaa ei banderollissa ollut.

Miksi suomalaiset häpeävät äidinkieltään?

(Jujule 24.7.2017.)

Jujule-nimimerkillä kommentoiva kirjoittaja vastaa itse esittämäänsä kysymykseen: *Voisiko arvoisa kielitoimistomme puuttua äänekkäästi ilmiöön – –? Voisi, mutta se ei tee sitä*.

Konditionaalimuotoisella verbillä *voisi* kirjoittaja ilmaisee tilanteen olevan kuviteltavissa (VISK § 1592). *Mutta*-konjunktio ilmaisee kuitenkin lauseiden konsessiivisen suhteen, eli ilmiöiden yhtäaikaisen ilmenemisen odotuksenvastaisuuden (VISK § 1139): Kielitoimisto *voisi* kirjoittajan mukaan *puuttua* asiaan, mutta *se ei tee sitä*. Tämä merkityksentää Kielitoimiston toiminnan aktiiviseksi ja tietoiseksi. Kielitoimiston sanakirjan mukaan puhuttelusana *arvoisa* (KS s.v. *arvoisa*) voi saada myös ironisen merkityksen ja antaa tästä käyttöesimerkin ”Arvoisa poikani kuuluu taas tehneen tyhmyyksiä”. Samankaltaista ironista merkitystä rakennetaan myös aineistoesimerkissä 11: kutsumalla Kielitoimistoa nimityksellä *arvoisa kielitoimistomme* kirjoittaja viittaa Kielitoimiston kielipoliittiseen valtaan ironiseen sävyyn. Kielitoimisto-nimellä kutsutaan Kotimaisten kielten keskuksen virallista kielenhuollosta ja kielineuvonnasta vastaavaa osastoa (Kotimaisten kielten keskus 2019a). Auktoriteeteille rakentuvia diskursseja käsitellen tarkemmin luvussa 6.

Aineistoesimerkissä 11 kirjoittaja osoittaa huolensa myös suomen kielen kielenhuollon normien kehityksestä. *Kohta on käypää suomea sekin* -lauseella kirjoittaja ennustaa tapahtumien etenemisen kulun ja esittämällä verbin aktiivisessa muodossa osoittaa, ettei tilanteelle ole enää tehtävissä mitään. Liitepartikkelilla *-kin* kirjoittaja ilmaisee, että samankaltainen kehityskulku, oikeinkirjoitussääntöjen laventuminen, on tapahtunut myös muissa tilanteissa (VISK § 842). Maallikoiden näkemyksiä kielenhuollon kehityksestä on kansanlingvistiksessä tarkasteltu paljon (ks. esim. Hämäläinen 2017). Englannin kielen kanssa samanaikaisesti mainittuna tämä merkityksellistää englannin suomen kieltä uhkaavana kielenä. Palaan englannin kielelle rakentuviin diskursseihin tarkemmin luvussa 5.

Viimeinen maassa maan kielellä -diskurssin rakentamisen tapa on nähtävissä Niemi-muuttoyrityksen kielipolitiikkaa käsittelevässä aineistoesimerkissä 12, joka merkityksellistää suomen kielen oppimisen ja osaamisen osaksi yhteiskuntaan integroitumista.

12. Tuskin hyvää Suomea mutta Suomes kuitenkin. **Kyllä muuttomiehen on ymmärrettävä mitä muutettavista tavaroista ja paketeista hänelle sanotaan.** Siirto ja kanto-ohjeiden **ymmärtämättömyys on sitten jo suoraan turvallisuusriski.** On muistettava, ettei hakija puhu kunnolla tai lainkaan edes englantia.

Taannoin Suomeen ja muihinkin maihin muuttaneet ymmärsivät, että **paikallinen kieli tulee hallittua jotta yhteiskuntaan voi integroitua.** Näinhän asia on edelleen, mutta nyt meillä on kosolti **maahanmuuttajia, jotka eivät allekirjoita meidän arvoje eikä normeja, eivätkä ole siten kiinnostuneita integroitumaan yhteiskuntaamme ja pitävät näin kielten opettelua tarpeettomana.**

Totuus on se, ettei kielen oppiminen sille tasolle, että voi asioida ja tehdä töitä vie kuin muutaman viikon, jos halua vain on. Istahdin itse juuri kahvilaan Helsingissä ja sanoin että "saisinko kupin kahvia" johon vastattiin että "do you speak english" - for real? Kyllä, minä puhun Englantia ja monia muitakin kieliä, mutta väitän että jos edes Suomen alkeita ei haluta opiskella niin todellista halua itengroitua ei ole. (veritas 19.9.2017.)

Nesessiivilauseella *Kyllä muuttomiehen on ymmärrettävä mitä muutettavista tavaroista* – – *hänelle sanotaan* kirjoittaja esittää suomen kielen taidon pakollisena. Tämän kirjoittaja perustelee määrittäen *ymmärtämättömyyden turvallisuusriskiksi*. *Ymmärtämättömyys* on edelleenjohdos verbikantaisesta karitiiviadjektiivista *ymmärtämätön*, joka ilmaisee kantasanalla esitetyn asian – tässä tapauksessa verbin *ymmärtää* – puuttumista (VISK § 175, § 1629). Tämä siis merkityksellistää vähäisen suomen kielen taidon työntekijän puutteeksi. *Riski* taas on Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *riski*) mukaan ’jonkin menetyksen, tappion tm. epäedullisen tapahtuman mahdollisuus, uhka, vaara’, mikä rakentaa tilanteesta osaltaan negatiivista kuvaa. Riskeihin linkittyvää työturvallisuusteemaa palaan tarkastelemaan alaluvussa 4.2.

Toinen nesessiivirakenne on aineistoesimerkin 12 keskivaiheilla esiintyvä *paikallinen kieli tulee hallitta jotta yhteiskuntaan voi integroitua*. Nesessiivilause on *on tehtävä* -rakenteen kaltaisesti passiivinomainen (VISK § 1343) ja tällä tavoin yleistävä. Lauseiden välillä on finaalin suhde *jotta*-konjunktion vuoksi (VISK § 1128): jälkimmäisen lauseen prosessi motivoi ensimmäisen lauseen prosessia. Yhteiskuntaan integroitumisen prosessi siis vaatii aineistoesimerkin 12 kommentoijan mukaan paikallisen kielen osaamista. Tämä näkyy kirjoittajan mukaan myös käänteisesti – mikäli integroitumishalukkuutta tai samankaltaista arvopohjaa ei ole, ei kielenopiskelukaan kiinnosta. Virkkeessä *siten-* ja *näin [ollen]* -lauseet toimivat *siksi*-lauseina, jotka perustelevat asiantilan (ks. VISK § 1131): *maahanmuuttajia, jotka eivät allekirjoita meidän arvoje eikä normeja, eivätkä ole siten kiinnostuneita integroitumaan yhteiskuntaamme ja pitävät näin kielten opettelua tarpeettomana*. Yksilön kielenoppimismotivaatio on kirjoittajan mukaan siis välillisesti sidoksissa tämän arvoihin. Myös Prestonin ja Niedzielskin (2000: 254) tutkimuksessa maallikot näkivät yksilön tarvitsevan englannin kieltä yhdysvaltalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutuakseen. Suomalaisessa kontekstissa Ronkaisen (2018) mukaan kielikoulutus ja kielenoppiminen nähdään kotoutumiskoulutusta ohjaavissa Opetushallituksen opetusasiakirjoissa olennaisena osana kotoutumisprosessia sekä yhteiskunnassa toimimisen taitoja. Oppijan oma motivaatio nähdään näiden taitojen rakentumiselle oleellisena myös Ronkaisen tarkastelemissa opetusasiakirjoissa (mts. 120–121).

Maassa maan tavalla -diskurssissa kielen ja kulttuurin suhde nähdään vahvana ja ne rakennetaan itseisarvoisen tärkeiksi. Diskurssissa on nähtävissä kaikuja purismin kieli-ideologiasta (Thomas 1991: 2) sekä nationalisesta kielipolitiikasta (Voutilainen 2016: 164), joiden myötä kotimaisten kielten asemaa pyritään turvaamaan. Kieleksi merkityksentyy niin puhuttu kuin kirjoitettukin kieli, minkä lisäksi suomen kielen käyttäminen nähdään osana kulttuurin arvostusta ja kulttuurista ylpeyttä ja suomen kielen taito osana yhteiskuntaan integroitumista.

Seuraavassa alaluvussa 4.2 käsittelen kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssia, jonka mukaan suomen kielten käytön tarpeellisuus suomalaisessa työelämässä rakentuu tilanteisesti.

4.2 Kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi

Kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssin mukaan yritykset yksinkertaisesti tarjoavat sitä, mitä asiakkaat haluavat ostaa. Se, mitä kieltä yrityksen toiminnassa käytetään, riippuu siis siitä, onko esimerkiksi paikallisen kielen käytöstä hyötyä vai ei. Tähän perustuen diskurssi toisaalta puolustaa suomen kielen paikkaa suomalaisessa työelämässä, toisaalta ajoittain kyseenalaistaa suomen kielen tarpeen.

Keskeinen ajatus kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssissa on, että Suomessa asiakkaat haluavat toimia asiakaspalvelutilanteissa suomeksi:

13. Asiakkaat haluavat että saavat hyvää palvelua suomeksi.
(Kummastelen 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 13 kirjoittaja kertoo näkemyksensä siitä, mitä yritysten asiakkaat Suomessa haluavat: asiakkaiden mentaalisen *haluta*-prosessin kohde on suomenkielinen asiakaspalvelu. Kirjoittaja määrittää suomenkielisen palvelun adjektiivilla *hyvä*. Näin esimerkki 13 rakentaa kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssia: suomenkielistä palvelua kannattaa tarjota juuri siksi, että asiakkaat toivovat sitä. Esimerkissä ei kuitenkaan mainita, että suomen kielellä olisi itseisarvoinen asema suomalaisen työelämän kielenä.

Samalla tavalla yksiselitteistä, kysynnän ja tarjonnan lain mukaista periaatetta jatkaa aineistoesimerkki 14:

14. *jvsmith: Kyllä palvelua on saatava myös ruotsiksi*

Sitten valitaan sellainen muuttofirma, jossa osataan. Varmaan niitä löytyy.
(vanhempi insinööri 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 14 nimimerkki *vanhempi insinööri* vastaa aiempaan, nimimerkin *jvsmith* julkaisemaan, ruotsinkielistä palvelua vaativaan kommenttiin. Ruotsinkielisen palvelun pakollisuutta siteerattu kommentti vaatii nesessiivisellä *on saatava* -verbiliitolla. Modaalipartikkeli *kyllä* rakentaa lauseeseen varmistelevan (VISK § 1601), mahdollisesti myönnytystä hakevan sävyn. Nimimerkki *vanhempi insinööri* vastaa siteeraamaansa *jvsmith*-nimimerkin kommenttiin ehdottamalla ruotsinkielistä palvelua tarjoavaa yritystä: *Sitten valitaan sellainen*

muuttofirma, jossa osataan. Hän siis rajaa valittavat muuttopalveluita tarjoavat yritykset *jossa-* alkuisella relatiivilauseella ruotsin kielellä palveluita tarjoaviksi (VISK § 1166).

Kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi huomioi markkinataloudellisen hyödyn asiakkaiden käytöstä pohdittaessa. Aineistoesimerkki 15 viittaa aineiston pohjana olevaan artikkeliin, joka käsittelee muuttopalveluyritys Niemen kielipolitiikkaa:

15. Juuri kyseisen muuttofirman palveluita käyttäneenä pakko todeta, että hommasta ei olisi tullut yhtään mitään ilman yhtä suomenkielistä työntekijää.

On mielestäni kohtuutonta paheksua **yritystä, joka rekrytoi asiakaspalveluun kielitaitoisia henkilöitä.** Olkoonkin suorittavaa työtä. **Asiakaspalveluun panostaminen on valtti, joka tällä alalla maksaa itsensä varmasti takaisin.**

Kai kielitaidosta jotain joutuu maksamanakin?
(Patusteri 19.9.2017.)

Kyseiseen yritykseen hän viittaa *yrityksenä, joka rekrytoi asiakaspalveluun kielitaitoisia henkilöitä*, mikä implikoi juuri suomen kielen taidon olevan keskeinen osa työelämän kielitaitoa. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana *kielitaitoinen* (KS s.v. *kielitaitoinen*) saa merkityksen 'joka osaa (vieraita) kieliä'. Aineistoesimerkissä 16 tuo kielitaitoisuus rakentuu nimenomaan paikallisen kielen osaamisena. Suomi toisena kielenä -tutkimuksessa samasta ilmiöstä on kirjoittanut Virtanen (2011). Virtasen tutkimuksessa kansainvälisesti rekrytoitujen hoitoalan työntekijöiden ammatillisena kielitaitona nähtiin pitkälti vain hoitajien suomen kielen kielitaito, ei muita osattuja kieliä (mts. 167). Englanninkielisessä ympäristössä saman on todennut Allan (2013), kuten aineistoesimerkin 1 yhteydessä totesin.

Toisaalta aineistoesimerkki 15 rakentaa kielitaidon huomioimisesta kuvaa vaihtokauppana: *Asiakaspalveluun panostaminen on valtti, joka – – maksaa itsensä varmasti takaisin.* Kielitoimiston sanakirjan mukaan *valtti* (KS s.v. *valtti*) voi saada kuvaannollisen merkityksen 'ratkaiseva etu, seikka, joka asettaa jonkin tai jonkun muita edullisempaan asemaan'. *Maksaa*-verbin sijaan saa Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *maksaa*) mukaan ensisijaisesti merkityksen 'suorittaa (raha)korvaus, hinta jostakin, varsinkin ostamastaan hyödykkeestä, antaa jotakin maksuksi jostakin' ja sanan kuvaannollisesta käytöstä annetaan esimerkki: "Laite maksaa pian itse itsensä, itsensä takaisin". Aineistoesimerkissä 15 asiakaspalvelu – erityisesti *kielitaitoinen* sellainen – asetetaan välineelliseen asemaan, johon rahallisesti sijoittaminen hyödyttää yritystä kilpailussa muita yrityksiä vastaan. Asiakaspalvelu siirtyy siis prosessin kohteesta materiaallisen prosessin toimijaksi. Kielitaitoon panostamista ovat taloustermein kutsuneet investoinniksi myös Darwin ja Norton (2015, ks. myös Norton 2015; 2013). Heidän mukaansa kielenopiskelijat voivat investoida kielenopiskeluun ymmärrettyään, että he voivat kielen avulla saavuttaa

symbolisia ja materiaalisia resursseja, jotka voivat lisätä heidän kulttuurista pääomaansa ja sosiaalista valtaansa (Darvin & Norton 2015: 37). Tämä näkemys siis tukee esimerkissä 15 esitettyä käsitystä kielenopiskelusta, joka *maksaa itsensä – – takaisin*.

Aineistoesimerkki 16 jatkaa kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssin rakentamista huomioidalla, että työn tyyppi voisi määrittää sen, tarvitaanko työssä kielitaitoa vai ei:

16. Muuttomiehen työ on juurikin niitä hommia, jossa **kielitaidolla on kovin vähän merkitystä**.

Minulle ainakin **riittää, kun muuttomies osaa jonkun sanan** suomea tai englantia. **Käsin ja piirtäen voi selittää loput**, jos oikeasti sattuu jotain niin poikkeuksellista tavaraa olevan, joka erityistoimia vaatii ja jota itse en pysty muuttamaan. Kaikkein arvokkaimpia ja herkimpää tavaroitahan en edes kantasuomalaisen muuttomiehen muutettavaksi anna, koska en keneenkään ulkopuoliseen pystyisi tarpeeksi luottamaan.

Tuskinpa tulen uutisessa esillä ollutta firmaa käyttämään, kun itse tai organisaationi joskus mahdollisesti muuttuu uusiin tiloihin. Saavat olla selvästi halvin, jotta palvelun heiltä ostaisin. (Pohdintaa ne 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 16 implikoidaan ensimmäisen virkkeen restriktiivisellä eli rajaavalla sivulauseella (VISK § 1166), että joissakin työtehtävissä kielitaito on tarpeen: *Muuttomiehen työ on juurikin niitä hommia, jossa kielitaidolla on kovin vähän merkitystä*. Muunlaisiakin työpaikkoja siis on, mutta muuttotyössä kielitaitoa ei esimerkin 16 mukaan juuri tarvita. Erityisesti kielteisissä ilmauksissa esiintyvä intensiteettipartikkeli *kovin* (VISK § 853) pienentää virkkeen jälkimmäisessä lauseessa esitettyä *kielitaidolla* olevaa vähäistä *merkitystä* entisestään. Kielitoimiston sanakirjan mukaan verbi *riittää* (KS s.v. *riittää*) saa merkityksen 'vastata määrältään tai laadultaan tarvetta, kulutusta, vaatimuksia tai muuta sellaista, olla tarpeeksi'. Riittävän työelämän kielitaidon määritelmä on kuitenkin kontekstisidonnainen riippuen sekä työtehtävästä että siitä, kuinka kielitaito tilanteessa määritellään (ks. Tarnanen & Pöyhönen 2011; Jäppinen 2011). Muuttotyössä tarvittavan kielitaidon vähäistä merkitystä perustellaan esimerkissä 16 sillä, että *käsin ja piirtäen voi selittää loput*. Näin kielitaidoksi merkityksentyy erityisesti verbaalinen kielitaito, jota voi täydentää nonverbaalisia keinoja käyttäen. Toisaalta kieli itsessään merkityksennetään sanaston kautta: *muuttomies osaa jonkun sanan suomea tai englantia*.

Kysyntää tietyille kielitaidolle voi aineiston mukaan lisätä esimerkiksi kielen tuoma luotettavuus:

17. *vanhempi insinööri: Ei todellakaan muuttofirman henkilökunnan tarvitse kieleltään ja rakenteeltaan olla yhteiskunnan väestörakennetta vastaava.*

Yrittäjänä se oman yrityksen suosio on tärkeä asia. **Jos asiakkaat haluavat palvelua hyvällä suomella, niin sitä tarjotaan.** Toki kukaan ei tunnusta, että sillä on väliä. Silti sitten ainakin sen arvokämpän **muutto tilataan siltä muuttofirmalta, joka tuntuu luotettavimmalta ja toiminta** muuttajien kanssa **tuntuu helppoimmalta hyvällä suomenkielellä.**

Eihän sillä ole väliä sitten onko asia todellisuudessa näin ja huonosti suomenkieltä puhuva voi olla työssään vaikka kuinka hyvä, mutta **luetettavuuden vaikutus voi olla firmalle tärkeä asia.**
(Kalikkakalahtaa 19.9.2017.)

Aineistoesimerkki 17 kielentää kysynnän ja tarjonnan lain periaatteen *jos*-alkuisella ehtolauseella: *Jos asiakkaat haluavat palvelua hyvällä suomella, niin sitä tarjotaan.* Ensimmäisen lauseen esittämän ehdon pätiessä siis myös toinen lause on relevantti (VISK § 1136): kirjoittajan näkemys on, että suomea asiakaspalvelutilanteessa haluttaessa suomea myös tarjotaan. Materiaalisissa prosesseissa käytetyillä passiivimuotoisilla verbeillä *tarjotaan* ja myöhemmin *[muutto] tilataan* kirjoittaja yleistää esittämänsä toimintatavan yleiseksi käyttäytymismalliksi. Aineistoesimerkin 18 mukaan *muutto tilataan siltä muuttofirmalta, joka tuntuu luotettavimmalta ja toiminta muuttajien kanssa tuntuu helppoimmalta hyvällä suomenkielellä.* Virkkeessä vaikutelmaverbi *tuntua* (ks. VISK § 488) saa Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *tuntua*) mukaisen merkityksen ’aiheuttaa jokin havaintovaikutelma tai tunne; vaikuttaa jonkinlaiselta’ eli prosessi on mentaalinen. Vaikutelmaverbin kokemusta kuvaavia adjektiiveja ovat superlatiivimuotoiset *luotettavin* ja *helpoin*, mikä rakentaa yleisesti positiivista vaikutelmaa asiakkaiden suhtautumisesta suomen kielen käyttöön.

Viimeisessä aineistoesimerkin 17 virkkeessä kirjoittaja osoittaa edellisessä aineistoesimerkissä 17 esiin nostetun ilmiön: *huonosti suomenkieltä puhuva voi olla työssään – – hyvä, mutta luetettavuuden vaikutus voi olla firmalle tärkeä asia.* Tämän mukaan kielitaitoa, tässä tapauksessa suomen kielen taitoa, ei välttämättä vaadita itse työn tarpeisiin vaan firman imagon vuoksi. Adjektiivi *luotettava* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *luotettava*) saada merkityksen ’johon voi luottaa; todenmukainen, paikkansapitävä, uskottava’. Tekstissä siis implikoidaan, että tällainen positiivinen merkitys yhdistyy yritykseen, joka käyttää toiminnassaan suomen kieltä. Virkkeen alun modaalirakenteella *voi olla* ilmaistaan mahdollisuus (VISK § 1566) siihen, että työssä voi onnistua heikomminkin suomen kieltä taitava työntekijä. Esimerkin loppuosassa sama *voi olla* -rakenne ilmentää mahdollisuutta siihen, että yritys voi suosia positiivisen mielikuvan syntymistä. Jälkimmäisen lauseen alkaessa *mutta*-partikkelilla syntyy kuitenkin kontrastinen vaikutelma – aivan kuin kirjoittaja olisi tullut toisiin ajatuksiin kesken kirjoitusprosessinsa tai keksinyt uuden näkökulman aiheeseen (VISK § 1034). Tilanteessa *mutta* voi toimia myös konsessiivisuuden ilmaisijana (VISK § 1139) – aivan kuin suomen kieltä heikommin puhuva henkilö ei voisi olla luotettava työntekijä. Tämän vuoksi virkkeen loppuosa saa diskurssin rakentumisessa voimakkaamman aseman. Tässäkin tapauksessa suomen kielen taidon merkitys rakentuu vahvaksi siksi, että asiakkaat suosivat mahdollisesti luotettavampaa toimijaa.

Osa kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssia rakentavista kommentteista ei näe suomen kieltä markkinatalouden kannalta merkittävänä työelämän kielenä. Aineistoesimerkin 18 mukaan suomen kieli saanee tulevaisuudessa väistyä:

18. Säästösyistä on siirryttävä yhteen kieleen maapallolla. Mikä se sitten on, sen saa ja määrää maksukykyisten ihmisten määrä, mutta tuskin se suomenkieli on.
(luokatonta menoa lisää 24.7.2017.)

Aineistoesimerkki 18 osoittaa yhden, globaalin kielen välttämättömyyden *nesessiivirakenteella on siirryttävä*. Prosessin lopputuloksen *määrää* ei-inhimillinen subjekti: *maksukykyisten ihmisten määrä*. Esimerkissä ihmiset on siis muunnettu numeroiksi – Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *maksukykyinen*) mukaan joksikin, 'jolla on maksukykyä'. Tämä rakentaa kuvaa sekä kielistä että ihmisistä markkinatalouden välineinä: ihmiset ovat ne, joilla on pääomaa, ja kielet asioita, joiden elintapa määräytyy tuon pääoman liikkeiden mukaan. Kieltopartikkeli *tuskin* ilmaisee lauseessa erittäin suurta epätodennäköisyyttä (VISK § 1614) suomen kielen käyttämiselle tulevaisuudessa.

Seuraava aineistoesimerkki 19 jatkaa edellisen esimerkin kanssa samalla linjalla: suomenkielinen palvelu olisi kirjoittajan mukaan *ylellisyyttä*, mutta hänen mukaansa *hyvä palvelu* on nykypäivänä yrityksille toissijaista.

19. Olisi toki hyvää palvelua, jos kaikki maailman ihmiset voisivat aina ja joka paikassa asioida omalla äidinkielellään, mutta kovin kannattavaa liiketoimintaa se ei varmaankaan olisi millään alalla.

Suomenkielisiä ihmisiä on niin vähän, ettei suomea puhuva lentohenkilökunta ole millekään kansainväliselle lentoyhtiölle mitenkään tärkeä kilpailuvaltti, täysin riippumatta siitä, mitä kieltä yhtiön omistajat puhuvat.

Jos lentoasemalla olisi rinnakkain kaksi lähtöporttia samanlaisilla koneilla samaan kohteeseen, mutta toisella portilla saisi pientä lisähintaa vastaan suomea puhuvan lentohenkilökunnan, niin en usko, että se olisi lentoyhtiölle kovinkaan hyvä bisnes.

Ja tiedoksi heille, jotka aikovat kommentoida tähän, että "kyllä minä ainakin olisin valmis maksamaan lisähintaa suomenkielisestä palvelusta": niin minäkin olisin. **En silti kuvittele, että minulla minkään kansainvälisen lentoyhtiön omistajana olisi sellaista ylellisyyttä varaa asiakkaileni tarjota.**

(Pitkä-Jussi 24.7.2017.)

Esimerkin 19 alussa mahdollisuus *asioida omalla äidinkielellä* merkityksennetään *hyvänä palveluna*. Kirjoittaja kuitenkin osoittaa *mutta*-lauseella asioiden kontrastiivisen suhteen (VISK § 1103): *mutta kovin kannattavaa liiketoimintaa se ei varmaankaan olisi* – –. Seuraavassa virkkeessä kommentoija jatkaa myös aineistoesimerkin 18 kaltaisesti ja määrittää kielen käytön merkityksen kielen puhujien määrän perusteella: *Suomenkielisiä ihmisiä on niin vähän, ettei suomea puhuva lentohenkilökunta ole – – tärkeä kilpailuvaltti*. Tässäkin tapauksessa

kielitaitoinen henkilökunta määritellään *valtti*-käsitteen kautta, jonka määritelmää käsittelin aineistoesimerkin 15 yhteydessä.

Esimerkin 19 lopussa kirjoittaja merkityksentää suomen kielen käytön *yllellisyydeksi*. Tälle Kielitoimiston sanakirja (KS s.v. *yllellisyys*) antaa määritelmän ’ylellinen tavara, seikka, ilmiö tms.; ylelliset olot’ määrittäen käyttöesimerkiksi ”minkkiturkit, purjeveneet ja muut ylellisyydet”. Tämä rakentaa omalla äidinkielellä annettaville palveluille merkitystä todellisena luksustuotteena, johon lentoyhtiöllä ei ole kirjoittajan mukaan *varaa*. Konnektiivilla *silti* kirjoittaja ilmaisee todellisen maksuvalmiutensa ja mielikuvansa välistä konsessiivisuutta (VISK § 1142): – – *olis in valmis maksamaan – – palvelusta – –. En silti kuvittele, että minulla – – omistajana olisi – – varaa*. Kirjoittaja siis myöntää, että kielipalveluista olisi mahdollista maksaa, mutta ei usko niiden tarjoamisen olevan yritykselle rahallisesti järkevää. Myös esimerkissä 19 raha on siis ratkaiseva tekijä kielipalveluiden tuottamisessa. Kieleksi määritetty aineistoesimerkissä 19 keskeisesti puhuttu kieli: *yhtiön omistajat puhuvat kieltä ja lentoasemalla asioidaan suomea puhuvan lentohenkilökunnan kanssa*.

Kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi rakentaa suomen kielelle merkitystä osana hyvää asiakaspalvelua. Suomen kielen taito ja erilaiset kielitaidot nähdään kuitenkin myös turvallisuuden takaajina, kuten aineistoesimerkissä 20:

20. Mielestäni oikeutettu vaatimus/toivomus tuo suomenkielen edellyttäminen heidän työtehtäviinsä. Henkilöstöjohtaja Päivi T:hän kertoo heidän kriteerinsä ko. asiaan jotka eivät ole kohtuuttomia ja jopa **turvallisuusmielessä oikeutettuja**.
(VaarI2 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 20 kirjoittaja kuvaa suomen kielen taidon *oikeutettuna vaatimuksena/toivomuksena*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana *oikeutettu* (KS s.v. *oikeutettu*) voi saada merkityksen ’jolle on annettu oikeus, oikeutus, lupa, valtuus johonkin’. Kirjoittaja siis valtuuttaa mielipiteensä ilmaisemisella eli mentaalisen prosessillaan työnantajan päteväksi arvioimaan työnhakijoiden suomen kielen taitoja. Kirjoittajan mukaan *kriteerit – – eivät ole kohtuuttomia ja jopa turvallisuusmielessä oikeutettuja*. Lauseessa esiintyvä fokuspartikkeli *jopa* ilmentää asteikon yläpäättä (VISK § 849), mikä asettaa turvallisuuden ilmiössä keskeiseen asemaan. Jälkimmäisessäkin lauseessa toistuu passiivinen partisiippimuoto *oikeutettu*, joka muodostaa mentaalisen prosessin jonkin asian hyväksymisestä. Prosessin toimijaa ei kuitenkaan paljasteta, vaan se yleistetään passiivimuodon avulla laajempaa viiteryhmää koskevaksi (VISK § 1325). Tämä luo sellaisen kuvan kuin kyseessä olisi yleisesti hyväksytty, yhtenäinen mielipide – mahdollisesti jopa kiistämätön näkemys. Tätä kielitaidon ja työturvallisuuden suhdetta ovat tarkastelleet myös esimerkiksi Virtanen (2011) ja Allan (2013). Virtasen (2011) mukaan paikallisen

kielen taito nähdään osana turvallista hoitotyötä. Allanin (2013: 65–66) mukaan heikko paikallisen kielen taito voi jopa estää työn saamisen turvallisuussyistä. Turvallisuusteema nousee esiin myös luvussa 4.1.

Turvallisuustekijöiden lisäksi markkinatalous tukee suomen kielen osaamista, kun kyse on työn tekemisen tehokkuudesta. Tätä näkemystä rakentaa aineistoesimerkki 21:

21. Itsekin opiskelun ohessa muuttotöitä tehneenä voin kertoa että kyllä täytyy. Ammattimaisella muuttamisella on hyvin vähän tekemistä vuokrapakulla muutaman pahvilaatikon roudaamisen kanssa. Asiakkaina on usein kokonaisia toimistokomplekseja monimutkaisine kulkulupa- & kellarivirityksineen ja **toimivassa operaatiossa täytyy kunkin muuttomiehen olla kykenevä toimimaan itsenäisesti** tilannekohtaisine ohjeineen. Työ opitaan tekemällä ja harva päivä on identtinen koska työmaa vaihtuu usein päivittäin. **Suomen kielen osaaminen ei ole tärkeää vain hyvän asiakaspalvelun kannalta vaan ennenkaikkea toimivan käskytyksen varmistamiseksi**, jos yksi ihminen ketjussa ei ymmärrä mitä hänen oli tarkoitus tehdä seisahtuu helposti koko prosessi.
(tenhotuisku 19.9.2017.)

Kirjoittaja ilmaisee nesessiivisellä *täytyy olla* -verbikonstruktiolla, että kielitaito on välttämätön: – – *toimivassa operaatiossa täytyy kunkin muuttomiehen olla kykenevä toimimaan itsenäisesti* – –. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *itsenäinen* (KS s.v. *itsenäinen*) voi saada merkityksen ’tois(t)en vallasta, holhouksesta, avusta tai muusta sellaisesta riippumaton’. Aineistoesimerkki 21 siis implikoi, että suomen kieltä taitamaton työntekijä ei olisi tällainen vaan mahdollisesti riippuvainen toisten ihmisten huolehtimisesta.

Esimerkin 21 viimeisessä virkkeessä implikoidaan yhteys *toimivan operaation* ja hyvän asiakaspalvelun välillä: *Suomen kielen osaaminen ei ole tärkeää vain hyvän asiakaspalvelun kannalta vaan ennenkaikkea toimivan käskytyksen varmistamiseksi* – –. Virkkeen voi nähdä edustavan parikonjunktioita *ei vain – vaan myös*, mikä sekä rinnastaa että erittelee ilmiöt: ne ovat voimassa sekä yhdessä että erikseen. (VISK § 815, § 1096) Esimerkki 21 osoittaa suomen kielen olevan siis olennainen osa asiakaspalvelua, mutta kirjoittajan mukaan kielen tärkeys nousee esiin *ennenkaikkea toimivan käskytyksen varmistamiseksi*. *Ennen kaikkea* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *ennen*) mukaan saada merkityksen ’ensi sijassa, ensiksi, varsinkin’, mikä merkityksentää jälkimmäisen ilmiön ensimmäistä tärkeämmäksi – ja näin kielen etenkin *käskytyksen* välineeksi. Suomen kielen tarpeellisuus työssä rakentuu siis ensisijaisesti ohjeistuksen ja toissijaisesta asiakaspalvelun merkityksellisyyden kautta.

Osa kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssia rakentavista kommentteista kyseenalaistaa suomalaisen työelämän suomen kielen tarpeen täysin. Tällainen on myös aineistoesimerkki 22:

22. **Miksi Suomen ja ulkomaan välillä liikennöivän lentoyhtiön henkilökunnan pitäisi osata suomea vain siksi, että yhtiö on rekisteröity Suomeen ja suurin osa omistajista on suomalaisia?** Aidosti avoimilla maailmanmarkkinoilla operoiva yhtiö toimikoon markkinoiden ehdoilla.

Sinänsä uskon, että **monille suomalaisille matkustajille palvelu suomen kielellä on tärkeää, mutta moniko siitä maksaa?** Suurin osa suomalaisistakin lomamatkailijoista valitsee empimättä ulkomaalaisen yhtiön, jos se tulee halvemmaksi. Liikematkailijoiden on usein pakkokin valita, koska ei työnantajaa kiinnosta, millä kielellä kahvia tarjotaan, jos määränpäässä kuitenkin pitää osata tulla toimeen vieraalla kielellä.

Kansantalouden kannalta tärkeämpää olisi saada ulkomaalaisia matkustajia Suomeen tuleville lennoille kuin lennättää suomalaisia ulkomaille. Siksi **ulkomaan kielen taito on suomen kielen taitoa merkittävämpää.**

Turvallisuussyistä lentokoneen henkilökunnan pitää pystyä kommunikoimaan useimmille matkustajille. **Kotimaan liikenteessä ja suomalaisille markkinoiduilla turistimatkoilla siten suomen kieltä tarvitaan turvallisuuden takaamiseksi.** En tiedä, mitä nykyiset turvallisuusmääräykset sanovat henkilökunnan kielitaidosta.

(turhempi tutkija 24.7.2017.)

Aineistoesimerkin 22 ensimmäisessä kappaleessa kirjoittaja esittää retorisen kysymyksen: *Miksi – – pitäisi osata suomea – –?* Konditionaalimuotoisella verbillä *pitää* kysymys rakentuu negatiivissävytteiseksi (VISK § 1594) ja kyseenalaistavaksi. Lauseen lopussa *vain*-partikkelilla ilmaistaan lauseen asiantilan liittyvän vain siinä esiintyvän lausekkeen ilmaisemaan merkitykseen (VISK § 844), mikä rakentaa virkkeeseen vähättelevän sävyn. Ensimmäisen kappaleen viimeisessä virkkeessä kirjoittaja osoittaa sallivuutensa ja myötämielisyytensä jussiivimuotoisella direktiivirakenteella (VISK § 1666): *– – yhtiö toimikoon markkinoiden ehdoilla.* Tämä luo virkkeeseen sellaisen vaikutelman, että kirjoittaja ikään kuin luopuu suomenkielisenä eduistaan suomenkielisessä yrityksessä ja sallii yrityksen toiminnan sen markkinamenestyksen varmistamiseksi. Virke myös implikoi, ettei suomen kielen käyttäminen ole markkinoiden ehtojen mukaista.

Markkinamenestyksen tärkeys vahvistuu esimerkin 22 toisen kappaleen alkuvirkkeen myötä: *– – monille suomalaisille matkustajille palvelu suomen kielellä on tärkeää, mutta moniko siitä maksaa?* Kirjoittaja rakentaa lauseiden välille kontrastiivisen suhteen *mutta*-partikkelilla osoittaen sillä uuden, mahdollisesti olennaisemman näkökulman aiheeseen (VISK § 1034). Jälkimmäinen *moniko*-alkuinen lause on retorinen kysymys, joka implikoi kieltoa (VISK § 1090). Tämän näkemyksen kirjoittaja myös ilmaisee eksplisiittisesti seuraavassa virkkeessään: *Suurin osa suomalaisistakin lomamatkailijoista valitsee empimättä ulkomaalaisen yhtiön, jos se tulee halvemmaksi.* Näin palvelun hinta nousee esimerkissä suomen kieltä olennaisemmaksi tekijäksi yrityksen toiminnassa.

Aineistoesimerkin 22 viimeisessä kappaleessa esiin nousee kuitenkin myös esimerkissä 20 suomen kielen asemaa puolustanut turvallisuusargumentti: *Kotimaan liikenteessä ja suomalaisille markkinoiduilla turistimatkoilla – – suomen kieltä tarvitaan turvallisuuden takaamiseksi.* Passiivimuotoisella verbillä *tarvitaan* tämä tarve yleistetään koskemaan jotakin määrittämätöntä, yleistä ryhmää (VISK § 1325). Esimerkin mukaan suomen kielen tarpeellisuus on

siis tapauskohtaista myös yksittäisen yrityksen sisällä eri kohderyhmien tarpeiden mukaan. Tärkeintä on, että *henkilökunnan pitää pystyä kommunikoimaan* asiakkaiden kanssa. Kieli rakentuu esimerkissä 22 siis yleisesti kommunikaation välineeksi.

Suomen kielen tarvetta tapauskohtaiseksi rakennetaan aineistossa myös eri kieliryhmien kokojen arvioimisella. Tämän osoittaa aineistoesimerkki 23:

23. Finnair on palkannut koneisiinsa kiinankielistä henkilökuntaa. Air China ei tietävästi ole palkannut suomenkielistä henkilökuntaa.

Finnair ei vaadi suomenkielen taitoa matkustamohenkilökunnalta. Finnairin lisäksi suomalaiset saavat lennoilla palvelua äidinkielellään harvemmin kuin kiinalaiset.

Miksi?

Finnairille kiinalaiset ovat niin suuri asiakasryhmä, että heitä kannattaa palvella äidinkielellään ... vaikka kiinalaisilla onkin useita äidinkieliä mandariinikiinan lisäksi. Toisaalta suomalaiset osannevat keskimäärin useammin äidinkieltänsä lisäksi muitakin kieliä kuin kiinalaiset.

Suomalaiset ovat kansainvälisessä liikenteessä sen verran pieni asiakasryhmä, että **suomenkieli on kustannus** Finnairillekin.

Suuret kieliryhmät, erityisesti **englanninkieliset saavat useimmin palvelua ymmärtämällään kielellä.** (Ruotiukko 24.7.2017.)

Aineistoesimerkin 23 mukaan kiinalaisia on niin paljon, että heitä kannattaa palvella heidän äidinkielellään. Suomenkielisiä asiakkaita on aineistoesimerkin mukaan niin vähän, että *suomenkieli on kustannus Finnairillekin*. Substantiivi *kustannus* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kustannus*) mukaan saada merkityksen ’jonkin vahingoksi, tappioksi; jättäen jonkin alttiiksi, välittämättä jostakin’. Tämä rakentaa suomen kielen käytölle kyseisessä työelämäkontekstissa todella negatiivisen, jopa yrityksen toimintaa vaurioittavan kuvan.

Viimeisessä aineistoesimerkin 23 virkkeessä kirjoittaja merkityksellistää englannin kielen käyttäjät *suureksi kieliryhmäksi*: *Suuret kieliryhmät, erityisesti englanninkieliset saavat useimmin palvelua ymmärtämällään kielellä*. Tässä materiaalisessa prosessissa toimija on ilmi-panematon, eikä käy ilmi, keihin palveluntarjoajiin esimerkissä viitataan. Suurina nähtyjen kielisten asiakasryhmien palvelu näiden käyttämällä kielellä on nähtävissä myös Pillerin ja Takahashin (2013) tutkimuksessa australialaisen lentoyhtiön japaninkielisestä palvelusta ja japaninkielisen matkustamohenkilökunnan rekrytoinnista. Pillerin ja Takahashin (2013) mukaan merkittävistä kieliryhmistä puhuttaessa työntekijän kielitaito voi nousta muita työssä vaadittavia ominaisuuksia korkeammaksi: esimerkiksi matkustamohenkilökunnan pituusvaatimuksesta voidaan joustaa, mikäli työnhakijalla on työssä vaadittava kielitaito (mts. 105). Kielen käyttäjien määrä asiakaskunnassa voidaan siis nähdä olennaisena mittarina kielen merkitykselle työssä.

Osittain aineistossa nousee esiin kielikeskustelun epäoleellisuus työelämän kehittymisen kannalta. Aineistoesimerkki 24 jättää kielet kokonaan mainitsematta ja kertoo keskustelun olevan *aika turha*:

24. Tämä keskustelu on aika turha, koska **yrittäjä pyrkii aina valitsemaan kustannustehokkaimman työntekijän.**
(jotaintolkku 19.9.2017.)

Tällä tavalla aineistoesimerkin 24 kirjoittaja implikoi, että kielet ja niiden taito ovat kustannuseriä muiden joukossa: olennaisinta on, että *työntekijä on kustannustehokas*. Adjektiivinen *kustannustehokas* saa Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kustannustehokas*) mukaan merkityksen 'kustannuksiltaan edullinen ja samalla tuottava'. Kirjoittaja ei kuitenkaan määrittele *kustannustehokkaan työntekijän* piirteitä tai esimerkiksi tähän kuvaukseen soveltuvan henkilön kielitaitoa. Toisaalta ensimmäisessä lauseessa esiintyvä intensiteettipartikkeli *aika* (VISK § 664) laskee intensiteettiä adjektiivimääritteeltä *turha*, mikä implikoi kirjoittajan näkemystä jonkinlaisen kielikeskustelun tarpeellisuudesta.

Yksi mahdollinen ratkaisu suomalaisessa työelämässä tarvittavalle kielitaidolle esitetään aineistoesimerkissä 25. Sen mukaan missä tahansa työtehtävässä *riittää kun osaa 200 sanaa suomea:*

25. Tätä on hieman vaikea ymmärtää. Muuttofirma lähettää asiakkaan luo vähintään 3-4 "henkilön" työporukan. Periaatteessa riittää, että porukan pomo osaa suomea ja ruotsia. Muiden täytyy osata kantaa tavarat jollain kielellä.

Olisi siis hyvä, että kantoporukassa olisi yhteinen kieli tai yksi, joka osaa tulkata parille muulle.

Onhan se suuri helpotus, jos kaikki osaavat suomea tai ruotsia, muttei se välttämätöntä ole. Koko läntinen Eurooppa on rakennettu siirtotyövoimalla. **Tuskin kainuun pojat ruotsia osasivat kun menivät volvolle töihin.**

Tärkeämpää on saada maahanmuuttajat töihin. **Työ korjaa kyllä kielitaidon.** Hommassa kuin hommassa riittää kun osaa 200 sanaa suomea (tai ruotsia, joka sentään on maan toinen virallinen kieli).
(Ruotiukko 20.9.2017.)

Esimerkissä 25 esiintyy väitelause: *Onhan se suuri helpotus, jos kaikki osaavat suomea tai ruotsia* –. *Olla*-verbiin liittyneen sävyartikkelin *-hAn* myötä virke rakentuu tunnetun, itsestään selvän tosiasian tai muistutuksen osoitukseksi (VISK § 830) – aivan kuin esitetty käsitys olisi yleinen mielipide. Suomen tai toisen kotimaisen kielen ruotsin kielitaito määritellään siis substantiivilla *helpotus*, joka voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *helpotus*) saada merkityksen 'helpottaminen; kevennyt, huojennus, lievennys'. Tällä tavalla suomen ja ruotsin käyttäminen rakentuu todella positiiviseksi.

Toisaalta edellä analysoidun esimerkkivirkkeen jatko osoittaa eksplisiittisesti, ettei kannata tiukkoja kielitaitovaatimuksia: – – *muttei se välttämätöntä ole*. Aineistoesimerkin 25 viimeisessä kappaleessa esitetään näkemys, jonka mukaan *työ korjaa kyllä kielitaidon*. Lauseessa esiintyvä materiaallinen prosessi *korjata* saa siis kohteekseen *kielitaidon*. Verbi *korjata* voi

Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *korjata*) mukaan saada merkityksen ’tehdä joku rikkinäinen, viallinen tai epäkuntoinen ehjäksi, käyttökelpoiseksi, panna kuntoon, kunnostaa; poistaa jostakin virheet, oikaista, parantaa’. Kirjoittaja siis merkityksentää vähäisen suomen tai ruotsin kielen taidon jollakin tavalla rikkinäiseksi tai vain rajallisesti käyttökelpoiseksi. Rikkinäisestä (eng. *broken*) kielestä puhutaan toisen kielen puhujien ääntämyksen kontekstissa yleisesti myös kielentutkimuksessa (ks. esim. Lindemann & Campbell 2018: 405–406). Tällä tavalla aineisto-esimerkki viittaa kielen puhuttuun merkitykseen, minkä lisäksi kieli merkityksentyy sanaston osaamiseksi: – – *riittää kun osaa 200 sanaa suomea*.

Kokonaisuudessaan aineisto-esimerkki 25 kuitenkin painottaa ensisijaisesti muiden työelämätaitojen kuin kielitaidon merkitystä. Esimerkissä viitataan myös suomalaisen työvoiman muuttoliikkeestä Ruotsiin 1960–1970-luvuilla, ja tällä tavalla perustellaan vähäisenkin kielitaidon riittävyys: *Tuskin kainuun pojat ruotsia osasivat kun menivät volvolle töihin*. Tämän näkemyksen mukaan ruotsin kieli ei ollut Ruotsiin muuttaneiden suomalaisten työllistymiselle olennaista ruotsalaisessa työelämässä. Ruotsin kielen asemasta tämän päivän suomalaisessa työelämässä jatkan seuraavassa alaluvussa.

4.3 Ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssi

Kuten johdannossa mainittiin, Suomen perustuslain (731/1999) 17. pykälässä ja Suomen valtion kielilain (423/2003) ensimmäisessä pykälässä määritellyt kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi (Finlex 2003; Finlex 2009). Tätä rakennetta tukee myös maallikoiden näkemyksistä rakentuva, luvussa 4.1 käsitelty maassa maan kielellä -diskurssi, jonka mukaan Suomen valtion kieliä ovat ensisijaisesti suomi ja ruotsi. Siinä missä maassa maan kielellä -diskurssi kuitenkin rakentuu pitkälti suomen kielen varaan, ruotsin kielelle rakentuu maallikoiden verkkokeskusteluissa myös sen aseman kyseenalaistava vastadiskurssi, jonka olen nimennyt ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssiksi.

Ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssia rakentaa aineisto-esimerkki 26, joka esittää retorisen kysymyksen julkisen sektorin kielitaitovaatimuksia kohtaan:

26. Kielitaitovaatimuksia on myös julkisella sektorilla. Ovatko ne oikeita? Missä kritiikki?

Kritiikki kohdistuisi ruotsin osaamisvaatimuksiin. **Se on sellainen pyhä lehmä.**

Jokaisen lääkärin on osattava ruotsia (ulkomaalaiset on kai vapautettu), mutta koska kukaan ei osaa tarpeeksi hyvin niin Helsinki on perustanut terveyskeskukset, jotka on varattu vain äidinkieleltään ruotsinkielisille ja joihin palkataan vain äidinkieleltään ruotsinkielisiä.

Ellei osata hyvin ruotsia niin ruotsinkielisen henki vaarantuu.

Muut terveystakeskukset ovat kaksikielisiä. **Suomalaisen henkikökunnan on osattava ruotsia ja ulkomalaisen heikosti suomea eikä lainkaan ruotsia.**

Vaikka ei osata hyvin suomea ei suomenkielisen henki vaarannu.

Se on politiikkaa.
(Pekka Pohjola 19.9.2017.)

Kielitoimiston sanakirjan mukaan kuvainnollisella ilmaisulla pyhä lehmä (KS s.v. lehmä) voidaan merkitä 'kriittittömän suosinnan, palvonnan kohde' hindulaisen uskontokunnan pyhään eläimeen eli lehmään viitaten. Esimerkkinä Kielitoimiston sanakirja esittelee ilmaisun 'Auto, aikamme pyhä lehmä', joka hyödyntää uskonnollista tematiikkaa. Aineistoesimerkissä 26 tällaiseksi palvonnan kohteeksi merkityksennetään ruotsin kieli suomalaisessa työelämässä. Aineistoesimerkissä 26 esitetään myös vastakkaisasettelu: *Ellei osata hyvin ruotsia niin ruotsinkielisen henki vaarantuu. – – Vaikka ei osata hyvin suomea ei suomenkielisen henki vaarannu.* Adverbiaalikonjunktioilla *ellei* alkava lause esittää vaihtoehtoiset asiantilat: mikäli ruotsin kieltä ei osata, ruotsinkielinen ihminen on vaarassa. Adverbiaalikonjunktioilla *vaikka* alkava lause taas mitätöi asiantilojen vaikutukset toisiinsa: vaikka suomen kieltä ei osattaisi, suomenkielinen ihminen voisi jatkaa elämäänsä. Aineistoesimerkin 26 käsitellessä ruotsin kielen kielitaitokysymystä sekä uskonnon tematiikan keinoin että tällä tavalla elämän ja kuoleman kysymyksenä esimerkki voidaankin lukea kärjistävänä. Tämän vuoksi siihen rakentuu myös ironinen, ruotsin kielen aseman kyseenalaistava sävy.

Kuten sanottua, esimerkissä 26 käsitellään suomalaisen hoitoalan kielitaito- ja turvallisuuskysymyksiä: *Vaikka ei osata hyvin suomea ei suomenkielisen henki vaarannu.* Verkkokeskustelija ei kuitenkaan tarkenna, mitä hän tarkoittaa *hyvin* osatulla suomen kielellä. Maahanmuuttajalääkäreiden suomen kielen taitoa tarkastelleen Tervolan (2019: 103) mukaan lääkärin työssä vaaditaan erittäin korkeaa kielitaidon tasoa eli Eurooppalaisen viitekehyksen C-tason kielitaitotasoa. Alle B2-tasoisella kielitaidolla työ muuttuu Tervolan mukaan haasteelliseksi (mp.). Käytännössä hoitoalan suomen kielen taitotason tarpeet ovat siis korkeita. Hoitoalan kielitaitoa on tarkastellut myös Virtanen (2011), johon viittasin aiemmin aineistoesimerkkien 15 ja 20 kohdalla.

Aineistoesimerkki 27 kielentää ristiriitaista suhtautumista ruotsin kielen asemaan myönnettävällä retorisisella kysymyksellä:

27. Kai sentään Pakkoruotsin vaatimus on voimassa?
(Jatkoäly 12.7.2017.)

Kysymyksessä *Kai sentään Pakkoruotsin vaatimus on voimassa ?* esiintyvä fokuspartikkeli *sentään* asettaa lausumassa esiintyvän asiantilan asteikolle, jossa kaikki vaihtoehdot ovat huonoja. *Sentään*-partikkelilla osoitettu vaihtoehto voidaan nähdä vähiten huonona. (VISK § 847.) Tämä rakentaa merkitystä ruotsin kielen jonkinlaiselle tarpeellisuudelle. Aineistoesimerkissä 27 kirjoittaja kuitenkin käyttää ruotsin kielestä termiä *pakkoruotsi*, joka on tunnettu termi ruotsin kielen pakollisen opetuksen vastustajien käytössä poliittisessa keskustelussa. Käsite ”pakkoruotsi” syntyi jo vuonna 1990 Kansallisen Kokoomuksen aloitteesta (Saarinen 2018), mutta tämän tutkimuksen aineiston keräämisen aikaan vuonna 2017 termi esiintyi esimerkiksi Perussuomalaisten kuntavaaliohjelmassa (Perussuomalaiset 2017). Muutoin positiivissävyteisen lausahduksen keskellä tämä negatiivista kuvaa ruotsin kielestä rakentava termi on inkoherentti lauseenosa, joka rakentaa lausumaan ironisen merkityksen (ks. Rahtu 2005: 291–295). Tällä tavalla se myös kyseenalaistaa ruotsin kielelle useissa ammateissa asetettujen vaatimusten tarpeellisuuden.

Aineistoesimerkissä 28 kirjoittaja siteeraa nimimerkki *OivaOtson* kommenttia, jota käsitelin suomen kielelle rakentuneen diskurssin osalta tarkemmin luvussa 4.1. Tämä aineistoesimerkki keskittyy kuitenkin ruotsin kielen asemaan Suomessa hyödyntäen diskurssin rakentamisessa kärjistämisen keinoja:

28. *OivaOtso: Hävetkäämme suomalaisuuttamme ja varsinkin suomenkieltämme, meitähän on hallittu vuosisoja jollain muulla kielellä, josta johtuen olemme alamaiskansaa. Nykypäivänäkin meitä syrjitään suomalaisuutemme takia, esim. hakiessamme Helsingin kaupungille töihin, positiivisen syrjinnän nimissä. Vain omasta kulttuuristaan, jonka olennainen osa on oma kieli, ylpeät kansat tulevat säilymään historian saatossa, muutoin odottaa katoavan kansan kohtalo. Nim. "Musta aurinko nousee"*

Jokinen aika sitten **verovaroin kustannetulla svenskaylellä** oli skandaaliartikkeleita. Fazerin suklaalevyssä oli lukenut mjölk choklad eikä mjölkchoklad. Seuraava skandaali oli, kun Valiolla oli yhden kirjaimen kirjoitusvirhe jugurttipakkauksessa. Kummassakin tapauksessa pyydettiin virallisesti anteeksi, mutta ei se kommenttien kiihkoa vähentänyt.

Oikeusministeriössä on kokonainen osasto pitämässä huolta, että kaksikielisten kuntien ruotsinkieliset saavat palvelunsa ruotsiksi. **Ketään ei kiinnosta Närpiön suomenkielisten palvelut.** Jonkun näistä kolmesta rahan takia kaksikieliseksi muuttuneiden nettisivuilla kerrotaan kyllä suomeksi mitä kaikkia ruotsinkielisiä palveluita kunnasta löytyy. Suomenkielistä kerrotaan mihin kunnan ulkopuolelle alakoululaiset kuskataan. Yläkoululaiset saavat kunnan mukaan mennä minne huvittaa, kuntaa ei voisi vähemmän kiinnostaa. Ja miksi kiinnostaisikaan, kun ainoa hyvä suomenkielinen on muualle muuttanut suomenkielinen. Ja tietenkin rannikon tomaatteja muualla syövä sellainen.

Näiden kuntien saamat kaksikielisyysrahat (kuten yleensäkin se, että maksetaan jokaisesta ruotsinkielisestä vauvasta vaariin pelkästään siksi, että puhuvat ruotsia) kertoo paljon maastamme, naurattaisi ellei itkettäisi. Maantapa ja aivopesun tuote, **ainoastaan vähemmistöillä on oikeuksia, enemmistölle jää velvollisuudet ja kiltisti orjakansan kansanedustajat toteuttavat maantapaa.** (SPP 25.7.2017.)

Aineistoesimerkki 28 mainitsee Yleisradion ruotsinkielisen kanavan *svenskayle*, joka on kirjoittajan mukaan *verovaroin kustannettu*. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kustantaa*) mukaan verbi *kustantaa* voi saada merkityksen ’suorittaa jnk menot, kustannukset, maksaa, rahoittaa’.

Ruotsinkielinen sana ruotsin kielelle, *svenska*, etäännyttää ruotsinkielistä väestöä suomenkielisestä väestöstä ja korostaa kielen vähemmistöasemia. Toisaalta tämän voidaan nähdä olevan inkoherentti tekstinosa, joka viittaa ironisesti ruotsin kielen asemaan (ks. Rahtu 2005: 291–295).

Siinä missä esimerkin mukaan ruotsinkielisten oikeuksista huolehditaan, aineistoesimerkin 28 väitelauseen mukaan *ketään ei kiinnosta – – suomenkielisten palvelut*. Esimerkki 28 tukee aineistoesimerkissä 4 esitettyä käsitystä Suomen suomenkielisestä *enemmistöstä* nöyristelevänä, alempiarvoisena ryhmänä, jota taas ruotsinkielisen *vähemmistön* implikoidaan hallitsevan: *ainoastaan vähemmistöillä on oikeuksia, enemmistölle jää velvollisuudet ja kiltisti orjakansan kansanedustajat toteuttavat maantapaa*. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *orja*) määritelmän mukaan termi *orja* voi saada merkityksen ’epävapaa, toisen ihmisen omistuksessa oleva ihminen’ sekä ’jonkin seikan orjuuttama, kahlitsema ihminen’. Käyttöesimerkkinä Kielitoimiston sanakirja esittää muun muassa ilmaukset ”Antiikin ajan orjat. Myydä orjaksi.” Aineistoesimerkin 28 mainitessa *orjakansan kansanedustajat* tekstissä implikoidaan Suomen poliittisen johdon olevan tällä tavalla jonkin ruotsinkielisen ryhmän alistama tai rahallisesti ostama. Esimerkissä esitetyn *enemmistö–vähemmistö*-ryhmittelyn vastaisesti ruotsin kieli ei ole Suomessa vähemmistökieli vaan Suomen kielilain (423/2003) ensimmäisen pykälän mukaan toinen kansalliskielistä (Finlex 2003). Kyse onkin kieli-ideologisen vähemmistö–enemmistönäkemyksen sanallistamisesta (ks. Laihonen & Halonen 2019). Kokonaisuudessaan koko aineistoesimerkissä 28 esiintyvän kommentin voi nähdä olevan kielikuviltaan niin äärimmäinen, että sen merkitys rakentuu ironiseksi ja tällä tavalla ruotsin kielen aseman kyseenalaistavaksi.

Kielen merkityksistä esimerkki 28 huomioi eksplisiittisesti sekä puhutun että kirjoitetun kielen. Kielen kirjoitetusta muodosta kirjoittaja mainitsee, kuinka *Fazerin suklaalevyssä oli lutenut mjölk choklad eikä mjölkchoklad* ja kuinka *Valiolla oli yhden kirjaimen kirjoitusvirhe jugurttipakkauksessa*. Näissä näkemyksissä on nähtävissä myös standardiuden kieli-ideologia (ks. Mäntynen, Halonen, Pietikäinen & Solin 2012: 328–329), vaikkakin referoituna (ks. VISK § 1457). Toisaalta aineistoesimerkki 28 mainitsee myös kielen puhutun muodon: *maksetaan jokaisesta ruotsinkielisestä vauvasta vaariin – –, että puhuvat ruotsia*. Tällä tavalla kieleksi rakentuu esimerkissä 28 sekä puhuttu että kirjoitettu kieli.

Seuraava aineistoesimerkki 29 esittää ruotsin kielen aseman ja tarpeen Suomessa erittäin vähäisenä: sen mukaan ruotsinkielisiä ei ole nähty joissain Suomen osissa *ison vihan* jälkeen eli sitten 1700-luvun alkupuolen.

29. turhempi tutkija: *Miksi Suomen ja ulkomaan välillä liikennöivän lentoyhtiön henkilökunnan pitäisi osata suomea vain siksi, että yhtiö on rekisteröity Suomeen ja suurin osa omistajista on suomalaisia? Aidosti avoimilla maailmanmarkkinoilla operoiva yhtiö toimikoon markkinoiden ehdoilla.*

Sinänsä uskon, että monille suomalaisille matkustajille palvelu suomen kielellä on tärkeää, mutta moniko siitä maksaa? Suurin osa suomalaisistakin lomamatkailijoista valitsee empimättä ulkomaalaisen yhtiön, jos se tulee halvemmaksi. Liikematkailijoiden on usein pakkokin valita, koska ei työnantajaa kiinnosta, millä kielellä kahvia tarjotaan, jos määränpäässä kuitenkin pitää osata tulla toimeen vieraalla kielellä.

Kansantalouden kannalta tärkeämpää olisi saada ulkomaalaisia matkustajia Suomeen tuleville lennoille kuin lennättää suomalaisia ulkomaille. Siksi ulkomaan kielen taito on suomen kielen taitoa merkittävämpää. Turvallisuuksista lentokoneen henkilökunnan pitää pystyä kommunikoimaan useimmille matkustajille. Kotimaan liikenteessä ja suomalaisille markkinoituilla turistimatkoilla siten suomen kieltä tarvitaan turvallisuuden takaamiseksi. En tiedä, mitä nykyiset turvallisuusmääräykset sanovat henkilökunnan kielitaidosta.

@turhempi tutkija: *"Miksi Suomen ja ulkomaan välillä liikennöivän lentoyhtiön henkilökunnan pitäisi osata suomea vain siksi, että yhtiö on rekisteröity Suomeen ja suurin osa omistajista on suomalaisia?"*

Olen ihmetellyt tuota ihan samaa logiikkaa ennenkin. **Miksi Suomen joka kolkassa pitäisi pystyä puhumaan ruotsia vaikka siellä ei ole ruotsinkielisiä nähty kuin ehkä ison vihan aikaan?**

Finskin lennoilla olen aiemmin kiroillut aina sitä, että juuri kun olen katsellut viimeistä 20 minuuttia elokuvasta, niin ensin tulee kapteenin (tai perämiehen) kiireettömästi ja harvakseltaan tekemä täysin turha "tiedote" ensin suomeksi, sitten ruotsiksi ja englanniksi. Sitten on muutaman minuutin tauko ja matkustamon esimies keskeyttää taas elokuvan loppuhuipennuksen katselun kertomalla samat asiat kuin kapteenikin ja vielä pikkuisen päälle. **Aasian lennoilla tuli vielä samma på kiina.** Pahimmassa tapauksessa jää juuri loppurytistys näkemättä näiden tollojen monikielisten "tiedotteiden" takia.

Nyt on parempi kun nuokin tulevat vain kertaalleen englanniksi (ja Kiinan lennoilla kiinaksi, mutta ei suomeksi). Minusta voisi käyttää vain englantia, koska kyllä ulkomaille matkaaja nykymaailmassa taipuu sen verran ulkomaan kieleen että osaa tilata kahvia, peer, votka tai viski. Ruoka- ja juomavaihtoehdot selviävät vaikka etusormella.

(Uncle Antti 26.7.2017.)

Esimerkissä 29 esitetään kyseenalaistava, retorinen kysymys (VISK § 1705): *Miksi Suomen joka kolkassa pitäisi pystyä puhumaan ruotsia – –?* Kielitoimiston sanakirjan mukaan termi *kolkka* (KS s.v. *kolkka*) voi saada merkityksen 'kulmaus, nurkka(us), (syrjä)kulma, loukko, perukka, kulmakunta, syrjäseutu'. Kysymys ei siis aseta koko Suomen alueen työelämää ruotsin kieltä tarvitsemattomaksi alueeksi, mutta kyseenalaistaa syrjäisempien Suomen alueiden tarvetta ruotsin kielelle. Samalla ruotsin osaamiseksi kielentyy puhutun ruotsin osaaminen.

Aineistoesimerkissä 29 kirjoittaja kritisoi Finnairin, *Finskin*, lentojen monikielistä kielipolitiikkaa ja yleistä tapaa kuuluttaa lennoilla monilla kielillä: *Aasian lennoilla tuli vielä samma på kiina.* Tässä lausahduksessa kiinan kieli on asetettu ruotsin kielen asemaan Suomessa yleisessä "samma på svenska" -sanonnassa, jota käytetään usein toistettaessa suomeksi kerrottu informaatio ruotsiksi. Tämän voi nähdä implikoivan ruotsin kielen etäännyttämistä kiinan kielen kaltaiseksi vieraaksi kieleksi Suomen valtion omistamassa lentoyhtiössä ja Suomessa. Esimerkissä 29 kyseenalaistetaan siis ruotsin kielen asema sekä Suomen syrjäisemmillä seuduilla

että Suomen valtion kansainvälisessä yritystoiminnassa. Ruotsin kielen sijaan kansainvälisen yritystoiminnan kieleksi rakentuu englanti.

Aineistoesimerkki 30 tiivistää ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssin siteeraamalla aiempaa kommentoijaa nimeltä Vihreä Humanisti:

30. **Vihreä Humanisti:** *Gloaalissa muuttuvassa maailmassa on huomioitava, etteivät kielivaatimukset ole syrjiviä. Monikulttuurisen tasa-arvoisen kielipolitiikan tavoitteena täytyy olla, että myös muuttohenkilöiden rakenne ja kieli heijastaa väestörakennetta. Väestörakenteen muuttuessa globaalit kielet ovat entistä tärkeämpiä ja tämä on huomioitava laadittaessa muuttohenkilöiden kielivaatimuksia. Voit kulkea Helsingin läpi raitiovaunulla kuulematta kertaakaan Suomen virallisia kieliä. Monikielisen Suomen virallisia kieliä on oltava ne kielet mitä suomalaiset oikeasti käyttävät.*

"Voit kulkea Helsingin läpi raitiovaunulla kuulematta kertaakaan Suomen virallisia kieliä."

Minä en ole onnistunut tuossa kertaakaan

"Monikielisen Suomen virallisia kieliä on oltava ne kielet mitä suomalaiset oikeasti käyttävät."

Eli suomi. Kakkossijalla englanti.

(masentava realisti 19.9.2017.)

Aineistoesimerkin 30 mukaan *"Monikielisen Suomen virallisia kieliä on oltava ne kielet mitä suomalaiset oikeasti käyttävät."* *Eli suomi. Kakkossijalla englanti.* Verbiliitolla on oltava esimerkissä ilmaistaan pakkoa tai velvoitetta (VISK § 1581) Suomen *virallisten kielten* eli lain-säädännöllisin termein kansalliskielten uudelleenmäärittelyyn. Nämä kielet selitetään *eli*-konjunktioilla alkavalla päätelmällä *Eli suomi. Kakkossijalla englanti.* Näin eksplisiittisesti esimerkissä siis määritellään Suomessa puhutuiksi kieliksi suomen ja englannin. Myös Malessan (2011: 37, 61) aineistossa nousee esiin näkemys, jonka mukaan englannin kieli olisi Suomessa ruotsin kieltä tärkeämpi. Ruotsin kieli jätetään mainitsematta *virallisista kielistä* eli kansalliskielistä puhuttaessa. Tällä implikoidaan sen poissaoloa myös Suomesta ja suomalaisesta työelämästä. Näin kyseenalaistetaan myös ruotsin kielen kansalliskielen asema Suomessa.

Kokonaisuudessaan ruotsin kieli näyttäytyy ruotsi on pyhä lehmä -diskurssin valossa Suomessa historiallisena kielenä, jolla ei enää nykypäivänä ole suomalaisessa työelämässä suurta käyttöä. Ruotsinkielisten suomalaisten oikeudet nähdään aineistossa paljolti kustannuksina, jotka velvoittavat suomenkielisiä suomalaisia. Ruotsin kielen tilalle aineistossa nousee Suomen toisena pääkielenä paljolti englanti, jolle rakentuvia diskursseja tarkastelen seuraavassa analyysiluvussa 5.

5 ENGLANNIN KIELEN SAAMAT MERKITYKSET

Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyy suomen ja ruotsin kielen lisäksi mainintoja useista muistakin kielistä. Laajoja diskursseja näissä maallikoiden keskusteluissa rakentuu vieraista kielistä kuitenkin vain englannin kielelle. Tässä analyysiluvussa 5 käsittelen kahta keskeistä englannin kielelle rakentuvaa diskurssia: englantia kansainvälisyyden kielenä -diskurssia luvussa 5.1 sekä englantia korvikekielenä -diskurssia luvussa 5.2. Nämä kaksi diskurssia tuovat esiin kaksi erilaista suhtautumista englannin kielen käyttöön suomalaisessa työelämässä.

5.1 Englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi

Ensisijainen englannin kielelle maallikoiden teksteissä rakentuva diskurssi liittyy englannin kielen rooliin kansainvälisyyden ja talouselämän kielenä. Olen nimennyt tämän diskurssin englantia kansainvälisyyden kielenä -diskurssiksi. Englannin kielelle rakentuu tässä diskurssissa yritysmailmalle hyödyllisen kielen merkitys, ja se esitetään käytännöllisenä kielenä, joka edistää ja helpottaa yritysten kansainvälistä toimintaa. Diskurssissa ensisijaiseksi ja itseisarvoisen tärkeäksi rakentuu toiminnan rahallinen hyöty. Englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssin voi nähdä olevan yhteydessä kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssiin, jota käsittelin alaluvussa 4.2.

Aineistoesimerkki 31 rakentaa kansainvälisen kielen diskurssia käsittelemällä lentoyhtiö Finnairin kielipolitiikkaa ja kyseenalaistamalla suomen kielen itseisarvoisen aseman suomalaisen yrityksen kielenä:

31. **Finnairin company language on englantia.** Pääkonttorilla lähes kaikki palaverit pidetään englanniksi, koska kaikki työntekijät eivät Suomea osaa.

Miksi ihmeessä kaikkien cabin työntekijöiden pitäisi osata suomea, kun suurin osa matkustajista ei suomea ymmärrä?
(jitter 12.7.2017.)

Esimerkissä 31 kirjoittaja perustelee englannin kielen asemaa sekä yrityksen työntekijöiden että asiakkaiden vähäisellä suomen kielen taidolla. Aineistoesimerkissä 31 esiintyvän väitelauseen mukaan *kaikki työntekijät eivät Suomea osaa*. Tämän lisäksi kirjoittaja esittää ihmettelevän kysymyksen (VISK § 1725): *miksi ihmeessä kaikkien cabin työntekijöiden pitäisi osata suomea, kun suurin osa matkustajista ei suomea ymmärrä?* Aineistoesimerkin kirjoittaja vahvistaa rakentuvaa diskurssia omilla englanninkielisillä sanavalinnoillaan: yrityksen kielestä käytetään englanninkielistä käännöstä *Finnairin company language* ja matkustamohenkilökunnan sijaan

mainitaan *cabin työntekijät*. Tämä tukee työelämän englannin kielen tärkeyden diskurssia ja implikoi suomenkielisten termien käytön vähäistä merkitystä.

Aineistoesimerkki 32 antaa suomen ja englannin kielille rahallisen arvon: toisin kuin suomen kielellä, englannin kielellä toimittaessa voidaan säästää rahaa, mikä on globaalille taloudelle ensisijaista.

32. Helposti annetaan maa pois, pala palalta. **Globalismi jyllää**, ja Suomalaisuutta tulisi kaikin keinoin hävetä, kieltä myöten.

Selvää on se, että **englanninkieltä taitavia saa halvemmalla ja sehän on osa globalismia** että rahalle hankitaan vastine sieltä, josta sen halvimmalla saa. Nationalismi, jossa pyritään asiat järjesteämään oman maan kansalaisille ensisijaisesti hyvin, on tietysti globalismin pahin vihollinen. **Globalismi keskittyy siihen että raha voi hyvin**, mutta paikallisten ihmisten tuntemukset ja edut eivät sitä kiinnosta, ihmiset, Suomalaisetkin, ovat vain resursseja tai sitten kulueria. (veritas 12.7.2017.)

Tässä aineistoesimerkissä 32 ensisijaiseksi mielenkiinnonkohteeksi merkityksennetään *globalismi*, yleisemmin globalisaatio tai kansainvälistyminen. Esimerkissä esitetään näkemys, jonka mukaan – – *englanninkieltä taitavia saa halvemmalla* – –. Englannin kielen yleistyminen nähdään siis olennaisena osana globalisaatiota, mitä on tutkinut Suomessa muun muassa Virkkula (2008) ja kansainvälisesti esimerkiksi Haberland (2009). Kielitoimiston sanakirjan mukaan adjektiivi *halpa* (KS s.v. *halpa*) voi saada merkityksen ’vähän maksava’, mikä nähdään yleisesti talousmielessä positiivisena asiana. Yrityselämän kielipolitiikka nähdään esimerkissä 32 siis rahan liikkeille alisteisena.

Aineistoesimerkissä 32 materiaalisten prosessien toimijana esitetään usein abstrakti nähtävä substantiivi *globalismi*, joka luonnonvoiman lailla *jyllää*. Verbi *jyllätä* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *jyllätä*) saada merkitykset ’temmeltää, myllätä, myllertää’, ja siitä annetaan kuvainnollisina esimerkkilauseina ’Päästää tunteet jylläämään. Voima se on joka jyllää’. Nämä konnotaatiot luovat globalisaatiolle ja työelämän englannin kielen yleistymiselle hallitsemattoman ja voimallisen merkityksen. Tällaista voimaa ihmisen on hankala pysäyttää. Tämä vääjäämättömyyden tuntu rakentuu esimerkkitekstissä 32 myös materiaalisten prosessien toimijoiden ilmipanemattomuudella, passiivirakenteisilla verbeillä, kuten *annetaan*, *hankitaan* ja *pyritään*. Lisäksi *globalismi* asettuu toimijaksi materiaalisessa prosessissa *Globalismi keskittyy siihen että raha voi hyvin* – –, jossa toiminnan kohteena taas on *raha*. Ihminen ei siis ole eksplisiitisti prosessissa läsnä lainkaan. Kokonaisuudessaan aineistoesimerkki 32 esittää englannin kielen osana kiinteänä osana globalisaatiota, joka on jatkuvasti kasvava ilmiö nyky maailmassa.

Yrityksen kieli vaikuttaa maallikoiden kommenttien perusteella koko yrityksen hintaan. Aineistoesimerkin 33 mukaan englanti olisi mahdollinen työskentelykieli, sillä se *toimii ajatukselliselta perustaltaan hyvin*:

33. Todella **kehityksellistä edistettä, kun sen painoarvo perustuu kieleen Englanti** ja työvoima alansa ammatin omaavia, matkustaja on kuitenkin vain rahtia yritystoiminnan ekonomian kannalta. **Miksi siis lässyttää turhia, kun kieli Englanti toimii ajatukselliselta perustaltaan hyvin.**

Meillä Keravalla voisi hyvin kohdistaa toimintakielen Englantiin ja kaikki käyttäisivät sitä oletuksena, mutta mikäli ei, niin voisi mahdollistaa muuton johonkin naapurikuntaan, kuten Järvenpäähän ja kieli voisikin olla jo vaikkapa, ns. Mikkeliä, ehkä Savoaa.

Toisaalta on hyvä muistaa, että **Finnairista saa paremman hinnan kielellä Englanti, kuin, että se sopertaisi Suomea myyntipöydältä.**

(repetitio est mater studiorum 12.7.2017.)

Kirjoittajan mukaan *miksi siis lässyttää turhia, kun kieli Englanti toimii ajatukselliselta perustaltaan hyvin*. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *lässyttää*) mukaan verbi *lässyttää* voi saada merkityksen halventavan merkityksen 'puhua joutavia, jaaritella, höpistä, höpöttää; puhua lapsenomaisesti, leperrellä'. Tässä kontekstissa *lässyttämisen* voi olettaa viittaavan suomen kielen aseman puolustamiseen yritysmaailmassa – mikä implikoi suomen kielen käyttämisen lapsellisuutta ja turhuutta. Tämä tukee englannin kielen merkityksen tärkeyttä: kirjoittajan mukaan *Finnairista saa paremman hinnan kielellä Englanti, kuin, että se sopertaisi Suomea myyntipöydältä*. Tällä väitelauseella kirjoittaja rakentaa englannin kielelle rahassa mitattavaa merkitystä: englanti kuvataan rahallisesti arvokkaammaksi kieleksi kuin suomen kieli.

Aineistoesimerkissä 33 suomen kielen käyttöä kuvataan eksplisiittisesti *sopertamiseksi*, joka voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *sopertaa*) mukaan saada merkityksen 'puhua epäselvästi, kangertelevasti, sanoja tapailten'. Nämä sanavalinnat vahvistavat kuvaa englannin kielen vahvuudesta: suomen kielen puhuminen osoittaa aloittelijamaista lähestymistä ja epävarmuutta, kun taas englannin kielen puhuminen on maallikon tekstin mukaan taloudellisesti arvokasta ja ajatuksellisesti kehittynyttä. Lisäksi tässä *sopertaa*-verbin materiaalisessa prosessissa toimijana on *Finnair*. Tällä tavalla yrityksessä käytettävä kieli merkityksennetään koko yrityksen kieleksi, joka taas on puhuttua kieltä. Toisaalta se, että kielen käyttäjäksi nimetään yritys, etäännyttää kielen käyttämistä ja kielipolitiikkaa yksilöiden hallinnasta edellä analysoidun aineistoesimerkin 32 abstraktien substantiivien tavoin.

Englannin kielen käyttämiselle rakentuu aineistoesimerkissä 33 myös ironinen sävy. Esimerkissä kielivalinta typistetään kahteen vaihtoehtoon: Keravalla toimimisen kieleksi esitetään englantia ja Järvenpäässä tätä vastoin Mikkelin alueen murteen tai savolaismurteiden käyttämisestä. Tämän rinnastuksen englannin kielen ja suomen kielen murteiden välillä voi nähdä

englannin kielen aseman kyseenalaistavana. Lisäksi aineistoesimerkin voi nähdä sisältävän konekäännöskieltä jäljitteleviä piirteitä, sillä esimerkiksi väitelauseet *painoarvo perustuu kieleen Englanti ja Finnairista saa paremman hinnan kielellä Englanti* ovat sanajärjestyksiltään suomen kielelle epätyypillisiä. Aineistoesimerkissä 33 englannin kielen asema rakentuu vahvaksi, mutta samalla ironian keinoin kyseenalaistettavaksi.

Englannin asema globaalina kielenä esitetään maallikoiden teksteissä myös turismin edun kautta, mistä esimerkkinä on aineistoesimerkki 34:

34. "Englanti on tunnustettu yleiseksi kieleksi nykymaailmassa kauan sitten."

Niin. Siksi sitä on hyvä käyttää, jotta **mahdollisimman moni turisti ymmärtää. Se on hyvää palvelua.**

"Se kuulostaa taloudellisesti järkevältä, mutta haluaisin kysyä, voiko suomen kieli kadota Suomesta."

Ei.

(selpu234 24.7.2017.)

Tässä aineistoesimerkissä 34 englannin kielen tarpeellisuutta perustellaan finaalisella rakenteella (VISK § 1133): *sitä on hyvä käyttää, jotta mahdollisimman moni turisti ymmärtää*. Kirjoittaja tiivistää toteavalla kopulalauseella englannin kielen taidon osaksi asiakaspalvelutaitoja: *Se on hyvää palvelua*. Aineistoesimerkissä 35 nimimerkki *selpu234* lainaa aiemmissa maallikkokommenteissa esiintyneitä näkemyksiä englannin kielestä. Lainatussa kommentissa aiempi keskustelija on esittänyt retorisen kysymyksen: *Se kuulostaa taloudellisesti järkevältä, mutta haluaisin kysyä, voiko suomen kieli kadota Suomesta*. Tähän nimimerkki *selpu234* tekstissään vastaa: *Ei*. Aineistoesimerkissä 35 implikoidaan siis myös mahdollisuus monikielisen Suomen olemassaololle, vaikka englannin kielen taito esitetään markkinatalouden kannalta tärkeänä.

Maallikoiden verkkokommentit nostavat joiltain osin esiin käsityksen siitä, että englannin kieltä taitavat henkilöt ovat työntekijöinä muita taitavampia. Tätä näkemystä rakentaa aineistoesimerkki 35:

35. Tänä päivänä on **järkevämpää ottaa englanti yrityksen käyttökieleksi. Silloin saat parhaat työntekijät.**

(bäärynä 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 35 kirjoittaja määrittelee englannin kielen käytön muiden kielten käyttöä rationaalisemmaksi: *järkevämpää ottaa englanti yrityksen käyttökieleksi*. Ilmaisulla *yrityksen käyttökieli* kirjoittaja tarkoittanee konsernikieltä eli kieltä, jota työntekijät käyttävät työyhteisönsä sisäisessä viestinnässä (ks. esim. Marschan-Piekkari, Welch & Welch 2011). Indikaatiivi-muotoinen verbirakenne *Silloin saat parhaat työntekijät* voidaan nähdä seurauslauseena (VISK § 1135): kun ensimmäinen asiantila toteutuu, myös toinen asiantila toteutuu.

Aineistoesimerkissä 35 ei kuitenkaan määritellä, millaisia nämä *parhaat*-superlatiivilla määritellyt työntekijät ovat ja millaisia taitoja englannin kielen käyttäminen tuo työntekijöille. Aineistoesimerkki 35 ei myöskään määrittele kyseisen materiaallisen prosessin toimijaa tai sitä, ketä tämä englannin kielen käyttäminen tarkalleen hyödyttää: yritystä, ihmisiä vai jotakin muuta tahoja.

Toisaalta englannin kielen käyttämiselle rakennetaan englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssia hyödyntäen myös muita kuin taloudellisia etuja. Englannin nähdään joissakin maallikkoteksteissä edustavan *kansainvälisyyttä*, mille muun muassa aineistoesimerkki 36 rakentaa positiivista merkitystä:

36. Aivan turhaa nurista, ettei suomenkielellä enää saa aina ja kaikkialla palvelua. Johan jutussa sanottiin, että **suomalaisille ei palveluammatit kelpaa**. Liian hienoa porukkaa olevinaan tämä sisukas kansa.

Itse nautin suunnattomasti siitä **kansainvälisestä tunnelmasta, mikä Helsingissä nykyään vallitsee englanninkielisen palvelun merkeissä**.

(Follet 12.7.2017.)

Englannin kielen käyttöä palveluammateissa perustellaan aineistoesimerkissä 36 suomalaisten työnhakijoiden käytöksellä: *suomalaisille ei palveluammatit kelpaa. Liian hienoa porukkaa olevinaan tämä sisukas kansa*. Verbi *kelvata* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kelvata*) mukaan saada merkityksen 'olla kyllin hyvä, sovelias, pätevä tai kykenevä johonkin, käydä (täydestä)'. Jälkimmäisen lauseen ilmaus *liian hienoa porukkaa olevinaan* viittaa rakenteeseen "olla olevinaan", joka Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *olla*) saa merkityksen 'käyttäytyy ylemmydentuntoisesti, mahtailen'. Tällä tavalla suomalaiset merkityksennetään kansakuntana ylimielisiksi ihmisiksi, jotka eivät koe palveluammatteja omalle asemalleen hyviksi ammateiksi. Tämän vuoksi ammatteihin valitaan henkilöitä, jotka eivät puhu suomen kieltä, vaikka suomenkielisten työntekijöiden implikoidaan olevan yhä ensisijaisia työntekijöitä palveluammattissa. Tämän implikoidaan johtavan englannin kielen kasvuun työelämän kielenä.

Aineistoesimerkissä 36 esitetään työelämän englannin kielen kasvun voivan herättää ihmisissä hyvän olon tunteita. Tämä merkitys rakennetaan mentaalisella prosessilla, jossa kirjoittaja itse on kokijana: *Itse nautin suunnattomasti – – kansainvälisestä tunnelmasta, mikä Helsingissä nykyään vallitsee englanninkielisen palvelun merkeissä*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan verbi *nauttia* (KS s.v. *nauttia*) voi saada merkityksen 'tuntea voimakasta mielihyvää jostakin; käyttää hyväkseen jotakin mielihyvää tuottavaa'. Tällä tavoin kieli merkityksennetään siis sekä hyvän mielen että tunnelman luojaksi. Kyseistä englannin kielen tuomaa tunnelmaa merkityksennetään adjektiivilla *kansainvälinen*, joka voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kansainvälinen*) mukaan saada merkityksen 'muunmaalaisiin verrattuna kilpailukelpoinen,

maailman parhaisiin kuuluva'. Tämä siis osaltaan rakentaa erittäin positiivista merkitystä englannin kielen käytölle. Toisaalta esimerkin voi nähdä liioittelevana ja täten ilmiön ironisoivana ja kyseenalaistavana.

Aineistoesimerkki 37 siteeraa aineistoesimerkissä 3 esiintynyttä maallikkokomenttia esittäen vasta-argumenttinsa maassa maan kielellä -diskurssia (ks. luku 4.1) rakentaneelle tekstille. Nyt englannin kielen käyttämistä työelämässä perustellaan englannin kielen käytön tuomalla viestinnän sujuvuudella:

37. Number Six: Näitä kahviloita voi ja pitää boikotoida. Maassa on saatava palvelua maan kielellä, se pitäisi olla ehto numero yksi, oli mikä maa tahansa kyseessä. Ranskasta voisi kaikki maat ottaa oppia kielikysymyksessä. Kieli tekee kansan, jos kieli katoaa katoaa myös kansa.

ranskassa puhutaan english joka paikassa - jos 'kaivat sen heistä esiin' , ..taito on siellä samoin ranska oli ensimmäisiä ei-english maita joka aloitti kv uutistoiminnan netissä in english,..'france24' - sitä tuleekin katsottua käytännössä päivittäin

..pariisin linja: ..**'miksi kertoa asioita pikku piirille', kun infra tänään on 'ilmainen globaali jakelu'** (Michael Manhattan 24.7.2017.)

Aiemmassa aineistoesimerkissä 3 tekstin kirjoittaja viittasi Ranskan kielipolitiikkaan maassa maan kielellä -diskurssia rakentaen. Aineistoesimerkissä 37 ranskalaisesta kielipolitiikasta rakennetaan toisenlaista kuvaa: — — *ranska oli ensimmäisiä ei-english maita joka aloitti kv uutistoiminnan netissä in english*. Kirjainyhdistelmän kv voidaan olettaa tarkoittavan adjektiivia 'kansainvälinen'. Aineistoesimerkissä implikoidaan siis, että kansainvälinen uutistoiminta toteutetaan ensisijaisesti englanniksi, ja englanti olisi täten kansainvälisen viestinnän kieli. Tämän voidaan nähdä tukevan *kansainvälinen*-adjektiiville esimerkin 36 yhteydessä määriteltyä Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. kansainvälinen) merkitystä 'muunmaalaisiin verrattuna kilpailukelpoinen, maailman parhaisiin kuuluva'. Näin englanti rakentuisi maailman parhaimman uutistoiminnan kieleksi. Kieli itsessään merkityksentyy ensisijaisesti puhutuksi kieleksi: *ranskassa puhutaan english joka paikassa*.

Aineistoesimerkissä 37 esitetään myös retorinen kysymys: *'miksi kertoa asioita pikku piirille', kun infra tänään on 'ilmainen globaali jakelu'*. Tekstin kontekstista voidaan päätellä, että kirjoittaja tarkoittaa *pikku piirille* kertomisen tarkoittavan kunkin maan omalla kielellä kommunikointia ja *ilmaisen globaalin jakelun* englannin kielellä toimimista. Attribuutti *pikku* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *pikku*) mukaan saada merkityksen 'arvoltaan tai merkitykseltään vähäinen, vähäarvoinen, mitätön'. Tämä merkityksentää maan omilla kielillä tapahtuvan kommunikoinnin merkityksen erittäin vähäiseksi.

Merkityksentämällä englannin kielen käyttämisen *ilmaiseksi globaaliksi jakeluksi* esimerkissä 37 vahvistetaan tätä vastoin englannin kielen käytölle rakentuvaa yleismaailmallisen kielen merkitystä. Englannin kielen käyttö määritellään eksplisiittisesti adjektiivilla *ilmainen*, joka saa Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *ilmainen*) mukaan merkityksen 'maksuton, vapaa; ilman vaivannäköä saatu'. Tällaisen resurssin käyttö on siis talousnäkökulmastakin hyödyllistä. Määrittämällä englannin kielen adjektiivilla *globaali* aineistoesimerkissä 37 implikoidaan, että englannin kieli on käytössä ja ymmärrettävissä joka puolella maailmaa ja että englanninkielinen media leviää helposti ympäri maapalloa. Tällä tavalla englantia näyttäytyy aineistoesimerkissä 37 sekä tehokkaana sekä tiedonkulun että talouden kannalta. Myös Jäppisen (2011: 196) tutkimuksessa työntekijät perustelivat englannin kielen käyttöä työelämän lingua francana sen käytön ajallisesti mitattavalla tehokkuudella ja nopeudella. Globaali eli valtioiden rajat ylittävä media onkin yksi globalisaation seurauksista (Rantanen 2005: 20).

Aineistoesimerkissä 38 esiintyvä maallikkokommentti on kirjoitettu erikoisin lauserakentein näyttäen paljolti verkon konekäännösohjelmalla kirjoitetulta⁴. Tämä esimerkki kuvaa aineistoesimerkin 32 tavoin kielten muutokset luonnonvoimaisina prosesseina:

38. Että kieli Englanti valtaa globaalia on sivistyksellistä edistettä ja sen eteen voi käydä myös sotia...

Vuosisadasta toiseen orjat naurettavien uskomushallintojen latistamana jossa älyllistyminen ja sivistys ovat kiro sanoja. Ajassa metsäläisten alueelliset informaatorakenteet jäävät historiaan ja kieli globalisoituu, se on välttämätön liike, eikä sitä voi estää. **Globaali on tehnyt valinnan kielen Englanti perustaiseen käyttöön, jonka USA-muoto sivistyksellisin muuntona on.**

Monikielisyys väestön kohdealueella ei ole rikkaus, ei murteet sitä, sellainen väittämä on heikon älyn tulostetta. **Juuri kielikäytäntöjen olemassaolo on** uskontorakenteiden rinnalla **suurin kehityksen jarrupala**, älyttömyyden ylläpitäjä.

(repetitio est mater studiorum 25.7.2017.)

Aineistoesimerkissä 38 esitetään näkemys, jonka mukaan *Monikielisyys väestön kohdealueella ei ole rikkaus, ei murteet sitä, sellainen väittämä on heikon älyn tulostetta*. Näillä väitelauseilla kirjoittaja kieltää eksplisiittisesti monikielisuuden tuoman arvon sekä yksilölle että yhteiskunnalle rakentaen yksikielisuuden ideaalia. Esimerkin mukaan *Juuri kielikäytäntöjen olemassaolo on – – suurin kehityksen jarrupala – –*. Tämä kieltää kielipolitiikan ja -suunnittelun arvon yhteiskunnassa ja rakentaa näkemystä, jonka mukaan kehitys liikkuu yksikielisuuden suuntaan – yksikielisuuden, jonka käyttökielenä on lopulta englantia. Kielipoliittisessa teoriassa ”kielikäytännöiksi” (eng. *language practices*) kutsutaan Spolskyn (2009: 4) mukaan puhujien kielellisten piirteiden valintoja. Aineistoesimerkissä 38 kyse lienee kuitenkin Spolskyn (mp.)

⁴ Konekäännösten haasteista ks. esim. Papula 2017.

mainitsemasta kielisuunnittelusta (eng. *language management*), jolla pyritään käytännössä vaikuttamaan kielten käyttämiseen sekä kieli-ideologioihin.

Englannin kielen kansainvälinen käyttö perustellaan aineistoesimerkissä 38 materiaalisella prosessilla, jonka toimija on abstrakti *globaali*: *Globaali on tehnyt valinnan kielen Englanti perustaiseen käyttöön, jonka USA-muoto sivistyksellisin muuntona on*. Toimijan häivyttämisellä väitelause etäännyttää prosessia ihmisestä, kuten aineistoesimerkissä 32. Englannin kieltä puhutaan enemmistökielenä useassa maassa, mutta näistä *sivistyksellisimmäksi* kirjoittaja määrittelee Yhdysvalloissa puhuttavan kielimuodon. Substantiivi *sivistys* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *sivistys*) mukaan saada merkityksen ’kasvatuksen tietä omaksuttu tieto ja henkinen kehittyneisyys, sivistyneisyys’. Tämä rakentaa englannin kielelle kehittyneisyyden ja sivistyneisyyden merkityksen. Kirjoittaja ei kuitenkaan määrittele sitä, missä Yhdysvaltain osassa tätä kielivarianttia puhutaan.

Kuten sanottua, aineistoesimerkin 38 kieliasun voi nähdä olevan mahdollisesti ei-suomenkielisen kirjoittajan tuottamaa, sillä monet lauserakenteista ovat suomen kieliopille epätyypillisiä. Sama ilmiö on nähtävissä aineistoesimerkissä 33, jonka kirjoittajana esiintyy sama nimimerkki *repetitio est mater studiorum* (suom. ”kertaus on opintojen äiti”). Tämä herättää kysymyksen siitä, onko kyseinen keskustelija todella suomenkielinen maallikko. Lisäksi käännös-ohjelman luoman tekstin jäljittely luo aineistoesimerkkiin englannin kielen käyttöä ironisoivan merkityksen.

Englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi rakentaa englannille merkityksen nykypäivän kielenä, jota yritysmaailmassa on järkevää käyttää sen laajan käyttäjäkunnan vuoksi. Diskurssissa keskeisiä perusteita englannin käytölle on talousnäkökulma, jonka mukaan englannin käyttäminen tuottaa yritykselle rahallista hyötyä sen käytön tehokkuuden vuoksi. Pääasiassa verkkokeskustelijoiden suhtautuminen tähän kehityskulkuun on englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssissa positiivinen. Seuraavassa alaluvussa 5.2 siirryn käsittelemään englannin kielen aseman kehitykseen varautuneemmin suhtautuvia näkemyksiä.

5.2 Englanti korvikekielenä -diskurssi

Toinen englannin kielelle maallikoiden verkkokeskusteluissa rakentuva diskurssi asettaa englannin välineelliseen, vähempiarvoiseen asemaan. Olen nimennyt tämän diskurssin englanti korvikekielenä -diskurssiksi. Tämä diskurssi käsittelee englannin kieltä työelämässä kielenä, jota käytetään, kun muilla kielillä ei syystä tai toisesta voida toimia. Toisin kuin alaluvussa 5.1

esitelty englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi, tämä diskurssi ei esitä englannin kielen käyttöä toivottuna tai ihannoituna toimintatapana.

Aineistoesimerkki 39 käsittelee englannin kielen kasvavaa merkitystä lentoyhtiöiden toiminnassa ja sieltä koko yhteiskuntaan laajentuvana:

39. Eli ymmärsinkö nyt oikein, että Finnairilla ei jatkossa enää tarvitse osata suomea jotta sinne voisi palata väkeä, jotka voivat palvella matkustajia näiden äidinkiellillä, mm. kiinaksi ja japaniksi? Eikö tässä ole jotain nurinkurista? **Miksi kiinalaisille täytyy suomalaisen lentoyhtiön lennoilla tarjota palvelua kiinaksi, mutta suomalaiset saavat pärjätä englanniksi?** En minä koe sopivaksi odottaa Air Chinan lennolla suomenkielistä palvelua vaan ymmärrän, että siellä asiakkaita palvellaan ensisijaisesti lentoyhtiön kotimaan äidinkielellä, kiinaksi.

Minulla itselläni ei ole haasteita englannin kielen kanssa mutta **kielellisestä ilmaisuvoimasta ja ajatusten rikkaudesta katoaa jotain, kun kaikki siirtyvät puhumaan toisena kielenä oppimaansa englantia.** Kieli ei myöskään ole vain neutraali työkalu vaan siihen on sisäänrakennettu tiettyjä arvoja ja odotuksia. **Englantia puhuessaan puhuja ikäänkuin pakostikin pelaa anglo-amerikkalaisen maailman ja ajattelutavan lainalaisuuksien piirissä.**

Monet kielivähemmistöt käyvät kamppailua sen puolesta, että heidän kielellään voisi korkeakoulututtaa, hoitaa virallisia asioita ja tuottaa ns. korkeakulttuuria, koska nämä pitävät kielen elinkelpoisena. Suomessa kuitenkin valtio, suomenkielisten ihmisten ainoa virallinen edunvalvontakoneisto, on tietoisesti tekemässä suomesta kuolleen kielen.
(JJohannes 12.7.2017.)

Aineistoesimerkki 39 esittää retorisen kysymyksen: *Miksi kiinalaisille täytyy suomalaisen lentoyhtiön lennoilla tarjota palvelua kiinaksi, mutta suomalaiset saavat pärjätä englanniksi?* Materiaalista prosessia merkitsevä verbi *pärjätä* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *pärjätä*) mukaan saada merkityksen 'selviytyä, suoriutua, tulla toimeen'. Sanalla voidaan nähdä olevan negatiivinen konnotaatio viitattavaan ilmiöön. Materiaalista prosessia merkitsevä verbi *tarjota* sen sijaan voi saada Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *tarjota*) mukaan merkityksen 'kestitä jollakin, antaa nautittavaksi, tarjoilla', mikä kantaa mukanaan positiivista konnotaatiota. Tällä tavalla aineistoesimerkissä 40 implikoidaan, että suomalaiset pakotetaan englanninkielisen palvelun pariin vain, koska suomenkielistä palvelua ei ole saatavilla – mitä vastoin kiinalaisten saama kiinankielinen palvelu on arvoltaan ja merkitykseltään hyvää ja suorastaan nautittavaa.

Aineistoesimerkki 39 esittelee myös toisenlaisen ajatuksen, jonka mukaan toisen tai muun kielen puhuminen olisi ilmaisullisesti vähempiarvoista kuin ensikielellä kommunikointi: *kielellisestä ilmaisuvoimasta ja ajatusten rikkaudesta katoaa jotain, kun kaikki siirtyvät puhumaan toisena kielenä oppimaansa englantia.* Tämä osoitetaan virkkeessä temporaalisella suhteella, joka selitetään *kun*-alkuisella sivulauseella: ensimmäinen ilmiö toteutuu toisen lauseen ilmiön toteutumisen aikana (VISK § 1123). Tästä ilmiöstä kirjoittaa myös Virkkula (2008) englantia lingua francana käyttäviä työyhteisöjä kuvatessaan. Hänen mukaansa esimerkiksi suomalaiset työntekijät kokevat olevansa erilaisia englannin kuin suomen puhujia eivätkä saa

ilmaistua itseään ja esimerkiksi huumorintajuun samalla tavalla toista kieltä puhuen. Tämä voi aiheuttaa englantia lingua francana käyttävissä työntekijöissä ahdistusta ja epävarmuutta. (Mts. 408–410.) Lingua francana käytetyn englannin kieliopillisesta yksinkertaistumisesta on maininnut myös Johansson (2012). Toisen kielen puhumiseen keskittyen aineistoesimerkki 39 korostaa kielen puhutun muodon merkitystä, mutta toisaalta esimerkin lopussa mainitaan myös kielen käyttö koulutusmaailmassa ja *virallisten asioiden* hoitamisessa.

Kolmantena keskeisenä aiheena aineistoesimerkki 39 käsittelee kielen ja kulttuurin suhdetta: *Englantia puhuessaan puhuja ikäänkuin pakostikin pelaa anglo-amerikkalaisen maailman ja ajattelutavan lainalaisuuksien piirissä*. Substantiivikantaisella tavan adverbilla *pakosti* (VISK § 374) ilmaistu nesessiivinen suhde yhdistää eksplisiittisesti kielipolitiikan ja kulttuuripolitiikan suhteen: kun englannin puhuminen maailmassa yleistyy, kasvaa myös englanninkielisten alueiden kulttuurillinen valta. Tämäkin tulee esiin Virkkulan (2008) artikkelissa: esimerkiksi suomenkielisessä keskustelussa yleisesti arvostettava suoruus voi englanninkielisessä keskustelukontekstissa näyttäytyä vieraana, kun taas ensikieliselle suomenkieliselle englannin kielessä tyypillinen small talk -keskustelu voi vaikuttaa erikoiselta. Englannin kielellä puhuttaessa englanninkieliset käytänteet kuitenkin ovat ne, jotka yleisesti luovat keskustelun ihanteet ja ohjaavat toimintatapoja. (Mts. 208.) Myös Vaaran, Tienarin, Piekkarin ja Säntin (2011: 102) mukaan englannin käyttö lingua francana voi ylikorostaa angloamerikkalaisen kulttuurin vaikutuksia (mp.).

Yleistyvän englannin kielen käytön negatiivisten seurausten käsittelyä jatkaa aineistoesimerkki 40, jota on suomen kielelle rakentuvan diskurssin osalta käsitelty luvussa 4.1 aineistoesimerkkinä 9.

40. Kansainvälisissä yrityksissä todella työkieli on englanti, silti en tiedä yhtään kyseistä yhtiötä joka ei palvelisi suomalaisia asiakkaitaan suomenkielellä.

Olemme pieni kielialue, mutta meillä on vahva kirjallinen ja näyttämötaiteellinen kulttuuri. On vaara, että nekin surkastuvat kaupallisen toiminnan vaikutuksesta. **Tuleeko yleiseksi ajattelumalliksi yksinkertainen englantia?** Suomenkielessä on yleistä osata monia synonyymejä lähes kaikille sanoille, jopa ilmaisuille. **Kuinka moni työkielenään englantia puhuva osaa saman**, varsinkin kun harva puhuja on äidinkieleltään englantilainen.

Sanasto ja ilmaisut köyhtyvät, väki tyhmistyy.

Lehdistö toimittajineen vaalikoot oman kielen arvostusta.
(Mun mielestäni 12.7.2017.)

Aineistoesimerkki 40 esittää huolen toisena kielenä opitun englannin kielen käyttämisestä retorisisella kysymyksellä: *Tuleeko yleiseksi ajattelumalliksi yksinkertainen englantia?* Näin englantia määritetään adjektiivilla *yksinkertainen*, joka voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v.

yksinkertainen) saada merkityksen 'yksioikoinen, heikkolahjainen, tyhmä; naiivi'. Tällä tavalla määritellyn kielen käyttö *ajattelumallina* ja ajattelun kielenä rakentaa englannin käyttämiselle työelämän kielenä todella negatiivisen merkityksen. Lingua francana englantia puhuvat kielenkäyttäjät puhuvat Virkkulan (2008: 411) mukaan kieltä usein hitaammin ja yksinkertaisemmin. Myös näiden käyttämä sanavarasto on usein pienempi (mp.), mikä tukee esimerkissä 40 esitettyä näkemystä kommunikoinnin yksinkertaistumisesta. Toisaalta tämä voi Johanssonin (2011: 124–125) mukaan helpottaa puhujien keskinäistä kommunikointia, sillä toisen kielen puhujien kielitaitojen tasot ovat usein tasaisemmat äidinkielisten puhujien kanssa kommunikointiin verrattuna.

Aineistoesimerkin 40 viimeisissä virkkeissä tämä esitetään eksplisiittisesti kielen muutokselle ja ihmisten älykkyydelle rakentuvalla kausaalaisella suhteella: *Sanasto ja ilmaisut köyhtyvät, väki tyhmistyy*. Ensimmäisen lauseen ihmisen toiminnan aiheuttamissa mentaalisisissa prosesseissa kokijan asemassa ovat suomen kielen *sanasto* sekä *ilmaisut*. Ensimmäinen lauseista voidaan kontekstinsa huomioiden nähdä elliptisesti rinnastettuna *koska*-lauseena (VISK § 437), josta kyseinen konjunktio on ilmaisun halutun iskevyyden vuoksi jäänyt pois. Preesensmuotoisina lauseet ilmaisevat tietynlaista ehdottomuutta: ensimmäinen prosessi tapahtuu puhehetkellä muuttumattomana (ks. VISK § 1528), minkä vuoksi myös toisen lauseen tapahtumat ovat jo käynnissä. Kokonaisuudessaan aineistoesimerkissä 40 rakennetaan siis skenaario, jossa toisen kielen käyttämisen myötä kielenkäyttö yksinkertaistuu ja tämän vuoksi ihmisten ajattelun taidot heikkenevät. Kielitaidoksi esimerkissä 40 merkityksentyy ensisijaisesti sanaston ja suomenkielisten ilmaisujen hallinta.

Englanti korvikekielenä -diskurssia rakennetaan aineistossa myös esittämällä sen käyttö turismille haitallisena käytänteenä. Aineistoesimerkin 41 mukaan englannin kielen käyttö ei erään keskustelijan mukaan rakenna Suomessa samantyyppistä eksotiikkaa kuin suomen kielen käyttö:

41. Suomessa ei osata markkinointia eikä imagonluomista jonka eksoottinen kaunis kieleemme tarjoaisi. Yritykset käyttävät peräkylläkin season sale mainoksia, **typerää englannin kieltä sotketaan joka paikkaan** varsinkin Helsingissä. Jostain syystä yritykset ja tapahtumat käyttävät englannin kielisiä nimiä vaikka asiakkaat ovat suomalaisia, perähiän tehdaskin käyttää osoitteessa "main warehouse.... .. door 3" jne. ei tiedä itkeäkö vai nauraa. **Helsinki on turisteille pettymys koska sitä Suomi eksotiikkaa ei olekaan mitä tultiin hakemaan, esitetään pikkuämerikkää**. Siksi Tallinna alkaa mennä Helsingin ohi, siellä eksoottinen kieli on esillä ja sitä vaalitaan ja sitä turistikin kaipaavat ja hakevat.
(Number Six 24.7.2017.)

Aineistoesimerkin 41 mukaan *typerää englannin kieltä sotketaan joka paikkaan* –. Verbi *sotkea* voi Kielitoimiston sanakirjan mukaan (KS s.v. *sotkea*) saada merkityksen 'panna jonkin sekaan jotakin pilaavaa, likaavaa tms.', mikä implikoi, että englannin kielen käyttö suomen

kielen lomassa voi olla haitallista suomen kielelle ja kuvainnollisesti jopa liata suomen kielen tai suomenkielisen kulttuurin. Tämä rakentaa puristisuuden kieli-ideologiaa (Thomas 1991: 2) implikoidessaan, että ideaalilanteessa kieli olisi niin sanotusti puhdas.

Aineistoesimerkissä 41 kuvataan Helsingin tuottavan turisteille jopa *pettymyksen: Helsinki on turisteille pettymys koska sitä Suomi eksotiikkaa ei olekaan mitä tultiin hakemaan, esitetään pikkuämerikkää*. Virkkeen alku- ja loppuosan välillä esiintyy kausaalinen suhde, jossa ensimmäisen lauseen osoittama ilmiö selitetään jälkimmäisen *koska*-konjunktiolla alkavalla lauseella (VISK § 1129). Aineistossa ei kuitenkaan eritellä sitä, mitä kirjoittajan mainitsema Suomi-eksotiikka käytännössä tarkoittaa. Sen sijaan englannin kielen käyttö liike-elämässä ja matkailupalveluissa nähdään teeskentelynä: elliptisellä rinnastuksella (VISK § 437) aineistoesimerkissä kerrotaan Suomessa *esitettävän pikkuämerikkää*. Aineistoesimerkissä 41 mainitulla termillä *pikkuämerikkää* viitataan Amerikan yhdysvaltoihin, ja termin kirjoitusasu *ämerikkää* viittaa Amerikka-nimen pohjoisamerikkalaiseen, englanninkieliseen ääntämisasuun. Tämä on virkkeessä koodinvaihdollisine ominaisuuksineen inkohorentti tekstinosa, minkä vuoksi sen voi nähdä ironian osoituksena (ks. Rahtu 2005: 291–295).

Matkailualan englantiin kohdistuvaa negatiivista suhtautumista osoittaa myös aineistoesimerkki 42, joka laajentaa lentoyhtiön toimintamallin yleiseksi toimintatavaksi:

42. Tämä ei ole pelkästään Finnairin hölmöilyä.

Sama on havaittavissa monessa muussa paikassa. Asuinalueet nimetään englanninkielisillä nimillä, liikkeet nimeävät itsensä englanninkielisillä nimillä jne.

Minusta tama on myös turistien aliarvioimista ja Helsingin tekemistä mielenkiinnottomaksi turismimössöksi..

(varattu_nimimerkki 25.7.2017.)

Aineistoesimerkki 42 viittaa keskusteluiden pohjana esiintyvään artikkeliin Finnairin laventuneista kielitaitovaatimuksista, joiden mukaan suomen kieli ei ole enää välttämättömyys matkustamohenkilökunnan työntekijöille (HS 12.7.2017). Aineistoesimerkin 42 väitelauseella *Tämä ei ole pelkästään Finnairin hölmöilyä* rakennetaan merkitys Finnairin toimien harkitsemattomuudelle. Eksklusiivisen fokuspartikkelin *pelkästään* (VISK § 844) käyttämisellä negatiivisessa lausekkeessa laajennetaan asiantilan rajaus koskemaan myös muiden kielipolitiikkaansa muuttavien yritysten toimintaa. Näin sille, että suomen kieli ei kuulu yrityksen kielitaitovaatimukseen, rakennetaan yleistynyt ja negatiivinen merkitys – näin epäviisaasti toimivat myös muut yritykset.

Aineistoesimerkki 42 tukee aineistoesimerkissä 41 rakennettua näkemystä englannin turmelemasta Suomen eksoottisuudesta: *Minusta tama on myös turistien aliarvioimista ja Helsingin tekemistä mielenkiinnottomaksi turismimössöksi...* Virkkeen mukaan englannin kielen

käyttäminen on siis sekä mentaalinen prosessi, jota merkitään verbikantaisella substantiivijohdoksella *aliarvioiminen*, että materiaalinen prosessi, jota merkitään verbikantaisella substantiivilausekkeella *tekeminen mielenkiinnottomaksi turismimössöksi*. Tämä tukee aineistossa syntyvää diskurssia englannin kielen puutteellisuudesta ja yhdentekevyydestä.

Sekä aineistoesimerkin 41 että 42 käsittelemälle englannin kielen käyttämiselle voidaan nähdä vastakohtana kotimaisten kielten käyttö matkailumarkkinoita hyödyttävänä tekijänä. Tällainen kielten tuotteistaminen on yleistä matkailualalla, minkä lisäksi sitä tehdään yleisesti markkinoinnissa ja mainonnassa, kieltenopetuksessa, käännöspalveluissa, puhelinkeskuksissa sekä esittävässä taiteessa (Heller 2010: 110). Matkailualalla kielellä voidaan rakentaa tuotteelle tai matkailupalvelulle aitouden ja autenttisuuden merkitystä, joka taas tuottaa myytävälle kohteelle lisäarvoa (Coupland 2003: 417–418; Heller 2003: 487–488; 2010: 108). Matkailualalla kaivattua autenttisuutta voidaan luoda kielen lisäksi myös esimerkiksi paikalliselle kulttuurille perinteisiä käsityötuotteita myymällä, kuten Suomen saamelaisten keskuudessa (ks. Heller, Pietikäinen & da Silva 2017). Tällainen aitouden vaade ja ideaali nousee esiin siis myös verkko-keskustelijoiden parissa kyseenalaistaen englannin kielen käyttämisen Suomessa.

Näin englanti korvikekielenä -diskurssi rakentaa englannin kielelle useita merkityksiä, jotka yhdessä luovat kuvan toissijaisena käytettävästä kielestä, joka toisen kielen käyttäjien puheessa tekee puhujansa hieman persoonattomiksi ja heikommiksi kielen käyttäjiksi ensikieliseen puheeseen verrattuna. Englanti kuitenkin nähdään diskurssissa maailmankielenä, jota käytetään myös suomalaisessa työelämässä, koska yleensä muita yhteisiä kieliä ei ole.

6 ASIANTUNTIJOIDEN ASEMOINTI VERKKOKESKUSTE- LUISSA

Tutkimuksen aineistona olevissa maallikoiden verkkokeskusteluissa käsitellään monin paikoin kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijoita, joita on haastateltu aineiston pohjana olevissa artikkeleissa. Tässä luvussa 6 käsitelen asiantuntijoille syntyvää diskurssia, jonka mukaan asiantuntijat eivät tunne nykypäivän työelämää tai rekrytointitoimintaa, ja joka puolustaa yritysmaailman koskemattomuutta asemoiden asiantuntijat sen ulkopuolelle. Kutsun tätä norsunluutornista julkisuuteen -diskurssiksi. Koska näen diskurssin edustavan ensisijaisesti laajempaa näkemystä eri alojen asiantuntijoista, tarkastelen asiaa yleisen tason ilmiönä keskittymättä asiantuntijoihin yksilöinä.

Aineistoesimerkissä 43 kielentutkimuksen professorin asiantuntemus tutkimusalallaan kyseenalaistetaan täysin ja hänen kommenttinsa nähdään tosimaailmasta irrallisina:

43. Johan oli [professorilla] asenne!? **Mitä hän tietää rakennus tai muuttotöistä saatikka muista?** Jos työnantaja toivoo henkilön puhuvan Suomea ja Ruotsia niin se on sitten niin, **ei sitä kieliprofessoreille tarvitse selitellä.** [Professori] voi itse perustella firmoja jossa ohjeita ei ole pakko ymmärtää tai asiakkaan kanssa kommunikoida.

Minä istuin keväällä taxiin Helsingin Länsisatamassa ja sanoin määränpääksi Mannerheimintie 5. Kuljettaja ei liikahtanutkaan ja hetken kuluttua yritti tapailla navigaattoria johon kuitenkin ei osannut kirjoittaa osoitetta. Perille päästiin oikealle ja vasemmalle viittovin käsimerkein, kun "left" ja "right" kommentkaan eivät auttaneet.

Tällaiset [professorit] **voisivat joskus astua norsunluutornista ja katsoa omin silmin mitä yhteiskunnassamme tapahtuu.**
(veritas 19.9.2017.)

Esimerkissä 43 esiintyvä *mitä*-kysymyksen alkava kysymyslause *Mitä hän tietää rakennus tai muuttotöistä saatikka muista?* voidaan nähdä syyttävänä ja paheksuvana retorisenä kysymyksenä (VISK § 1706), jossa kyseenalaistetaan asiantuntijan mentaalinen prosessi *tietää*. Partikkeli *saatikka* kontrastoi sanan jäljessä esiintyvän rakenteenosan partikkelia ennen esiintyvää osaa olennaisemmaksi (VISK § 849), mikä tukee entisestään kommentin kirjoittajan epäilystä kielentutkimuksen asiantuntijan asiantuntemuksesta: asiantuntijan tietämys rakennus- ja muuttotöistä on heikkoa, mutta vielä heikompaa on tämän ymmärrys elämän muista osa-alueista. Tämä rakentaa näkemystä asiantuntijan todella heikosta asiantuntijuudesta.

Esimerkin 43 viimeisessä virkkeessä kirjoittaja toivoo, että asiantuntijat *voisivat joskus astua norsunluutornista ja katsoa omin silmin mitä yhteiskunnassamme tapahtuu*. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *norsunluutorni*) mukaan kuvainnollinen ilmaus *elää norsunluutornissa*

voi saada merkityksen yksilön elämisestä 'omassa (todellisuudelle vieraassa) sisäisessä maailmassaan'. *Torni*-metafora voidaan nähdä ylempiarvoisuuteen viittaavana – aivan kuin asiantuntija sijaitsisi henkisesti muiden ihmisten yläpuolella, mistä tämän pitäisi materiaalisen prosessin *astua* avulla palata muiden ihmisten joukkoon. Liitetyllä possessiivisuffiksilla *-mme* kirjoittaja ilmaisee itse kuuluvansa kyseiseen, alempana sijaitsevaan joukkoon, *yhteiskuntaamme* (VISK § 1294). Tämä tukee rakennettua diskurssia asiantuntijoiden vieraantumisen jonkinlaisesta todellisesta, mutta asiantuntijan näkökulmasta alempiarvoisesta maailmasta, jonne kommentin kirjoittaja itse asemoituu. Mielikuvan syntyä tukee myös aineistoesimerkin 43 kirjoittajan nimimerkki *veritas* (suom. *totuus*), jolla merkityksennetään tekstin totuudenmukaisuutta.

Torni-metaforan voi nähdä viittaavan myös Johnsonin (2013: 9–10) kielipolitiikan ylhäältä alas -politiikkaan, joka kuvaa kielipoliittista päätösten tapahtuvan esimerkiksi hallituksen toimesta ja niiden vaikutusten siirtyvän alas kansalaisten toimintaan. Tässä näkökulmassa akateeminen asiantuntija siis sijaitsisi kielipolitiikan ylätasolla ja kielenkäyttäjät, kuten nämä verkkokeskustelijat, sijaitsisivat alatasolla. Aineistoesimerkin 43 kirjoittaja kuitenkin implikoi Johnsonin (mp.) alhaalta ylös -politiikan tarpeellisuutta eli sitä, että yhteisö saisi itse päättää itse kielipolitiikastaan tarpeidensa mukaan edellä analysoidun yhteisön sisällä elävän asiantuntimuksen mukaisesti.

Seuraava aineistoesimerkki 44 jatkaa asiantuntijan vieraantumisen rakentamista toteamalla, että kielentutkimuksen asiantuntijalla *ei ole pienintäkään käsitystä työelämästä*:

44. [Professorilla] **ei ole pienintäkään käsitystä työelämästä. Juuri tuon kaltaisilta höperöiltä voi ne leikkaukset tehdä.**

Tänä päivänä on vielä viranomaisilta vaatimuksena korttia kortin päälle, joten ilman suomen kieltä ei kaikkia ole mahdollista saada. Ja kyllähän muuttomiehellä pitää olla vähintään kuorma-auto korttikin, sitä ei koskaan tiedä niissä hommissa koska rattiin joutuu.
(-realismi- 19.9.2017.)

Huomioiden asiantuntijalle verkkoartikkelissa mainitun tittelin yliopiston professorina väitelause implikoi, ettei akateemista työtä nähdä todellisena, varteenotettavana työtehtävänä. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *höperö*) mukaan esimerkin toisessa virkkeessä esiintyvä termi *höperö* voi saada merkityksen 'hassahtava, hassu, hölmö, hullu, höppänä', mikä osaltaan rakentaa näkemystä todellisuudesta vieraantuneesta henkilöstä vakuuttavan asiantuntijan sijaan. Virkkeellä *Juuri tuon kaltaisilta höperöiltä voi ne leikkaukset tehdä* kommentin kirjoittaja yleistää kyseisen professorin edustamaan abstraktia joukkoa, johon professori itsekin sijoittuu (VISK § 277). Virkkeessä viitatus *ne leikkaukset* viittannevat Suomen valtion tuonhetkisen hallituksen määräämiin koulutusleikkauksiin. Myös aineistoesimerkin 44 kirjoittajan nimimerkin

realismi voi nähdä olevan tekstin viestille olennainen: tällä tavalla kirjoittaja asemoi itsensä mainitun työelämän tuntijaksi ja vastakohtaksi mainitsemilleen *höperöille*.

Asiantuntijoiden vieraantuneisuutta kuvaavan norsunluutornista julkisuuteen -diskurssin rakentamista jatketaan aineistoesimerkissä 45, jossa tutkijan sijainniksi osoitetaan tämän *tutkijakammio*:

45. *sekoboltsi*: Pitäisikö sitten olla "pelkkä" kielentutkimuksen professori? Etkö tunne soveltaa-sanana merkityksiä? Ja ohjeita todellakin annetaan suomen kielellä, ei Suomen.

Aivan samantekevää, mikä proffan titteli on. **Pysyköön seiteissään tutkijakammiossaan ja jättäköön muuttofirmojen rekrytoinnit alan ammattilaisille.**

(viesti lähetetty 19.9.2017.)

Esimerkissä 45 nimimerkki *viesti lähetetty* siteeraa *sekoboltsi*-nimimerkin aiemmin kirjoittamaa kysymystä: *Etkö tunne soveltaa-sanana merkityksiä?* Tämä viittaa kielentutkimuksen asiantuntijan titteliin soveltavan kielentutkimuksen asiantuntijana aineiston pohjana olevassa artikkelissa. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *soveltaa*) mukaan *soveltaa* tarkoittaa 'sovittaa käytäntöön, käyttää (muuntaen) hyväksi, toteuttaa käytännössä', mikä merkityksentää soveltavan kielentutkimuksen käytäntöön keskittyväksi tutkimusalaksi ja täten mahdollisesti päteväksi työelämän käytännön kielitilanteen kommentoijaksi. Nimimerkki *viesti lähetetty* kuitenkin kiistää tämän ohjeistaen kielentutkimuksen asiantuntijaa jussivain avulla (VISK § 1666, § 1667): *Pysyköön seiteissään tutkijakammiossaan* –. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kammio*) sana *kammio* voi saada varsin ylätyylisen merkityksen 'pieni huone, koppi, soppi'. Tällä tavoin sanavalinta esittää tutkijan yhteiskunnan yläpuolella, omassa suljetussa tilassaan toimivana henkilönä – aivan kuin aineistoesimerkissä 43 viitattu *norsunluutornikin*. Viitaten paikan olevan hämähäkin seittien peittävä, aineistoesimerkissä 45 implikoidaan, ettei akateemikko ole viime aikoina poistunut työpaikaltaan ulkomaailmaan – hämähäkit kun yleensä kutovat seittejään paikallaan pysyviin objekteihin. Tällainen runollinen kielikuva voidaan nähdä inkoherenttina tekstinosana, jolloin se rakentaa tekstiin hieman ironisen merkityksen (ks. Rahtu 2005: 291–295).

Aineistoesimerkin 45 viimeisessä virkkeessä kirjoittaja jatkaa vaatimusten esittämistä asiantuntijalle jussivimuotoisella direktiivilauseella (VISK § 1666, § 1667): – – *jättäköön muuttofirmojen rekrytoinnit alan ammattilaisille*. Kirjoittaja siis nimeää jonkinlaisen *alan ammattilaisten* ryhmän, ja implikoi monikielisyyden asiantuntijan jäävän tämän ryhmän ulkopuolelle. Asiantuntijan siis paitsi asemoidaan työelämästä erilliseksi myös toivotaan jäävän jatkossa rekrytointialan ulkopuolelle.

Aineistoesimerkin 46 kirjoittaja kyseenalaistaa sekä haastatellun asiantuntijan että aineiston pohjana olleen artikkelin kirjoittaneen toimittajan asiantuntemuksen näiden koulutustaustan vuoksi:

*46. **tenhotuisku:** Itsekin opiskelun ohessa muuttotöitä tehneenä voin kertoa että kyllä täytyy. Ammattimaisella muuttamisella on hyvin vähän tekemistä vuokrapakulla muutaman pahvilaatikon roudaamisen kanssa. Asiakkaina on usein kokonaisia toimistokomplekseja monimutkaisine kulkulupa- & kellarivirityksineen ja toimivassa operaatiossa täytyy kunkin muuttomiehen olla kykenevä toimimaan itsenäisesti tilannekohtaisine ohjeineen. Työ opitaan tekemällä ja harva päivä on identtinen koska työmaa vaihtuu usein päivittäin. Suomen kielen osaaminen ei ole tärkeää vain hyvän asiakaspalvelun kannalta vaan ennenkaikkea toimivan käskytyksen varmistamiseksi, jos yksi ihminen ketjussa ei ymmärrä mitä hänen oli tarkoitus tehdä seisahtuu helposti koko prosessi.*

Otsikon luettuani ensimmäinen ajatukseni oli, että yritys haluaa suosia kantasuomalaisia. Tällaisiakin yrityksiä on.

Henkilöstöjohtajan kommenttien perusteella näin ei ole. Jutun luettuani jäi enemmän se tunne, että **korkeakoulutetut (toimittaja ja haastateltu professori) eivät ymmärrä, että kaikki työt, jotka eivät vaadi korkeakoulutusta, eivät ole "laatikkojen kantamista"**. Suorittavat työt voivat vaatia paljonkin osaamista ja tarkkuutta.

Ehkä olennaisin asia on, miten suuriin virheisiin työssä on varaa: siivojan työssä ei tyypillisesti synny suurta vahinkoa, vaikka siivous olisi epätäydellinen. Sitten annetaan palautetta ja ensi kerralla siivotaan paremmin. Vastaavasti toisen yrityksen omaisuuden siirtäminen on asia, jossa virheisiin ei ole varaa. (Sisävesipurjehtija 19.9.2017.)

Kyseinen verkkokeskustelija aineistoesimerkissä 46 esittää artikkelin kirjoittaneen toimittajan ja haastateltavana olleen yliopiston professorin *korkeakoulutettuina*. Kirjoittaja väittää, että – – *korkeakoulutetut (toimittaja ja haastateltu professori) eivät ymmärrä, että kaikki työt, jotka eivät vaadi korkeakoulutusta, eivät ole "laatikkojen kantamista"*. Väitelauseella kirjoittaja siis implikoi, että korkeakoulutetut olettaisivat muiden koulutusalojen työpaikkojen olevan mainittua *"laatikoiden kantamista"*, jolla kirjoittaja oletettavasti tarkoittaa erilaisia fyysistä työtä vaativia ammatteja. Lainausmerkkien käytöllä ilmauksen yhteydessä kirjoittaja referoinee kuvittelun korkeakoulutetun puhujan sanoja (VISK § 1460) siirtäen vastuun kielellisestä valinnasta tälle kuvitellulle toiselle taholle (Kalliokoski 2005: 30) – kuin yleistetty joukko korkeakoulutettuja näkisi alemman koulutustason työt tällaisena *"laatikoiden kantamisena"*.

Korkeakoulutettujen ymmärtämättömyyttä rakennetaan myös mentaalilla prosessilla *korkeakoulutetut – – eivät ymmärrä – –*. Verbi *ymmärtää* voi Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *ymmärtää*) mukaan saada muun muassa merkitykset 'saada järkensä avulla itselleen selväksi, hallita mielessään näin selville saatu, käsittää, oivaltaa, älytä, tajuta' sekä 'tajuta jonkin arvo, hyväksyä, arvostaa'. Kieltevällä verbirakenteella *korkeakoulutetut – – eivät ymmärrä – –* luodaan siis merkitys, etteivät korkeakoulutetut henkilöt osaa ajatella muiden ammattikuntien työn vaatimuksia ja sen arvoa. Universaali kvanttori-ilmaus *kaikki* rakentaa ilmaukseen *kaikki työt*

liioittelevan sävyn (VISK § 1721), minkä voi nähdä olevan osoitus mainittujen korkeakoulu-
tettujen ajattelun yksinkertaistumisesta ja yleistämisestä.

Aineistoesimerkki 47 tukee kyseenalaistavan asiantuntijadiskurssin syntymistä yksinker-
taisesti esittämällä kysymyksen professorin pätevyydestä:

47. Kumma uutinen. **Mikä tekee SOVELTAVAN kielentutkimuksen professorin päteväksi arvioi-
maan** muuttofirman turvallisuuskriittisiä töitä,joissa ohjeet annetaan Suomen kielellä?
(troll869 19.9.2017.)

Tämän aineistoesimerkin 47 kirjoittanut maallikko esittää kysymyksen kommenttikentän osal-
listujille: *Mikä tekee SOVELTAVAN kielentutkimuksen professorin päteväksi arvioimaan muut-
tofirman turvallisuuskriittisiä töitä,joissa ohjeet annetaan Suomen kielellä?* Kyseisen kysy-
myksen voi nähdä kyseenalaistavana retorisena kysymyksenä (VISK § 1705), etenkin kun ky-
symysvirkkeessä on korostettu adjektiivi *SOVELTAVA*, jonka kirjoittaja implikoi olevan olen-
nainen asiantuntijan tittelissä. Koska adjektiivi on kirjoitettu suurkirjaimin, sitä voi pitää inko-
herenttina, ironiaa rakentavana tekstinosana (ks. Rahtu 2005: 291–295). Tällä tavalla kirjoittaja
kyseenalaistaneesoveltavan kielentutkimuksen asiantuntijan pätevyyden arvioida artikkelissa
kuvattua ilmiötä. Toisaalta kyseessä voi olla suora kysymys, jolla maallikko osoittaa juuri so-
veltavan kielentutkimuksen olevan hänelle vieras tutkimusala.

Norsunluutornista julkisuuteen -diskurssin sisällä rakentuu käsitys, jonka mukaan asian-
tuntijat ovat sekä tehottomia että ylipalkattuja työntekijöitä, mitä käsittelee aineistoesimerkki
48:

48. Taas tuli se ikävä fiilis ettei **näistä julkisen sektorin ökypalkkaisista makoilijoista ole kuin haittaa
suomelle.**
(Väärinajattelijuus 19.9.2017.)

Tämän esimerkin 48 mukaan – – *julkisen sektorin ökypalkkaisista makoilijoista ei ole kuin
haittaa suomelle.* Termillä *suomi* maallikkokommentoija viitanee Suomen valtioon tai suoma-
laiseen yhteiskuntaan suomen kielen sijaan sanan kirjoitusasusta huolimatta. Kieltolauseeseen
ettei näistä – – ole kuin haittaa yhdistyvä *kuin*-konjunktio merkitsee tilanteessa sanaa ”vain”
(VISK § 1176). Väitelauseella siis tarkoitetaan, ettei asiantuntijoista ole Suomelle minkään-
laista hyötyä – ainoastaan haittaa. Virkkeen alun mentaalisen prosessin – – *tuli se ikävä fiilis* –
– kokija on ilmipanematon, minkä keinoin tunne yleistetään yleiseksi tuntemukseksi. Tämä
merkitys vahvistuu viittaamalla tunteeseen *se*-demonstratiivipronominin avulla *sinä fiiliksenä*
– aivan kuin tunne olisi yleisesti tunnettu (VISK § 569). Näkemys Suomelle koituvasta haitasta
kietoutuu aineistoesimerkin 44 tilanteeseen, jossa asiantuntija yhdistettiin myös Suomen

valtion budjettiin ja leikkauksiin: asiantuntija työn nähdään tuhlaavan valtion rahaa, mutta ei tuovan yhtäläistä hyötyä kansakunnalle.

Yleisesti asiantuntijat nähdään aineistossa omaa etuaan ajavina ihmisinä. Tätä tukee aineistoesimerkki 49:

49. *jotaintolkkuu: Tämä keskustelu on aika turha, koska yrittäjä pyrkii aina valitsemaan kustannustehokaimman työntekijän.*

Keskustelun aloitti **professori, joka haluaa lietsoa jotkin mitä lie. Tai sitten vaan korostaa itseään.** (Häxpi 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 49 professori määrittellään relatiivipronominilla *joka* alkavalla relatiivilauseella (VISK § 736) henkilöksi, *joka haluaa lietsoa jotkin mitä lie*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan verbi *lietsoa* (KS s.v. *lietsoa*) voi saada kuvainnollisen merkityksen 'yrittää luoda tai saada aikaan tai levittää', ja siitä käyttöesimerkkeinä sanakirja antaa ilmaukset 'Lietsoa tyytymättömyyttä, kapinaa'. Tämä rakentaa asiantuntijan käytöksestä epämääräistä valituksenomaista kuvaa. Elliptisesti edelliseen lauseeseen on rinnastettu (VISK § 437) viimeisen virkkeen lisäys: *Tai sitten vaan korostaa itseään*. Partikkelia *tai* voidaan käyttää itsekorjauksen keinona (VISK § 862), mikä lisää viimeisen lauseen merkitystä tekstissä. Eksplisiittisesti esimerkissä 49 siis arvellaan asiantuntijan haluavan vain julkisuuteen lausunnollaan, ei niinkään antaa lisätietoja käsiteltävästä ilmiöstä.

Aineistoesimerkin 49 kanssa samaa linjaa jatkaa aineistoesimerkki 50, jossa asiantuntijan halu julkisuuteen nähdään *kiertelemättömänä*:

50. Miksi epäillä kiertoilmaisua, jos ilmaisu on kiertelemätön. Tutkija ilmeisesti haluaa kiertelemällä ilmaista, että työnantajan pitäisi palkata huonosti suomenkielellä toimeentulevia. **Kiertelemättä hänen sanomansa on halu päästä julkisuuteen.** (Toisenlainen nuori 20.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 50 maallikkokommenttoija esittää vastakkainasettelun oman tekstinsä ja asiantuntijan lausunnon välille: *Tutkija – – haluaa kiertelemällä ilmaista, että työnantajan pitäisi palkata huonosti suomenkielellä toimeentulevia. Kiertelemättä hänen sanomansa on halu päästä julkisuuteen.* Kirjoittaja asettaa vastakkain asiantuntijan *kiertelevän* ilmaisutavan sekä oman *kiertelemättömän* ilmaisutapansa. Suomalaisessa keskustelukontekstissa suoruus nähdään usein hyveenä (ks. Virkkula 2008), minkä vuoksi sanaleikin voi nähdä arvottavana: sen avulla asiantuntijalle rakennetaan kyseenalaistettu merkitys, kun taas esimerkin kirjoittajalle rakentuu merkitys rehellisenä kommentoijana. Aineistoesimerkin 50 viimeisen virkkeen mentaalisen prosessin kokijaa ei mainita, mikä yleistää näkemyksen laajemman ihmisjoukon kokemaksi tiedoksi: esimerkin mukaan asiantuntijoiden julkisuuspyrkimykset ovat yleistä tietoa.

Käsittelen tälle näkemykselle mahdollista vastadiskurssia yliopiston niin kutsutusta kolmanesta tehtävästä tämän analyysiluvun 6 lopussa.

Asiantuntijoiden kyseenalaistaminen näyttäytyy aineistossa osin siinä, ettei kielitieteen ammattilaisten haluta sekaantuvan yritysmaailman kielikysymyksiin. Tämä näkemys esiintyi jo esimerkissä 45. Yksityisten yritysten nähdään olevan yleisesti kykeneviä oman henkilöstönsä kielitaidon arviointiin, mistä jatkaa aineistoesimerkki 51:

51. Muutto- ja logistiikkapalvelualan yritys Niemi (joka muuten on erittäin ammattitaitoinen toimija, asiakaskokemusta on) ei varmastikaan lähde neuvomaan Jyväskylän yliopistoa rekrytoinneissaan eikä Jyväskylän **yliopiston kielentutkimuslaitoksen pitäisi lähteä neuvomaan yksityistä yritystä kun tämä rekrytoi henkilöstöä**. Ei edes Helsingin Sanomien provosoimana.
(Realismus 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 51 asiantuntijoita, tässä tapauksessa *kielentutkimuslaitosta*, kielletään kommentoimasta kielipoliittisia kysymyksiä praktista välttämättömyyttä ilmaiseksi tekemättä jättämisen käskyllä, jota ilmaistaan *ei pitäisi* -lausekkeella (VISK § 1613): *Muutto- ja logistiikkapalvelualan yritys – – ei – – lähde neuvomaan – – yliopistoa rekrytoinneissaan eikä – – yliopiston kielentutkimuslaitoksen pitäisi lähteä neuvomaan yksityistä yritystä kun tämä rekrytoi henkilöstöä*. Yritysmaailman termi ”yksityisyritys” on esimerkissä 51 kirjoitettu muodossa *yksityinen yritys*, mikä korostaa yrityksen itsevaltaisuutta: Kielitoimiston sanakirjan mukaan adjektiivinen *yksityinen* (KS s.v. *yksityinen*) voi saada merkityksen ’yleisen, julkisen, yhteisen vastakohtana: henkilökohtainen, omakohtainen, yksityis-, ”privaatti”’. Henkilöstöasioiden eritellään näin olevan yrityksen sisäinen asia, johon julkinen taho ei väitteen mukaan saa ottaa kantaa eli se asemoidaan keskustelun ulkopuolelle. Yliopisto ei julkisena instituutiona ole nähtävissä samalla tavalla yksityisyrittäjänä, mutta tässä aineistoesimerkissä 51 sen toiminta samastetaan vahvasti *muutto- ja logistiikkapalvelualan yrityksen* kanssa. Samalla esimerkissä implikoidaan kysymyksen olevan ennen kaikkea rekrytointikysymyksestä, ei kielikysymyksestä, jota professorilla olisi kompetenssia kommentoida.

Aineistoesimerkissä 52 kommentoidaan eksplisiittisesti vain yrityksen *osakkeenomistajien* oikeutta kommentoida yrityksen kieli- ja rekrytointipolitiikkaa:

52. *Clearly: Kirjoittaja on oikeassa. Suomessa on viisi ja puoli miljoonaa kansalaista. Kiinassa ... - monta miljardia?*

Suomeen ei ole koskaan kehittynyt vahvaa ja aidosti itsetuntoista omaa identiteettiä, koska maamme vaiheet ovat olleet historiallisesti hyvin ailahtelevia monta sataa vuotta. Aina on jotenkin pärjätty jonkin muun valtion suojeluksessa tai tukemana.

Mutta tuo kielivalinta, että suomalaisessa lentoyhtiössä ei saa palvelua suomeksi on kyllä niin väärää hännystelyä joillekin rahoittajatahoille, että eiköhän Finnair ole kohta myynnissä.

On melko kaukaa haettava olettaa että suomen kielivaatimuksesta luopuminen tarkoittaa automaattisesti sitä ettei lennoilla ole yhtä ainutta suomea osaavaa henkilökuntaa.

Käytännöllisesti katsoen jos näin olisikin, niin tuskin sentään kotimaan lennoilla. Ulkomaan lennoilla taas voidaan odottaa että matkustajat pärjäävät vähintään englannilla itsekin, jolloin jäljelle jää kysymys siitä pitäisikö suomen (ja ruotsin) kieltä painottaa periaatteellisista syistä. **Se on osakkeenomistajien asia päättää, ei kenenkään muun.**
(CaesarX 24.7.2017.)

Esimerkissä 52 asiantuntijoita ei siis mainita, mikä implikoi näiden epäolennaisuutta yrityksen päätöksenteossa. Esimerkin viimeisessä virkkeessä rajataan nämä päättävät elimet *osakkeenomistajiksi*: *Se on osakkeenomistajien asia päättää, ei kenenkään muun.* Kieltohakuisen kvantoripronominin *kukaan* genetiivimuoto *kenenkään* osoittaa, että joukko, jonka kohdalla väite voisi pitää paikkaansa, on tyhjä (VISK § 103, VISK § 757), eli muita mahdollisesti yrityksen kielipoliittisista asioista päättäviä elimiä ei aineistoesimerkin 52 mukaan ole. Päätösvalta on esimerkin mukaan yksinomaan yrityksen omistajilla.

Eksplisiittisesti samankaltainen näkemys aineistoesimerkin 52 kanssa jaetaan esimerkissä 53, jossa puhutaan *osakkeenomistajien* sijaan *yrittäjän* – – *oikeudesta* päätöksentekoon:

53. Tottakai yrittäjä palkkaa tehtävään sellaisen, joka tehtävästä parhaiten suoriutuu. Jos hakijoiden ominaisuudet ovat muuten yhtäläiset mutta toinen osaa kieltä ja toinen ei, tottakai hän palkkaa paremman. **Turha siitä on mitään syrjintäspektaakkelia rakennella. Yrittäjällä on täysi oikeus valita juuri niin kuin haluaa ja asia ei kenellekään muulle kuulu.** Hyväntekeväisyys ja suojatyöpaikat on sitten asia erikseen.
(Eudaimonia 19.9.2017.)

Aineistoesimerkissä 53 suomen kielen osaamiselle rakennetaan merkitys yhtenä työelämässä hyödyttävänä taitona muiden joukossa: *Jos hakijoiden ominaisuudet ovat muuten yhtäläiset mutta toinen osaa kieltä ja toinen ei, tottakai hän palkkaa paremman.* Virke implikoi, että kielitaitoinen henkilö olisi tämä mainittu *parempi* hakija.

Aineistoesimerkin 53 mukaan asiasta on *turha* – – *syrjintäspektaakkelia rakennella*. Lauseessa esiintyvän materiaalisien *rakennella*-prosessin toimija on nollapersoonamuotoisena ilmi-panematon, mutta virke implikoi toimijaksi asiaa kommentoineen asiantuntijan. Materiaalisen prosessin kohteena on *syrjintäspektaakkeli*. Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana *spektaakkeli* (KS s.v. *spektaakkeli*) voi saada merkityksen ’suureellinen mutta pintapuolinen elokuva, näytelmä tai juhla’, ja se antaa sanan käyttöesimerkiksi ilmaisun ’Sinuhesta tehty hollywoodilainen spektaakkeli’. Tämä rakentaa kielikysymyksen asiantuntijakomentoinnille ylimitoitettua, jopa ironisen merkityksen. Ironisen merkityksen myötä aineistoesimerkki myös kyseenalaistaa mahdollisuuden kielivalinnoin tapahtuvalle syrjinnälle. Sinänsä asiasta päättäminen jää kuitenkin esimerkin 53 mukaan yrityksen sisäiseksi: *Yrittäjällä on täysi oikeus valita juuri niin kuin haluaa ja asia ei kenellekään muulle kuulu.* Kieltohakuista allatiivimuotoista

kvanttoripronominia *kellekään* käyttämällä rajataan työntekijöitä koskevien kielipoliittisten päätösten tekeminen ainoastaan yrityksen johdolle, *yrittäjälle* (VISK § 103, § 757). Asiantuntijuus asemoidaan siis yritysmaailman sisälle. Ulkoisia asiantuntijoita ei esimerkissä mainita, mikä implikoi asiantuntijoiden osallistumisen epärelevanttiutta keskustelulle.

Kokonaisuudessaan norsunluutornista julkisuuteen -diskurssi rakentaa kielipoliittisille asiantuntijoille merkityksen jonkinlaisesta todellisesta työelämästä erkaantuneina yksilöinä, joiden ei kuulu sekaantua yritysmaailman kielikysymyksiin. Diskurssissa kyseenalaistetaan yleisesti asiantuntijoiden työteho ja osaaminen sekä jaetaan käsitys, jonka mukaan asiantuntijat tekevät työtään ja kommentoivat yhteiskunnallista keskustelua pitkälti hyvän palkan ja mahdollisen maineen toivossa. Verkkokeskusteluissa ei huomioida yliopistojen lainmukaisia säännöksiä ja tehtäviä: yliopistoille asetetaan Suomen yliopistolain (558/2009) toisessa pykälässä niin kutsuttu kolmas tehtävä, joka tarkoittaa vuorovaikutusta muun yhteiskunnan kanssa sekä tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä (Finlex 2009). Tämä tulee esiin myös yliopistolain (558/2009) 33. pykälässä, jossa yhdeksi professorin tehtäväksi määritellään alansa yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen osallistumisen (Finlex 2009). Voidaan siis ajatella, että media on valinnut alan asiantuntijan kommentoimaan kysymystä ja kielentutkimuksen tieteelliseltä asiantuntijalta voidaan odottaa alansa kysymysten kommentointia – tämä kun kuuluu lainsäädännöllisesti professorin työhön. Tämä näkemys ei kuitenkaan tule esille norsunluutornista julkisuuteen -diskurssissa.

7 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut, millaisia merkityksiä monikielistyvän työelämän kotimaiset kielet saavat maallikoiden verkkoteksteissä, mitä merkityksiä suomalaisen työelämän englannin kielelle näissä verkkoteksteissä rakentuu sekä miten kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuus asemoidaan verkkokeskusteluissa. Lisäksi olen tutkinut, millaisina kielipoliittisina keskustelijoina maallikot näyttäytyvät verkkokeskusteluissa. Analyysin avulla olen tunnistanut maallikoiden kieli-ideologisia ja kielipoliittisia näkemyksiä ja näin saanut lisätietoa siitä, millainen kielellinen tilanne vallitsee 2010-luvun lopun suomalaisessa työelämässä.

Kotimaisille kielille rakentui maallikoiden verkkokeskusteluiden analyysissa kolme diskurssia: maassa maan kielellä -diskurssi, kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi sekä ruotsi on pyhä lehmä -diskurssi. Näistä ensimmäinen, maassa maan kielellä -diskurssi, puolusti nationalistista kielipoliittista ideologiaa (ks. Voutilainen 2016: 164): suomalaisessa työelämässä on diskurssin mukaan ensisijaisesti toivottavaa puhua suomea tai jossain määrin ruotsia, koska nämä ovat Suomen lainmukaiset kansalliskielet. Lisäksi diskurssissa oli nähtävissä viitteitä purismin kieli-ideologiaan (ks. Thomas 1991: 2) ja suomen kielen suojaamisen ja säilyttämisen näkemyksiin. Maassa maan kielellä -diskurssia perusteltiin paljolti periaatteellisilla syillä, suomalaisen kulttuurielämän turvaamisella sekä turvallisuuskysymyksillä. Suomen kielen taito ja kielen oppimisen halukkuus nähtiin myös osana suomalaiseen kulttuuriin integroitumista.

Toinen suomen kielelle maallikoiden verkkoteksteissä rakentunut diskurssi oli kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssi, jossa työelämän kielivalintoja perusteltiin markkinatalouden liikkeillä. Mikäli suomen kielestä nähtiin olevan hyötyä yrityksen toiminnalle, esimerkiksi suomenkielisten asiakkaiden houkuttelemiseksi yrityksen asiakkaiksi, työelämässä kannatti maallikoiden mukaan käyttää suomea. Diskurssin mukaan kielet, joilla on enemmän puhujia, olivat kuitenkin usein suomen kieltä hyödyllisempiä ja taloudellisempia yrityksen käyttökielinä. Erona maassa maan kielellä -diskurssiin tässä kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssissa oli siis se, ettei suomen kieltä haluttu säilyttää työelämässä periaatteellisin syin – rahallinen hyöty ja käytännöllisyys olivat kielivalinnoille ensisijainen mittari. Tässä diskurssissa nähtävissä oli internationalistisen kielipolitiikan piirteitä (ks. Voutilainen 2016: 165) sen korostettua mahdollisuutta kielten rinnakkaiseloon ja yhteisön monikielisyteen.

Kolmas kotimaisille kielille maallikoiden verkkoteksteissä rakentunut diskurssi oli ruotsin kielelle suomalaisessa työelämässä rakentunut ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssi. Vaikka ruotsin kieli rakentui paikoin osaksi maassa maan kielellä -diskurssia nationalistisen

kielipoliittisen näkemyksen vuoksi (ks. Voutilainen 2016: 164), oli tämä pyhä lehmä -diskurssi aineistossa näkyvämpi. Ruotsin kieli on pyhä lehmä -diskurssin mukaan ruotsin kieli ei ole suomalaisessa työelämässä nykypäivänä lähtökohtaisesti tarpeen, vaan sille rakennettiin merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle vieraana kielenä. Suomen ruotsinkielinen väestö merkityksennettiin diskurssissa suomalaisen yhteiskunnan valtaapitäväksi luokaksi, mikä toistaa historiallisia kaikuja ajoilta, jolloin Suomea hallinnut yhteiskuntaluokka oli ruotsinkielinen.

Vieraille kielille maallikoiden verkkoteksteissä rakentuneet diskurssit koskivat englannin kieltä, jolle rakentui kaksi diskurssia: englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi ja englanti korvikekielenä -diskurssi. Näistä ensimmäinen rakentaa suomalaisen työelämän englannille merkityksen kansainvälisenä, markkinataloudelle tehokkaana kielenä, jota on luonnollista ja järkevää käyttää myös suomalaisessa työelämässä, mikäli yrityksillä on laajentumispyrkimyksiä Suomen rajojen ulkopuolelle. Tämä diskurssi on siis läheinen suomen kielelle syntyneelle kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssille – molemmat näkevät kielivalintojen olevan alisteisia talouden lainalaisuuksille. Englanti kansainvälisyyden kielenä -diskurssi myös linkittyy kysynnän ja tarjonnan laki -diskurssin tavoin internationalistiseen kielipolitiikkaan (ks. Voutilainen 2016: 165).

Toinen englannin kielelle maallikoiden verkkoteksteissä syntynyt diskurssi oli englanti korvikekielenä -diskurssi, joka osoitti kriittisyyttä englannin kielen aseman kasvua kohtaan. Diskurssin mukaan englannin kieltä on välttämätöntä käyttää nykypäivän työelämän lingua francana, mutta sitä käytetään vain, koska muita yhteisiä kieliä ei ole käytettävissä. Englannin kielen käyttämisen nähtiin kuitenkin rakentavan englanninkielisten maiden kulttuurista valtaa suomalaisessa työelämässä sekä häivyttävän englantia työssään puhuvien työntekijöiden persoonallisuutta ja ajattelun moniulotteisuutta. Diskurssin mukaan englannin kielen käyttämisellä voi olla myös kielteinen vaikutus suomalaiselle turismille, sillä tällöin osa suomen kielen suomalaiselle kulttuurille tuomasta eksoottisuudesta häviää. Diskurssissa oli nähtävissä purismin kieli-ideologiaa (ks. Thomas 1991: 2) maassa maan kielellä -diskurssin tavoin.

Kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijoille maallikoiden verkkoteksteissä rakentunut norsunluutornista julkisuuteen -diskurssi yhtäältä asemoi asiantuntijat auktoriteeteiksi, toisaalta kyseenalaisti näiden asiantuntemuksen. Maallikot rakensivat itselleen merkitystä nykypäivän työelämän asiantuntijoina, kun taas asiantuntijat merkityksennettiin yhteiskunnasta vieraantu-neiksi. Analyysini mukaan maallikot tunnistivat asiantuntijat Johnsonin (2013: 9–10) luokitte-lua mukailleen ylhäältä alas -kielipolitiikan (eng. *top-down language policy*) auktoriteeteiksi, jotka tekevät päätöksiä, jotka sitten vaikuttavat kieliyhteisön toimintaan. Diskurssissa oli kuitenkin huomattavissa myös Johnsonin (mp.) alhaalta ylös -politiikan (eng. *bottom-up language*

policy) kannatuksen piirteitä, jonka mukaan kielyhteisö voisi itse päättää politiikastaan tarpeidensa mukaan. Johnsonia (mp.) mukaillen nämä prosessit olivat siis diskurssissa läsnä samanaikaisesti. Maallikot asemoivat kielipolitiikan ja työelämän asiantuntijuuden paljolti omaan yhteisönsä rajojen tai yritys-elämän sisäpuolelle. Aineiston pohjana olevissa verkkoteksteissä nimetyt työelämän ja kielipolitiikan asiantuntijat asemoitiin pääasiassa näiden yhteisöjen ulkopuolelle ja heidän toivottiin lopettavan työelämän asioihin puuttumisen – nimettyjen asiantuntijoiden ei diskurssin mukaan ollut toivottavaa kommentoida yritys-elämän kielikysymyksiä ja toisin päin.

Neljäntenä keskeisenä kysymyksenä tarkastelin tutkimuksessa sitä, millaisina kielipoliittisina keskustelijoina maallikot verkkokeskusteluissa näyttäytyvät. Analyysissa keskiöön nousi maallikoiden metakieli 2 eli se, kuinka maallikot kielensivät ajatuksiaan kielten käytöstä ja niiden käyttäjästä (Preston & Niedzielski 2003: 302–314). Tämän lisäksi verkkokeskusteluissa esiintyi metakieltä 1:tä eli sitä kielipuhetta, jolla maallikot kommentoivat kieliä ja niiden piirteitä (mp.). Maallikkouden piirteenä voisi ennen kaikkea nähdä keskusteluiden tavan käsitellä kielipolitiikkaa: keskustelijat perustelivat näkemyksiään paljolti omilla henkilökohtaisilla kokemuksillaan ja heidän kielenkäyttönsä ja määritelmänsä olivat usein epätarkkoja, tulkinnanvaraisia ja yleistäviä. Toisaalta tehdyt havainnot olivat todella monipuolisia ja vaikka maallikot eivät käyttäneet vakiintunutta terminologiaa, kuvaukset erilaisista kielellisistä ilmiöistä olivat myös kielitieteilijälle tunnistettavia. Verkkokeskusteluiden luonteen mukaisesti maallikot käyttivät kielipoliittisissa keskusteluissaan paljon ironiaa kyseenalaistamisen keinona (ks. Rahtu 2005: 291–295).

Maallikot merkityksensivät kielen useammin puhutuksi kuin kirjoitetuksi kieleksi. Tämä johtunee vakiintuneesta keskustelun tavasta käsitellä eri kielten käyttäjiä kielten puhujina esimerkiksi kielten kirjoittajien sijaan. Yleisimmin kieltä kuitenkin *osattiin*, *käytettiin* tai *ymmärrettiin* maallikoiden teksteissä. Tämä ilmaistiin usein dikotomian kautta: kieltä osattiin tai ei osattu, käytettiin tai ei käytetty ja ymmärrettiin tai ei ymmärretty. Tämä tukee Virtasen (2011: 167) tutkimuksen tuloksia mediakeskustelun dikotomisesta kielitaitokäsityksestä; yleisesti asioita maallikoiden mukaan joko on tai ei ole. Lisäksi monet tämän tutkimuksen maallikoista nimesivät kielitaidoksi sanaston osaamisen, mikä myös tukee Virtasen (mp.) tutkimustuloksia. Prestonin (2013: 176–177) mukaan maallikot näkevät yleiskielen standardin ensisijaisena kielimuotona, mikä oli nähtävissä myös tämän tutkimuksen analyysissä suomen yleiskielen suojelemisen ja puristisen kieli-ideologian (ks. Thomas 1991: 2) esiintymisen muodossa. Kaikki tämä tukee Palanderin ja Mielikäisen (2014: 238–239) sekä Niedzielskin ja Prestonin (2000: 3–7) näkemyksiä siitä, että myös kielitieteelliset maallikot tekevät kielestä ja sen käytöstä tarkkoja

havaintoja – näiden havaintojen kielentämisen tavat vain ovat erilaisia kielitieteilijöihin verraten.

Tutkielman tulokset tuovat lisätietoa siitä, miltä suomalaisen työelämän kielipoliittinen tilanne näyttää tavallisten kielenkäyttäjien eli maallikoiden näkökulmasta – usein kun yhteiskunnallisessa keskustelussa esiin pääsevät päättäjät, viranomaiset ja asiantuntijat. Toisaalta tulokset heijastelevat 2010-luvulla yhteiskunnallisessa keskustelussa esillä olleita laajempia teemoja: englannin kieli on noussut olennaiseksi osaksi myös suomalaista työelämää, ja asiantuntijoiden ja tutkijoiden asema on julkisessa keskustelussa kyseenalaistuksen kohteena. Toisaalta myös periaatteet suomen kielen vahvan aseman säilyttämiselle kaikuvat maallikoiden käsityksissä vahvasti, minkä voi nähdä heijastelevan nationalismihenkisen oikeistopopulismin tämänhetkistä suosiota. Lisäksi ruotsin kieli on suomalaisessa kielipoliittisessa keskustelussa jatkuvan neuvottelun kohteena: tutkielman kirjoittamisen aikana, vuoden 2017 jälkeen Suomessa tapahtui niin kutsuttu peruskoulujen ruotsin kielen valinnaistamiskokeilu, joka kuitenkin loppui pian osallistujakuntien puutteen vuoksi (ks. Saarinen 2018). Myös tämän voi nähdä heijastuvan tutkimuksen tuloksissa. Suomen kielellinen tilanne puhuttaa ja vuonna 2019 alkaneelle hallituskaudelle onkin kaavailtu toteutettavaksi uudenlaista valtakunnallista kielistrategiaa, joka pyrkisi selkeyttämään Suomen kokonaisvaltaista kielellistä tilannetta ja käytänteitä (Valtioneuvosto 2019; ks. Kotimaisten kielten keskus 2019b).

Keskeisenä, kaiken läpileikkaavana teemana aineistossa kulki talousdiskurssi, jonka mukaan kielillä on työelämässä myös rahallinen merkitys. Tämä olisi tarjonnut mahdollisuuden toteuttaa analyysi myös talousdiskurssien jaottelun keinoin. Tutkimuksen aineistossa eri kansallisuuksien palvelusta käytettyjä sanavalintoja olivat esimerkiksi *kuluerä* ja *resurssi*, mikä kielii talouspuheen yleistyneisyydestä maallikoiden kielipuheessa (ks. Duchêne & Heller 2012). Tämän talousdiskurssin sisällä voidaan nähdä olevan kaksi toisilleen vastakkaista katsantokantaa: ensimmäisen näkemyksen mukaan markkinatalous hyötyisi ensisijaisesti pieninä nähtyjen kielten häivyttämisestä ja suurempina kielinä nähtyihin, esimerkiksi englantiin, siirtymisestä. Toisen näkemyksen mukaan markkinatalous päin vastoin hyötyisi kielellisestä monimuotoisuudesta ja eri kieliryhmien palvelemisesta näiden omilla kielillä koosta riippumatta.

Näitä näkemyksiä voidaan tunnistaa myös muista selvityksistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys (Pyykkö 2017: 9–10) korostaa monipuolisen kielitaidon tärkeyttä nimeten kielet keskeiseksi osaksi ihmisten yleistä osaamista ja sivistystä. Selvityksen mukaan Suomen elinkeinoelämän tärkeimmät kielet ovat suomi, ruotsi ja englanti, mutta myös muiden kielten ja sekä erityisesti kulttuurien tuntemusta tarvitaan (mts. 112–113). Myös Elinkeinoelämän keskusliitto nimeää monipuolisen kielitaidon tulevaisuuden avaintaidoksi painottaen ensisijaisesti

suomen, ruotsin ja englannin kielen taitoja mutta todeten eri aloilla olevan toisistaan eroavia kielitaitotarpeita (EK 2014: 7, 11, 15).

Toisaalta tämän tutkimuksen aineistossa tunnistettiin kielitaitotarpeiden lisäksi myös monia muita nykypäivän työelämässä tärkeitä taitoja, kuten monipuoliset vuorovaikutustaidot, suvaitsevaisuuden, kulttuurinen tuntemuksen (Sajavaara & Salo 2007: 235) sekä haastavammin määriteltävät mutta usein toivotut ”pehmeät taidot” (eng. *soft skills*, ks. Allan 2013). Toivottu kielitaito oli siis monien maallikoiden mukaan vain yksi työntekijän ominaisuus muiden joukossa. Tämän lisäksi puhuttu kieli ei ollut maallikoiden mukaan kaikki kaikessa, vaan kielitaidon rajojen tullessa vastaan myös muulla palvelualltiudella ja nonverballiikalla pääsee pitkälle.

Suomessa ei ole ennen tätä tutkielmaa tehty monikielisyysaiheista kansanlingvististä tutkimusta. Tämä toi tutkimuksen tekoon kiinnostavan lisähaasteen. Lähtökohtaisesti kansanlingvistiikka (Preston & Niedzielski 2000) soveltui kielten diskurssien tarkastelun teoreettiseksi viitekehykseksi hyvin – siinä missä perinteisemmässä kansanlingvistiikassa tarkasteltavina kohteina olisivat olleet murteet, tarkasteltiin tässä tutkielmassa kieliä ja niiden käyttöä. Toisaalta maallikkonäkökulman tuominen analyysiin tuntui ajoittain haastavalta: koska maallikoiden kielenkäyttöä luonnehtii juuri sen säätelemättömyys ja tulkinnanvaraisuus (ks. Mielikäinen & Palander 2002: 91–93; Palander 2011: 15), oli toisinaan haastavaa sanoa, mitkä analysoitavat kielen piirteet kielivät juuri kirjoittajan maallikkoudesta. Tässä tutkielmassa huomio keskittyi kielille syntyneisiin diskursseihin ja maallikkonäkökulma toimi tutkimuksen viitekehyksenä. Jatkossa monikielisyysaiheista kansanlingvististä diskurssianalyysia voisi kuitenkin tehdä nostaten juuri maallikkouden ja sen piirteet keskeisiksi tutkimuksen kohteiksi. Lisäksi, koska tutkimus oli Suomessa ensimmäinen lajissaan, oli tulosten vertailu vastaaviin tutkimuksiin mahdollista. Toisaalta vertailukohtia löytyi monista lähitutkimusalojen tutkimuksista, joihin suhteuttaminen toi lisäymmärrystä myös oman työni arvosta.

Diskurssintutkimus (Fairclough 1992) teoreettisena viitekehyksenä ja systeemis-funktionaalinen kieliteoria (Halliday 1985; 2009) analyysin välineenä toimivat verkkoteksteissä esiintyneiden diskursiivisten käytänteiden jäsentelyssä toivotusti. Fairclough'n (1997: 29–30) mukaisesti myös tämän tutkielman pääpaino pysyi kolmesta metafunktionaalisesta kahden eli ideationaalisen ja intersubjektiveisuuden funktion tarkastelussa, sillä niiden kautta maallikoiden oli mahdollista kuvailla kokemusmaailmaansa, ylläpitää sosiaalisia suhteita sekä positioita kielenkäyttötilanteiden osapuolia (ks. Halliday 1985: 30; Shore 2012a: 146–147; Luukka 2002: 102–103). Systeemis-funktionaalinen kieliteoria olisi tarjonnut mahdollisuuksia aineiston laajempaankin kieliopilliseen ja prosessuaaliseen tarkasteluun. Toisenlaisen tutkimuksen toteuttamisen tavan olisi tarjonnut myös Bahtinin (1986) dialogisen kielikäsitteilyn näkökulman käyttö sekä äänten

(eng. *voices*) käsite, joka mahdollistaa erilaisten käsitysten syntymisen tarkastelun. Koen kuitenkin onnistuneeni teoreettisten lähtökohtien rajaamisessa ja valinneeni käyttämistäni teorioista ja käsitteistä onnistuneesti ne, jotka toimivat juuri tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiini vastaamisessa.

Tutkimuksen aineisto oli maisterintutkielmalle sopivan laaja: tunnistettuani aineistossa rakentuneet diskurssit pystyin kattavasti esittelemään ne sekä työn aikataululliset että tekstin pituudelliset seikat huomioiden. Aineistoni koostui 266 verkkokeskustelussa esiintyneestä kommentista ja näistä kommentteista 53 käytin analyysilukujen aineistoesimerkkeinä (ks. Hirsjärvi 2009: 233). Pysin valitsemaan aineistolle ja siitä tunnistamilleni diskursseille mahdollisimman tyypillisiä esimerkkejä mielestäni siinä onnistuen. Koska Finnair-aiheisia artikkeleita oli aineistossa Niemi Palvelut -aiheisia artikkeleita enemmän, sen uutisoinnin yhteydessä esiintynyt keskustelu hieman painottui aineistossa. Mielestäni tämä ei kuitenkaan vääristänyt tuloksia, sillä keskustelut eivät olleet alaspesifejä vaan edustivat yleisemmän tason työelämän kielipolitiikan keskustelua. Aineisto olisi sisältänyt aineksia myös maallikoiden kielitaitokäsitysten tarkempaan tutkimiseen, mikä voisi osaltaan olla antoisa jatkotutkimuksen kohde.

Tutkimuksen kehittämiskohteita tunnistettaessa yksi liittyy kuitenkin aineiston valintaan. Kuten luvussa 3.1 totesin, ei tutkimuksessa tarkasteltujen maallikkouden ”maallikkoudesta” voida tällä hetkellä olla täysin varmoja. Tämän vuoksi voi olla, että analysoitaviksi päätyneet aineiston osat sisältävät joitakin kielitieteellisiä asiantuntijoita, jotka leikittelevät verkkokeskustelussa maallikon identiteetillä. Toisaalta tämä identiteettien epävarmuus on verkkokeskusteluiden tutkimukselle luonteenomaista, eikä koskaan voida olla varmoja, keitä nimimerkkien takana piilee (ks. Laaksonen & Matikainen 2013).

Tutkielman tekeminen on ollut henkilökohtaisesti valtavan opettavaista. Akateemisissa piireissä paljon aikaa viettävänä oli virkistävää lukea keskustelua, jossa ihmiset kertoivat mielipiteitään täysin laidasta laitaan – usein huumorilla varustettuna. Vaikka keskustelijat olivat maallikoita, olivat monet keskustelluista ilmiöistä sellaisia, joita myös tutkimusmaailmassa on tarkasteltu. Salapoliisityö maallikoiden näkemysten ja kielentutkimuksen teemojen yhdistämisessä tuntuikin palkitsevalta läpi analyysiprosessin. Maallikot nostavat verkkokeskusteluissaan esiin laajalti erilaisia kieliin, kielitaitoon ja kielten käyttämiseen liittyviä teemoja ja oli tärkeää saada muistutus siitä, että aihepiiri kiinnostaa ja koskettaa jatkuvasti myös muita kuin oman ammattikuntani ihmisiä.

Kielten ja rahan yhteys uusliberalistisessa markkinataloudessa on vahva, ja kielitaidon on sanottu olevan muutettavissa rahaksi (ks. Duchêne & Heller 2012; Pyykkö 2011: 38). Tätä tulevat myös tämän tutkimuksen tulokset. Kuten talouspuheessa, myös yritysmaailman

kielipoliittisessa keskustelussa ihminen jää tämän tutkimuksen perusteella usein taka-alalle: matkustaja ei esimerkiksi näyntyä aktiivisena toimijana vaan *rahtina*, siirtelyn kohteena. Tämä avaisikin mahdollisuuden jatkotutkimukselle: olisi kiinnostavaa tarkastella, millaisia talouspuheen piirteitä työelämän kielitaitokeskustelussa esiintyy. Kuten aineiston arvioinnin yhteydessä totesin, kansanlingvistiksi olisi mielekästä tutkia, millaisia diskursseja maallikot rakentavat kielitaidoille ja millaiset kielitaidot heidän mukaansa on tarpeellisia tai riittäviä erilaisissa työtehtävissä. Yksi antoisa tutkimuksen suunta voisi olla myös erilaisten kielitaitojen myötä syntyvien valta-asemien tarkastelu työyhteisöissä.

Valtaosa maailman ihmisistä viestii yhtä tai useampaa kieltä käyttäen päivittäin. Suurin osa näistä ihmisistä on kielitieteellisestä näkökulmasta katsottuna maallikoita. Ainoat, jotka eivät sovi tähän maallikoiden kategoriaan, olemme me kielitieteilijät, jotka usein olemme päättämässä niistä kielipoliittisista linjauksista, jotka määrittävät kaikkien kieltenkäyttäjien elämää. Myös maallikoilla on kielipoliittisia näkemyksiä, vaikka he eivät niitä ”kielipoliittisiksi näkemysikseen” kutsuisisikaan. Tämän vuoksi kansanlingvistiksi monikielisyys ja kielipoliittikan tutkimusta tarvitaan. Kansanlingvistiikan tutkimusala voi toimia siltana kielitutkijoiden ja maallikoiden välillä ja tarjota lisätietoa siitä, millaisia näkemyksiä ja millaista osaamista kieliyhteisöjen sisällä piilee.

Monikielisyysysteemaisen kansanlingvistiikan paikkaa perustelee myös Palanderin (2001: 151) näkemys siitä, että kansanlingvistiikan avulla voidaan tehdä näkyviksi erilaisten etnisten stereotyyppien ja kielten käyttämiseen liittyvien näkemysten yhteyksiä. Mielestäni tämä korostuu monikielisydestä puhuttaessa. Maallikot tekevät Prestonin (2013: 176–177) mukaan oletuksia ihmisistä näiden käyttämän kielen perusteella, siinä missä lingvistit erottavat toisistaan kielen ja sen käyttäjän. Mikäli tätä maallikoiden puhumisen tapaa ei sen tarkastelun kautta tiedosteta, voivat nämä käsitykset johtaa epätasa-arvoistavien rakenteiden syntymiseen ja vahingollisten stereotyyppien leviämiseen. Meidän täytyy olla varuillamme siinä, minkä näemme kielten tai kielitaitojen kysymyksenä – ja mikä liittyy yleisempiin käsityksiin eri kieliä puhuvista ihmisryhmistä. Kielen tai kielitaidon avulla tapahtuva jaottelu ja mahdollinen ulos rajaaminen täytyy olla tarkkaan perusteltua niin työpaikoilla kuin niiden ulkopuolellakin. Esimerkiksi yritysten rekrytointiprosesseissa kielitaidon arviointeja tehdään erilaisilla koulutustaus-toilla ilman laajaa kielitieteellistä osaamista. Näiden toimintatapojen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi ja kehittämiseksi vallalla olevat näkemykset tulee kielitutkimuksen avulla tuoda näkyviksi.

LÄHTEET

- Alaniska, Päivi 2018: *JUMP ON THE BAND WAGON: English language and communication needs among event management professionals*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/63700/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201905022375.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 20.9.2019.
- Allan, Kori 2013: *Skilling the Self: The Communicability of Immigrants as Flexible Labour*. – Alexandre Duchêne, Melissa Moyer & Celia Roberts (toim.), *Language, Migration and Social Inequalities. A Critical Sociolinguistic Perspective on Institutions and Work* s. 56–78. Bristol: Multilingual Matters.
- Anderson, Benedict 1991: *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Aro, Mari 2009: *Speakers and Doers. Polyphony and Agency in Children's Beliefs about Language Learning*. Jyväskylä Studies in Humanities 116. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19882/9789513935320.pdf?sequence=1> 29.12.2017.
- Arpo, Robert 2005: *Internetin keskustelukulttuurit: tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Bakhtin, Mihail 1986: *Speech genres & other late essays*. Austin: University of Texas Press.
- Bijvoet, Ellen & Fraurud, Kari 2016: What's the target? A folk linguistic study of young Stockholmers' constructions of linguistic norm and variation. – *Language Awareness* 25 (1–2) s. 17–39.
- Coupland, Nikolas 2003: Sociolinguistic authenticities. – *Journal of Sociolinguistics* 7 (3) s. 417–431.
- Darvin, Ron & Norton, Bonny 2015: Identity and a Model of Investment in Applied Linguistics. – *Annual Review of Applied Linguistics* 35 (1) s. 36–56.
- Duchêne, Alexandre & Heller, Monica (toim.) 2012: *Language in Late Capitalism. Pride and Profit*. New York: Routledge.
- Eduskunnan oikeusasiamies 2018: *Perusoikeudet*. – <https://www.oikeusasiamies.fi/fi/perusoikeudet#> 24.8.2018.
- Elinkeinoelämän keskusliitto 2014: *Kielitaito on kilpailuetu. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu*. – <https://ek.fi/wp-content/uploads/Henko-2014.pdf> 17.11.2019.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Finlex 2003: *Kielilaki*. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423> 15.12.2017.
- 2009: *Yliopistolaki*. – <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558#LIP2> 13.11.2019.
- Finnair 2018a: *Finnair yrityksenä. Finnair lyhyesti*. – <https://company.finnair.com/fi/finnair-yrityksena/finnair-lyhyesti> 3.6.2018.
- 2018b: *Finnair-konsernin tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2017*. 16.2.2018. – <https://investors.finnair.com/~media/Files/F/Finnair-IR/documents/fi/reports-and-presentation/2018/tilinpaaostiedote-2017.pdf> 3.6.2018.
- 2019: *Osakkeenomistajat*. – <https://investors.finnair.com/fi/shareholders> 14.10.2019.
- Foucault, Michel 2005: *Tarkkailla ja rangaista*. Suom. Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.
- Grünthal, Satu 2019: Miksi tutkimusta kannattaa julkaista myös kotimaisilla kielillä? – *Kasvatus & Aika* 13 (3) s. 46–51.
- Haberland, Hartmut 2009: English – The Language of Globalism? – *RASK. Internationalt Tidsskrift for Sprog og Kommunikation* 30 s. 17–45.
- Hakulinen, Auli, Kalliokoski, Jyrki, Kankaanpää, Salli, Kanner, Antti, Koskenniemi, Kimmo, Laitinen, Lea, Maamies, Sari & Nuolijärvi, Pirkko 2009: *Suomen kielen tulevaisuus: kielipoliittinen toimintaohjelma*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. – <http://scripta.kotus.fi/www/verkojulkaisut/julk7/suomen-kielen-tulevaisuus-kotus-verkojulkaisuja-7.pdf> 25.9.2019.
- Halliday, M. A. K. 1985: *An introduction to functional grammar*. New York: Oxford University Press.
- 1994: *An introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.
- 2009: Methods – techniques – problems. – M. A. K. Halliday & Jonathan J. Webster (toim.), *Continuum companion to systemic functional linguistics* s. 59–86. Lontoo: Continuum.
- Halonen, Mia 2012: Rikkinäisiä ja likaisia. Kieli-ideologiset prosessit kielentutkimuksen diskursseissa. – *Viritäjä* 116 (3) s. 443–462.
- Hardaker, Claire 2013: “Uh... not to be nitpicky, but... the past tense of drag is dragged, not drug”. An overview of trolling strategies. – *Journal of Language Aggression and Conflict* 1(1) s. 58–86.
- Heller, Monica 2003: Globalization, the new economy, and the commodification of language and identity. – *Journal of Sociolinguistics* 7 (4) s. 473–492.
- 2010: The Commodification of Language. – *Annual Review of Anthropology* 39 (1) s. 101–114.

- Heller, Monica, Pujolar, Joan & Duchêne, Alexandre 2014: Linguistic commodification in tourism. – *Journal of Sociolinguistics* 18 (4) s. 539–566.
- Heller, Monica, Pietikäinen, Sari & da Silva, Emanuel 2017: Body, Nature, Language. Artisans to Artists in the Commodification of Authenticity. – *Anthropologica* 59 (1) s. 114–129.
- Helsingin Sanomat 2017: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005288083.html> 13.11.2019.
- 2018: *Kommentit*. – <https://www.hs.fi/kommentit/> 1.6.2018.
- 2019: ”Komppaan kaikkia, et ihan diippiishittii” – Somessa irvailaan Triplan nimistölle, YIT puolustaa ”kansainvälisyyttä”. – <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006274889.html> 13.11.2019.
- Hirsjärvi, Sirkka 2009: Tutkimuksen reliaabelius ja validius. – Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes & Paula Saja-vaara (toim.), *Tutki ja kirjoita* s. 231–233. Helsinki: Tammi
- Hämeen Sanomat 2018: *Hämeen Sanomat Oy*. – <https://www.hameensanomat.fi/node/285397> 1.6.2018.
- Irvine, Judith T. & Gal, Susan 2000: Language ideology and linguistic differentiation. – Paul V. Kroskrity (toim.), *Regimes of language. Ideologies, politics, and identities* s. 35–83. Santa Fe: School of American Research Press.
- Jakonen, Mikko 2017: Onko tie kielestä kiinni? – *Acatiimi* 19 (6) s. 20.
- Johansson, Marjut 2011: Higgsin bosonia etsimässä. Kieli ja työ kansainvälisessä tutkijayhteisössä CERNissä. – Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.), *Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt* s. 108–137. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Johnson, David Cassels 2013: *Language Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Jäppinen, Tuula 2011: Suomen kielen taidon riittävyys yritysten aikapaineisissa puhetilanteissa esimiesten ja työharjoittelijoiden kuvaamana. – *Puhe ja kieli* 31 (4) s. 193–214.
- Kalliokoski, Jyrki 2005: Referointi ja moniäänisyys kielenkäytön ilmiönä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 9–42. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kantola, Laura 2013: Verkkokeskustelijoiden asenteet julkisuuden henkilöiden murteella puhumista kohtaan. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto. – <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201305201297.pdf> 5.10.2019.
- Klinge, Matti 1981: *Suomen sinivalkoiset värit. Kansallisten ja muidenkin symbolien vaiheista ja merkityksestä*. Helsinki: Otava.
- Kokko, Henry 2017: *Trollaaminen ja sen vaikutukset Facebookissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston tietojenkäsittelytieteiden laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/54640/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201706213017.pdf?sequence=1> 30.10.2017.
- Koskela, Merja & Heino, Onerva 2016: Raha puhuu englantia? Kielipoliittikka suomalaisten pörssiyritysten sijoittajasivuilla. – Hirvonen, P., D. Rellstab & N. Sipunkoski (toim.), *Teksti ja tekstuaalisuus, Text och textualitet, Text and Textuality, Text und Textualität*. s. 251–262. VAKKI-symposiumi XXXVI 11.–12.2.2016. Vaasa: VAKKI Publications 7.
- Kotimaisten kielten keskus 2018: *Suomi tarvitsee pikaisesti kansallisen kielipoliittisen ohjelman. Suomen kielen lautakunnan kannanotto 26.10.2018*. – https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomi_tarvitsee_pikaisesti_kansallisen_kielipoliittisen_ohjelman 22.9.2019.
- 2019a: *Kielitoimisto ja sen historia*. – https://www.kotus.fi/kielitieto/vleiskieli_ja_sen_huoltaminen/kielitoimisto_ja_sen_historia 19.10.2019.
- 2019b: *Kansalliskielistrategia saadaan tällä hallituskaudella*. – https://www.kotus.fi/nyu/uuuistekstit/kotuksen_uutiset/kotuksen_uutiset_2019/kansalliskielistrategia_saadaan_talla_hallituskaudella.31653.news 16.11.2019.
- Kyllönen, Tanja 2015: *Ryhmäkeskustelua valtakielestä: maahanmuuttajien käsityksiä suomesta muuton jälkeen*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46757/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201509032804.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 19.6.2018.
- Laakso, Johanna 2017: *15+ aihetta epäillä, että kieliä tai kielitiedettä käsittelevä juttu on potaskaa*. – <https://kielilog.wordpress.com/2017/06/30/15-aihetta-epailla/> 15.9.2019.
- Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne 2013: Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 193–215. Tampere: Vastapaino.
- Laihonen, Petteri 2002: Kielisota Unkarissa. – *Kielikello* 34 (2). – <https://www.kielikello.fi/-/kielisota-unkarissa> 22.9.2019.
- Laihonen, Petteri & Halonen, Mia 2019: Vähemmistöt ja enemmistöt kieli-ideologisina käsitteinä. – Taina Saari- nen, Pirkko Nuolijärvi, Sari Pöyhönen & Teija Kangasvieri (toim.), *Kieli, koulutus, politiikka. Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintaa* s. 61–90. Tampere: Vastapaino.
- Laitinen, Lea 2004: Kieltosana ja Kieletär. Yhden kielikiistan kulku ja ideologiat. – Katja Huomo, Lea Laitinen & Outi Paloposki (toim.), *Yhteistä kieltä tekemässä. Näkökulmia Suomen kirjakielen kehitykseen 1800-luvulla* s. 177–222. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 979. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Latomaa, Sirkku 2007: Kotikielestä äidinkielen ja kaksikielisyyteen. – Sirkku Latomaa (toim.), *Oma kieli kullankallis. Opas oman äidinkielen opetukseen* s. 30–40. Helsinki: Opetushallitus.
- Lindemann, Stephanie & Campbell, Maxi-Ann 2018: Attitudes towards non-native pronunciation. – Okim Kang, Ron I. Thomson & John M. Murphy (toim), *The Routledge Handbook of Contemporary English Pronunciation* s. 399–412.
- Louhiala-Salminen, Leena, Charles, Mirjaliisa & Kankaanranta, Anne 2005: English as a lingua franca in Nordic corporate mergers: Two case companies. – *English for Specific Purposes* 24 (4) s. 401–421.
- Luukka, Minna-Riitta 2002: M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–123. Jyväskylä: Solki.
- Löytty, Olli 2010: *Maassa maan tavalla*. – https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/blogiarkisto/olli_loytty/maassa_maan_tavalla.6424.blog 6.8.2018.
- Malessa, Eva 2011: 2011: *FRIEND OR FOE? Attitudes to and beliefs about English in Finland expressed by Finnish as a second language learners*. – Maisterintutkimus. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26617/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201103011837.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 21.9.2019.
- Mantila, Harri 2005: Suomi kansalliskielenä. – Marjut Johansson & Riitta Pyykkö (toim.), *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä* s. 300–315. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Marschan-Piekkari, Rebecca, Welch, Denice & Welch, Lawrence 2011: Adopting a common corporate language: IHRM implications. – *The International Journal of Human Resource Management* 10 (3) s. 377–390.
- Mauranen, Anna 2012: *Exploring ELF. Academic English Shaped by Non-native Speakers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MediaAudit Finland: *LT ja JT tarkastustilasto 2017*. Päivitetty 25.5.2018. – <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/05/LTtilasto2017.pdf> 31.5.2018.
- Mero, Milja 2016: *The use of English in the working life of Finnish engineers*. – Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. – <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99986/GRADU-1478511523.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 26.9.2019.
- Mielikäinen, Aila & Palander, Marjatta 2002: Suomalaisten murreasenteista. – *Sananjalka* 44 (1) s. 86–109.
- 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mäntynen, Anne 2012: Kieli-ideologiat käytännössä. Sanajärjestyksen normittuminen tietokirjallisuuden suomenostyössä. – *Virittäjä* 116 (3) s. 378–409.
- Mäntynen, Anne, Halonen, Mia, Pietikäinen, Sari & Solin, Anna 2012: Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. – *Virittäjä* 116 (3) s. 325–348.
- Määttä, Kaisa 2015: *Suomi teknillisten alojen käyttökielenä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. – <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97771/GRADU-1436948064.pdf?sequence=1> 22.9.2019.
- Niedzielski, Nancy A. & Preston, Dennis R. 2000: *Folk Linguistics*. Trends in Linguistics. Studies and Monographs 122. Berlin: Moyton de Gruyter.
- 2003: *Folk Linguistics*. Berlin: Moyton de Gruyter.
- Niemi 2019a: *Niemi muuttaa kaiken*. – <https://www.niemi.fi/yryitys> 14.10.2019.
- 2019b: *Muuttoliikkeestä muutto- ja logistiikka-alan palveluyritykseksi*. – <https://www.niemi.fi/yryitys/historia> 14.10.2019.
- Nissinen, Irma 1995: Kielen uusia kuvia. – *Kielikello* 28 (2). – <https://www.kielikello.fi/-/kielen-uusia-kuvia> 19.10.2019.
- Norden 2005: *Deklaration om nordisk språkpolitik. Deklaration om nordisk sprogpolitik. Kunngerö um norðurlandskan málpolitikk. Avannaamioqatigiit oqaatsinut politik pillugu nalunaarutaat. Pohjoismainen kielipoliittinen julistus. Yfirlýsing um málstefnu Norðurlanda. Deklarasjon om nordisk språkpolitikk. Davvirrikkalaš giellapolitiikka julggaštus. Declaration on a Nordic Language Policy*. – <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700895/FULLTEXT01.pdf> 25.9.2019.
- Norton, Bonny 2013: *Identity and language learning: Extending the conversation*. Bristol: Multilingual Matters.
- 2015: Identity, Investment, and Faces of English Internationally. – *Chinese Journal of Applied Linguistics* 38 (4) s. 375–391.
- Nupponen, Anne-Maria 2011: *»Savon murre» savolaiskorvin. Kansa murteen havainnoijana*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology 11. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Oikeusministeriö 2017: *Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma. Handlingsplan för nationalspråksstrategin*. – http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79299/13_17_Kansalliskielistrategiantoimintasuunnitelma_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y 14.10.2019.
- Pyykkö, Riitta 2017: *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:51. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

- Palander, Marjatta 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. – *Virittäjä* 105 (1) s. 147–151.
- 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Papula, Niko 2017: Konekäännös: mitä sillä tehdään? – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 8 (6). – <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2017/konekaannos-mita-silla-tehdaan> 16.11.2019.
- Paveau, Marie-Anne 2011: Do non-linguists practice linguistics? An anti-eliminative approach to folk theories. – Antje Wilton & Martin Stegu (toim.), *AILA Review, Volume 2011* s. 40–54. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Perussuomalaiset 2017: *Arjesta se alkaa – Perussuomalaisten kuntavaaliohjelma 2017*. – <https://www.perussuomalaiset.fi/kuntavaalit-2017/kuntavaaliohjelma-2017-arjesta-alkaa/> 19.9.2019.
- Pietikäinen, Sari 2010: Sámi language mobility. Scales and discourses of multilingualism in a polycentric environment. – *International Journal of Sociology of Language* 202 (2) s. 79–101.
- 2012: Kieli-ideologiat arjessa. Neksusanalyysi monikielisen inarinsaamenpuhujan kielielämäkerrasta. – *Virittäjä* 116 (3) s. 410–440.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Piippo, Irina 2016: Kielen kuva. – Irina Piippo, Johanna Vaattovaara & Eero Voutilainen (toim.), *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat* s. 23–52. Helsinki: Art House.
- Piller, Ingrid & Takahashi, Kimie 2013: Language Work Aboard the Low-cost Airline. – Alexandre Duchêne, Melissa Moyer & Celia Roberts (toim.), *Language, Migration and Social Inequalities. A Critical Sociolinguistic Perspective on Institutions and Work* s. 95–117. Bristol: Multilingual Matters.
- Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oyj: *Lehtitoimiala*. – <http://www.pkkoyj.com/fi/lehtitoimiala/> 31.5.2018.
- Preston, Dennis R. 1989: *Perceptual Dialectology. Nonlinguists' Views of Areal Linguistics*. Topics in Sociolinguistics 7. Dordrecht: Foris Publications.
- 1996: Whaddayaknow. The modes of folk linguistic awareness. – *Language awareness* 5 (1) s. 40–73.
- 2013: Language with an Attitude. – J. K. Chambers & Natalie Schilling (toim.), *The Handbook of Language Variation and Change* s. 176–200. Blackwell Handbooks in Linguistics 11. Hoboken: Wiley-Blackwell.
- Pyykkö, Riitta 2011: Näkymätön kieli tulevaisuuden työssä. – Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.), *Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt* s. 26–45. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyryhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis 910. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Rahtu, Toini 2005: Vilin pilkka. Erään haastattelun ääniä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 282–335. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rantanen, Terhi 2005: *The Media & Globalization*. Lontoo: Sage Publications Ltd.
- Ronkainen, Reetta 2018: *Tavoitteena hyvä elämä: aikuisten maahanmuuttajien opetusasiakirjojen päämääristä rakentuvat diskurssit*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. – <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58672/URN%3aURN%3afi%3ajyu-201806203296.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 15.7.2018.
- Ruuska, Katharina 2016: Between ideologies and realities. Multilingual competence in a languagised world. – *Applied Linguistics Review* 7 (3) s. 353–374.
- Saarin, Taina 2018: Toisen kotimaisen valinnaistamiskeskustelun pitkä historia ja lyhyt toteutus. – *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 9 (5). – <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2018/toisen-kotimaisen-valinnaistamiskeskustelun-pitka-historia-ja-lyhyt-toteutus> 19.9.2019.
- Sajavaara, Anu & Salo, Mailis 2007: Työelämän kielitaitotarpeet ja kielikoulutus. – Minna-Riitta Luukka (toim.), *Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti* s. 233–249. Jyväskylä.
- Saviniemi, Maija 2015: *On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä. Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Acta Universitatis Ouluensis B 127. Oulun yliopiston Suomen kielen laitos. – <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526207773.pdf> 21.9.2019.
- Shore, Susan 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutumuksen käsikirja* s. 123–157. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutumuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- Silverstein, Michael 1998: The uses and utility of ideology. – Bambi B. Schieffelin, Kathryn A. Woolard & Paul V. Kroskity (toim.), *Language ideologies. Practice and theory* s. 123–145. New York: Oxford University Press.
- Solin, Anna 2012: Genremuutos kieli-ideologisena prosessina. Normiristiriidat ja uuden genren kotouttaminen. – *Virittäjä* 116 (3) s. 349–377.
- Spolsky, Bernard 2009: *Language Management*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Strömmer, Maiju 2016: Affordances and constraints: Second language learning in cleaning work. – *Multilingua* 35 (6) s. 697–721.
- 2017: *Mahdollisuuksien rajoissa. Neksusanalyysi suomen kielen oppimisesta siivoustyössä*. Jyväskylä Studies in Humanities 336. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. – https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/56113/978-951-39-7265-3_vaitos15122017.pdf?sequence=1 15.12.2017.
- Taavitsainen, Irma 2004: Englanti tieteen kielenä. – *Tieteessä tapahtuu* 22 (5). – <https://journal.fi/tt/article/view/57004/19080> 22.9.2019.
- Tanskanen, Sanna-Kaisa 2014: ”Eipäs nyt puhuta omia”. Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 51–74. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tarnanen, Mirja & Pöyhönen, Sari 2011: Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. – *Puhe ja kieli* 31 (4) s. 139–152.
- Tervola, Maija 2019: *Maahanmuuttajalääkärien suomen kielen taito ja kielitaitotarpeet. Erityisalan kielitaidon näkökulma lääkärin työhön*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 92. Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta. – <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116309/978-952-03-1164-3.pdf?sequence=2&isAllowed=y> 16.11.2019.
- Thomas, George 1991: *Linguistic Purism. Studies in language and linguistics*. London: Longman
- Tilastokeskus 2015: *Ulkomaalaistaustaiset työelämässä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi – tutkimus 2014*. – https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_003.html 3.6.2018.
- 2019a: *Vieraskieliset*. – <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html> 14.10.2019.
- 2019b: *Ainevalinnat 2018*. – http://www.stat.fi/til/ava/2018/02/ava_2018_02_2019-05-23_fi.pdf 14.10.2019.
- Tukiainen, Jemina 2019: ”Etenkin julkisen sanan käyttäjien pitää puhua oikeaa Suomen kielioppia.” Käsitteitä eri kielenkäyttäjryhmien kieltä koskevista rajoituksista Kielitoimiston yleiskielen seurantatalkoohavainnoissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto. – https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/301929/Tukiainen_Jemina_Pro_gradu_2019.pdf 5.10.2019.
- Vaara, Eero, Tienari, Janne, Piekkari, Rebecca & Säntti, Risto 2011: Kieli ja valta fuusioituvassa monikansallisessa yrityksessä. – Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.), *Kieli työssä. Asiantuntijatyön kielelliset käytännöt* s. 86–104. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vaattovaara, Johanna 2005: Lisää lingvistiikkaa kansan käsityksistä. – *Virittäjä* 109 (3) s. 466–475.
- 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2016: *Vieraat ja vaaralliset*. – Irina Piippo, Johanna Vaattovaara & Eero Voutilainen (toim.), *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat* s. 106–123. Helsinki: Art House.
- Valtioneuvosto 2019: *"Turvallinen oikeusvaltio edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan yhdenvertaista toteutumista". 3.3.1 Oikeusvaltion kehittäminen*. – <https://valtioneuvosto.fi/rinteen-hallitus/hallitus-ohjelma/oikeusvaltion-kehittaminen> 16.11.2019.
- Virkkula, Tiina 2008: Työntekijöiden kokemuksia englannista yritysmaailman yhteisenä kielenä. – Sirpa Leppänen, Tarja Nikula & Leila Kääntä (toim.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa* s. 382–417. Tietolipas 224. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Virtanen, Aija 2011: Käsitteitä kansainvälisesti rekrytoitujen hoitajien ammatillisesta kielitaidosta ja sen kehittymisestä. Mediakeskusteluiden ja asiantuntijan haastattelun analyysia. – *Puhe ja kieli* 31 (4) s. 153–172.
- Voutilainen, Eero 2016: Kielenohjailu on politiikkaa. – Irina Piippo, Johanna Vaatto-vaara & Eero Voutilainen (toim.), *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat* s. 147–173. Helsinki: Art House.
- Walsh, Olivia 2016: *Linguistic Purism. Language Attitudes in France and Quebec*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Wright, Sue 2012: Language policy, the nation and nationalism. – Bernard Spolsky (toim.), *The Cambridge Handbook of Language Policy* s. 59–78. Cambridge: Cambridge University Press.
- YLE 2018: *Suomi on myös tieteen kieli – Haluammeko, että suomen kieli kutistuu arkielämän kieleksi, jolla ei voida keskustella tieteen sisällöistä?* – <https://yle.fi/uutiset/3-10103637> 16.11.2019.

Aineistolähteet

- Helsingin Sanomat 12.7.2017: *Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoja – Jatkossa suomi väistyy monella alalla, sanoo henkilöstö-vuokraaja.* – <https://www.hs.fi/talous/art-2000005288083.html> 22.10.2017.
- 18.7.2017: *Valtionyhtiöltä voi odottaa suomenkielistä palvelua.* – <https://www.hs.fi/paivan-lehti/18072017/art-2000005294417.html> 22.10.2017.
- 24.7.2017: *On mahdoton ajatus, että kiinan kieli väistyisi ulkomaalaisten vuoksi kiinalaisessa lentoyhtiössä – vastaavan ei pitäisi tapahtua Suomessakaan.* – <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005300688.html> 22.10.2017.
- 19.9.2017: *Muuttofirma etsii 200:aa ”hyvää suomea” puhuvaa työntekijää Helsingissä – professori pelkää kielivaatimusten olevan kiertoilmaisu sille, ettei maahanmuuttajia haluta palkata.* – <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005373741.html> 22.10.2017.
- Hämeen Sanomat 17.7.2017: *Sinivalkoiset siivet eivät taivu suomeksi.* – <https://www.hameensanomat.fi/paakirjoitukset/332208-sinivalkoiset-siivet-eivat-taivu-suomeksi> 22.10.2017.
- Karjalainen 12.7.2017: *HS: Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoa – suomalaisten tulee tottua siihen, että suomi alkaa väistyä.* – <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/148684-hs-finnair-ei-vaadi-lentoemaenniltae-enaetae-suomen-taitoa-suomalaisten-tulee-tottua-siihen-ettae-suomi-alkaa-vaeistyae> 22.10.2017.

LIITTEET

Liite 1. Helsingin Sanomat 12.7.2017: ”Finnair ei vaadi lentoemännältä enää suomen taitoja – Jatkossa suomi väistyy monella alalla, sanoo henkilöstövuokraaja”

llinen | <https://www.hs.fi/talous/art-2000005288083.html>

< Etusivulle

Finnair ei vaadi lentoemännältä enää suomen taitoja – Jatkossa suomi väistyy monella alalla, sanoo henkilöstövuokraaja

Finnair löysäsi henkilöstön kielitaitovaatimuksia muun muassa työvoiman saatavuuspulmien vuoksi. Jatkossa suomalaisten on syytä tottua siihen, että monella alalla englannin käyttö vain kasvaa ja suomi saa väistyä, sanoo henkilöstövuokrausyritys Opteam.

Alkukesästä lähtien Finnairin koneiden matkustamoon palkattavilta lentoemänniltä ja stuerteilta vaaditaan enää vain sujuva englannin kielen taito. (KUVA: MARTTI KAINULAINEN / LEHTIKUVA)

Eva Palojärvi HS
Julkaistu: 12.7.2017 11:14

FINNAIR on kaikessa hiljaisuudessa höllännyt matkustamohenkilöstön kielitaitovaatimuksia. Alkukesästä lähtien matkustamoon palkattavilta lentoemänniltä ja stuerteilta vaaditaan enää vain sujuva englannin kielen taito. Suomen kieli on pudonnut perusvaatimuksista. Suomen taito luetaan toki hakijalle eduksi.

”En sanoisi, että olemme poistaneet suomen kielen vaatimuksen. Sen sijaan edellyttämme, että koko lentävä henkilöstö osaa englantia ja muu kielitaito on hyväksi. Suomen kieli ei ole kuitenkaan enää karsiva tekijä, jos joku hakee meille töihin”, sanoo Finnairin henkilöstöjohtaja **Eija Hakakari**.

SYYNÄ kielitaitovaatimusten löysäykseen on Hakakarin mukaan muun muassa pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Nopeasti kasvavilla Aasian reiteillä tarvitaan runsaasti esimerkiksi kiinan ja japanin kielen taitajia.

”Suomeen on muuttanut runsaasti aasialaisia, jotka osaavat meille tärkeitä kieliä, mutta eivät sujuvasti suomea. Hekin voivat nyt hakea Finnairille töihin”, Hakakari toteaa.

Hakakari korostaa, että Finnair aikoo olla jatkossakin vahva kotimainen työllistäjä.

”Kielitaitovaatimus ei tarkoita, että olisimme siirtämässä työtä Suomesta pois, vaan laajennamme rekrytointipohjaa. Olemme juuri palkanneet lähes tuhat uutta työntekijää, ja rekrytoinneista kaikki on tehty Suomesta. Jatkosuunnitelma on, että lähivuosina palkkaisimme jopa 1 800 työntekijää ja pääosin Suomesta.”

HAKAKARI kertoo keskustelleensa uusista kielivaatimuksista myös ammattiyhdistysliikkeen kanssa. ”Kun uuden rekrytointi-ilmoituksen teimme, kävin keskustelua Lentoemäntä- ja stuertiyhdistyksen puheenjohtajan **Juha Kuurnen** kanssa ja kerroin perustelut.”

Hakakari muistuttaa, että Finnairin yrityskieli on jo nyt englanti. ”Toimimme täysin kansainvälisessä ympäristössä. Lentoemännät työskentelevät tiimeissä, joissa on eri maiden henkilöstöä. Koska asiakkaina on suomalaisia, huolehdimme tietysti, että hekin voivat kommunikoida. Kotimaassahan lennetään pääsääntöisesti kotimaisella henkilöstöllä.”

LENTOEMÄNTÄ- ja stuertiyhdistyksen uusi linjaus kantautui yllätyneen ja huolestuneen jäsenistön kautta. Jäsenet olivat huomanneet muuttuneet vaateet Finnairin verkkosivuilta.

”Kun itse tästä kuulin, otin heti yhteyttä henkilöstöjohtoon ja kysyin, mitä uusi linjaus käytännössä tarkoittaa. Suomen kielen poistuminen on iso asia: Finnair on kuitenkin suomalainen yritys, ja meillä on paljon suomalaisia asiakkaita”, sanoo puheenjohtaja Kuurne.”

Luetuimmat

JUURI NYT	PÄIVÄ	VIIKKO
1. Kymmenet suomalaiset langenneet ”Hongkong-petoksiin” – keskimääräinen menetys noin 70 000 euroa		
2. Nyt.fi: Maakuntaudistusraportissa kanteen laitettiin kuva, jossa ei osata käyttää edes tablettia – Soitimme ja kysyimme, johtuvatko vaikeudet siitä ettei kukaan osa avata laitetta		
3. Soundin kriitikko kuunteli vinyylin väärällä nopeudella, moitti laulun muistuttavan ”heviöriinää” – rehti oikaisu muutti kolme tähteä neljäksi		
4. Ketjukolarin Töölössä aiheuttanut autoilija pakeni paikalta – rekisterinumero painautui edellä olleen taksin puskuriin		
5. Suomessa on hyytävän kylmää, mutta pohjoisnavalla mitattiin lämpöasteita – polaaripyörre pyörii nyt väärin pain		
6. Keskustelu selvitettiin nyt hedelmällisyyttään yksityiskinnoilla – ”Vasta lähempänä neljääkymppiä hakeudutaan arvioimaan, missä mennään”		
7. Isä ja tytär asuvat salaa siirtolapuutarhamökissä – ”Emme haittaa täällä kenenkään elämää”		
8. Yliopistoväen lakko näyttää todennäköiseltä – ensimmäistä kertaa professoritkin olisivat Suomessa lakossa		
9. Roomassa suljetaan kouluja ja perutaan lentoja harvinaisen lumisateen vuoksi, turistinähtävyydet peittyivät lumeen – Armeija kutsuttiin apuun		
10. Mikroneulaus on kauneusmarkkinoiden muotivillitys, jossa on monia riskejä – Toimittaja testasi, ihotautilääkäri vastaa yhdeksään kysymykseen neulauksesta		

Näytä lisää

Luetuimmat - Talous

JUURI NYT	PÄIVÄ	VIIKKO
1. Suomeen tuodaan autoja, joista saaksalaiset haluavat eroon – Teleeekö käytetyn dieselauton ostaja virheen? Tilajille		
2. Kiinalaisyhtiö osti ensin Volvon ja nyt ison paan Daimlerista – tavoitteena vastaisku Teslalle ja muille autoalan tulokkaille		
3. SRV tarjoaa asunnoista käteisalennusta – ilman yhtiölainaa uuden kodin saa edullisemmin		
4. Tutkimus: Kiinan internetjätien tekoäly-yhteistyö on uusi uhka Euroopan yrityksille		
5. Sijoitusblogi: Paljonko vanhemman pitää sijoittaa, että lapsella on 35-vuotiaana 60 000 euroa? Ison pesämunan kasvattaminen on monille helppoa		

Näytä lisää

Uusimmat

13:50 Soundin kriitikko kuunteli vinyylin väärällä nopeudella, moitti laulun muistuttavan ”heviöriinää” – rehti oikaisu muutti kolme tähteä neljäksi

13:37 EU ja YK vaativat tultuaoko Syyrian Itä-Ghoutaan välittömästi: ”On korkea aika pysäyttää tämä maanpäällinen helvetti”

12:24 Lastenhankintaa lykäävät naiset selvitettävät nyt hedelmällisyyttään yksityiskinnoilla – ”Vasta lähempänä neljääkymppiä hakeudutaan arvioimaan, missä mennään”

"Muistissa on, että vuonna 2014 oli uhkana jopa kaikkien kaukoreittien ulkoistus aasialaiselle halpatyövoimalle."

MONI Finnairilla pelkää, että EU:n vapaa liikkuvuus toisi ennen pitkää Finnairille halvempaa työvoimaa muualta Euroopasta. Aiempien säästöpakettien jäljiltä kahdella Aasian ja kahdella Euroopan reitillä matkustamohenkilöstöt hoidetaan jo alihankintana eli lentoemännät ja stuertit ovat kaikki ulkomaalaisia.

Aasiassa alihankintana hoidetaan Hongkongin ja Singaporen reitit, Euroopassa Madrid ja Barcelona.

"Finnairin johto on kyllä vakuuttanut, että tarkoitus ei ole alkaa rekrytoida Finnairille väkeä ympäri Eurooppaa vaan lähinnä antaa nyt Suomessa asuville aasialaisille myös mahdollisuus hakea yhtiölle töihin", Kuurne sanoo.

"Ulkoistamissuojasta on sovittu sitä paitsi tammikuun lopulle 2019 asti, eli sitä ennen ei voi muutoksia tulla. Iso kysymysmerkki tietysti on, mitä sen jälkeen tapahtuu", hän lisää.

HENKILÖSTÖJOHTAJA Hakakari vakuuttaa, että uusia ulkoistusaikkeitä ei olisi.

"Tällä hetkellä ei ole suunnitelmassa", Hakakari toteaa.

Kuurne huomauttaa, että Finnairilla kielitaitovaateet ovat madaltuneet pitkin matkaa. Hänen aloittaessaan henkilöstön piti osata neljää kieltä. Vaatimus ruotsin taidostakin putosi jo vuosia sitten.

SUOMALAISTEN on syytä tottua siihen, että monella alalla englannin käyttö vain kasvaa ja suomi saa väistyä, korostaa myös johtavan henkilöstövuokrausyrityksen Opteamin toimitusjohtaja **Minna Vanhala-Harmanen**.

"Elintason noustessa kantaväestö häviää palveluammateista. Helsingissä alkaa olla jo tavanomaista, että sesonkiaikoina ravintoloissa palveillaan englanniksi. Keittiön puolella työkieli on sitä paitsi ollut jo vuosia englanti", Vanhala-Harmanen sanoo.

"Vaatimus suomen kielen taidosta voidaan katsoa jopa syrjinnäksi", hän huomauttaa.

OPTTEAM välittää työvoimaa palveluololle. Yhtiö aloitti kymmenisen vuotta sitten myös filippiiniläisten sairaanhoitajien välityksen Suomeen.

Vanhala-Harmanen ihmettelee, että tiskaajiksi ei suomenkielisiä työntekijöitä enää löydy. Palkkataso ei ole hänestä siihen kuitenkaan syy.

"Kun kaupassa tuntipalkka on 10,50 euroa, astianpesijälle maksetaan yli 11 euroa. Suomi on pieni kansakunta. Olisi hyvä ymmärtää, että kaikki työ on arvokasta, eikä mitään työtä pitäisi aliarvioida."

"Alat, jonne ulkomaalaiset hakeutuvat, eivät suinkaan ole kaikki matalapalkka-aloja. It-ala on vetänyt esimerkiksi paljon korkeasti palkattua työvoimaa", Vanhala-Harmanen sanoo.

OPTTEAM kuuluu nyt Barona-konserniin, joka on maan suurin vuokratyövoiman välittäjä. Opteamin palkkalistoilla on noin 14 000 työntekijää vuodessa.

"Jo kymmenen prosenttia välitetystä työvoimasta on muun kuin suomenkielisiä. Uskon, että viidessä vuodessa määrä tuplautuu, jopa kolminkertaistuu. Kauppa ja julkinen liikenne ovat erityisesti kasvavia toimialoja", Vanhala-Harmanen sanoo.

"Toisaalta työnantajat mieluiten palkkaavat yhä hyvää suomea puhuvia työntekijöitä. Integrointi työyhteisöön on suomen kielellä helpompaa."

Siivousfirmoissa valtaosa työvoimasta on jo ulkomaalaisia, rakennustyömailla on pitkään puhuttu viroa ja venäjää, thaimaalaiset ja ukrainalaiset noukkivat marjat metsistä, intialaiset ovat työntyneet eri toten it-aloille.

13.22 Suomessa on hyttävän kylmää, mutta poljoisnavalla mitattiin lämpöasteita – polaaripyörre pyörii nyt väärin päin

13.22 Viveca Lindfors otti jälleen kisapaikan, nyt taitoluistelun MM-kisoihin – olympiaedustaja Emmi Peltonen jäi varasijalle

Näytä lisää

Seuraa uutisia tästä aiheesta

Finnair

Seuraa

Suomen kieli

Seuraa ✓

Englanti

Seuraa

Henkilöstövuokraus

Seuraa

Liite 2. Helsingin Sanomat 18.7.2017: ”Valtionyhtiöltä voi odottaa suomenkielistä palvelua”

en | <https://www.hs.fi/paivanlehti/18072017/art-2000005294417.html>

PÄIVÄN LEHTI 18.7.2017

Päivän lehti 18.7.2017 | Muut lehdet

Valtionyhtiöltä voi odottaa suomenkielistä palvelua

Julkaistu: 18.7.2017 2:00

HÄMEEN SANOMAT kirjoittaa, etteivät sinivalkoiset siivet taivu suomeksi.

”Jokunen vuosi sitten Finnair vähensi tai oikeastaan poisti suomenkieliset kuulutukset kaukolennoiltaan, koska suomalaisia lennoilla on vähän. Nyt yhtiö ei vaadi matkustamoon palkattavilta lentoemänniltä ja stuerteilta kuin sujuvaa englannin kielen taitoa.”

”Suomen kieli ei kuulu perusvaatimuksiin, mutta sen taito ja muikin kielitaito on hakijalle eduksi.”

”Huomionarvoista on, että Finnairin osakekannasta Suomen valtio omistaa enemmistön ja se on valtionyhtiö, vaikka sen yrityskieli on englanti. Kotipaikkakin on Helsinki ja pääkonttori Vantaalla.”

”Erikoista kieliainotuksissa on se, miksi valtionyhtiö ei palvele suomalaisia asiakkaita heidän äidinkielellään.”

”Valtionyhtiönä Finnairin on kielilain mukaan palveltava yleisöään kotimaan kielellä, ellei se ole yhtiön kannalta kokonaisuudessaan arvioituna kohtuutonta.”

”Onko suomenkielisen palvelun vaatiminen suomalaisyhtiöltä kaukolennoilla sitten vallan kohtuutonta? Ei tasan ole. Kieli on osa hyvää palvelua.”

MAASEUDUN TULEVAISUUDEN mukaan mopoauto joutaa museoon.

”Nuorten suosiman mopoauton turvattomuus on herättänyt huolta jo pidempään. Vaihtoehtoksi on esitetty tavallisia henkilöautoja, jotka olisi varustettu nopeudenrajoittimin. Toisin kuin aiemmin on tulkittu, päätös rajoittamista voidaan tehdä kansallisesti. Liikenne- ja viestintäministeriö selvittääkin parhaillaan edellytyksiä nopeudenrajoittimien käyttönotolle.”

”Turvaton ja kallis mopoauto joutaakin jo museoon. Oikean auton nopeusrajoitin voitaisiin poistaa, kun nuori aikanaan saisi ajokortin, jonka ikärajaa ollaan myös laskemassa. Molemmat uudistukset toisivat helpotusta nuorten liikkumiseen. Tämä olisi tärkeää etenkin maalla, jossa julkista liikennettä ei juuri enää ole.”

KESKISUOMALAINEN kirjoittaa, että maksuttoman kouluruoan ravitsemuksellinen merkitys on kansan vaurastuessa vähentynyt, mutta ei täysin poistunut. Lehden mukaan vertauskuvallinen merkitys on edelleen vahva.

”Myös symbolisesti tärkeät asiat on hyvä aika ajoin kyseenalaistaa. Kouluruoan maksuttomuus on kuitenkin kysymys, jota on tarkasteltava muistakin kuin ruokaketjun toiminnan ja ruoan arvostuksen näkökulmista. Se on yksi keino, jolla yhteiskunta pitää huolta kouluikäisten ravitsemuksesta ja opiskelukyvyistä sekä auttaa ja tukee näiden perheitä.”

”Kouluruoan muuttaminen maksulliseksi voisi lisätä ruoan arvostusta, mutta samalla se olisi tulonsiirto kouluikäisten lasten perheitä ruokalan toimijoille. Tällaiset poliittiset valinnat olisi pystyttävä perustelemaan useammasta kuin yhdestä näkökulmasta.”

Sisällysluettelo

Pääuutiset

Pääkirjoitus

Rajavartioloaitos valmistautuu hybridiuhkien torjuntaan 18.7.2017

Itämeren heikentynyt turskakanta kaippaa turvaa 18.7.2017

Britannia etsii yhä linjaansa EU-eroneuvotteluihin – epävarmuudesta kärsivät kansalaiset ja yritykset 18.7.2017

Moottoritie on kylmä 18.7.2017

Sähköauto voi viedä kohti sähkönsaa 18.7.2017

Valtionyhtiöltä voi odottaa suomenkielistä palvelua 18.7.2017

Kotimaa

Kaupunki

Ulkomaa

Talous

Urheilu

Kulttuuri

Tiede

Miellipide

Tänään

Radio ja TV

Sarjakuvat

Seuraa uutisia tästä aiheesta

Muut lehdet

Seuraa

Finnair

Seuraa

Mopoautot

Seuraa

Kouluruokailu

Seuraa

Liite 3. Helsingin Sanomat 24.7.2017: ”On mahdoton ajatus, että kiinan kieli väistyisi ulkomaalaisten vuoksi kiinalaisessa lentoyhtiössä – vastaavan ei pitäisi tapahtua Suomessakaan”

HS On mahdoton ajatus, että
Turvallinen | <https://www.hs.fi/mielipide/art-200005300688.html>

Mielipide | Mielipide

On mahdoton ajatus, että kiinan kieli väistyisi ulkomaalaisten vuoksi kiinalaisessa lentoyhtiössä – vastaavan ei pitäisi tapahtua Suomessakaan

Suomen kieli on tärkeä osa suomalaisuutta.

Julkaistu: 24.7.2017 2:00 , Päivitetty: 24.7.2017 7:53

LUIN uutisen ”[Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoja – jatkossa suomi väistyy monella alalla](#)” (HS 12.7.). Minun oli vaikea uskoa silmiäni.

Toki minä hyväksyn, että monella alalla englannin kielen käyttö lisääntyy. Englanti on tunnustettu yleiseksi kieleksi nyky maailmassa kauan sitten. Yleiskielen avulla voimme ymmärtää toisia paljon paremmin ja saada mahdollisuuksia elämässämme.

Finnair on suomalainen lentoyhtiö, mutta yhtiön asiakkaat voivat tulla mistä tahansa. Lisäksi Suomi on pieni, noin 5,5 miljoonan ihmisen maa, joten voi olla tarpeellista, että suomi väistyy palveluista. Se kuulostaa taloudellisesti järkevältä, mutta haluaisin kysyä, voiko suomen kieli kadota Suomesta.

Tiedämme, että kulttuuri synnyttää kieltä ja kieli kuvastaa kulttuuria. Suomi näyttyy ulkomaille esimerkiksi kauniiden metsien, oudon makuisen salmiakin, nakujen suomalaisten ja tietysti vaikean kielen maana. Suomen kieli on tärkeä osa suomalaisuutta.

Finnairilla on paljon ulkomaan lentoreittejä. Voidaan painottaa esimerkiksi englannin, kiinan tai japanin käyttöä, kun yhä useampi ulkomaalainen asiakas valitsee Finnairin lennon. Kuitenkin kannattaa muistaa, että lentoemäntä voisi hyvin palvella myös omalla äidinkielellään. Monikielistä palvelua on erittäin hyvin tarjolla matkustajille. Suomea ei tarvitse pudottaa pois, koska Finnair on suomalainen lentoyhtiö ja se olisi epäreilua suomalaisille asiakkaille.

Ainakin minulle olisi mahdotonta, jos kiinan kieli väistyisi ulkomaalaisten vuoksi kiinalaisessa lentoyhtiössä. Kielen ei tarvitse kadota, jos sitä käytetään, arvostetaan ja tarpeeksi moni puhuu sitä. En haluaisi puhua Finnairin lennolla englantia lentoemännän kanssa. Mieluummin pyydän suomeksi ”mustaa kahvia, kiitos”.

Jia Chen

Espoo

Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoja – Jatkossa suomi väistyy monella alalla, sanoo henkilöstövuokraaja
12.7.2017 11:44

Luetuimmat mielipidekirjoitukset

KOLUMNI
Kolumni: ”Suositellen Teille kiirehtiä” – Hämmäntävän moni uskoo Facebookissa leviävään tökeröön huijausviestiin, mutta mistä se johtuu?

MIELIPIDE
Mielipide: Integroidussa luokassa opiskeleva erityislapseni on jätetty oman onnensa nojaan – nyt hän ei enää halua mennä kouluun

MIELIPIDE
Mielipide: Keskuudessamme liikkuu lapsena järkytettyjä miehiä, jotka haastavat riitaa ja juovat liikaa – Miehiä on rohkaistava puhumaan seksuaalisesta häirinnästä ajoissa

MIELIPIDE
5-luokkainen HS:n mielipidepalstalla: Lapsille pitää antaa enemmän sananvaltaa, he eivät ole vajaa-älyisiä

[Näytä lisää](#)

Uusimmat mielipidekirjoitukset

KOLUMNI
Kolumni: ”Suositellen Teille kiirehtiä” – Hämmäntävän moni uskoo Facebookissa leviävään tökeröön huijausviestiin, mutta mistä se johtuu?

VIERASKYNÄ
Vieraskynä: Yritysten kilpailuetu varmistaa hyvinvoinnin

MIELIPIDE
Mielipide: Keskuudessamme liikkuu lapsena järkytettyjä miehiä, jotka haastavat riitaa ja juovat liikaa – Miehiä on rohkaistava puhumaan seksuaalisesta häirinnästä ajoissa

MIELIPIDE
Mielipide: Työ ja kunnan palkka takaisivat kehitysvammaiselle ihmisarvoisen elämän

[Näytä lisää](#)

Luetuimmat

JUURI NYT	PÄIVÄ	VIIKKO
-----------	-------	--------

Liite 4. Helsingin Sanomat 19.9.2017: ”Muuttofirma etsii 200:aa ’hyvää suomea’ puhuvaa työntekijää Helsingissä – professori pelkää kielivaatimusten olevan kiertoilmaisu sille, ettei maahanmuuttajia haluta palkata”

HS Muuttofirma etsii 200:aa x
 Turvallinen | https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005373741.html

< Etusivulle f t e

Muuttofirma etsii 200:aa ”hyvää suomea” puhuvaa työntekijää Helsingissä – professori pelkää kielivaatimusten olevan kiertoilmaisu sille, ettei maahanmuuttajia haluta palkata

Niemi rekrytoi pääkaupunkiseudulla satoja työntekijöitä. Henkilöstöjohtaja sanoo, että hakijoiden kielitaito arvioidaan tapauskohtaisesti. Professori pohtii, millaisia vaatimuksia maahanmuuttajien kielitaidolle asetetaan ja millä perusteilla.

Niemellä hakijan kielitaito arvioidaan tapauskohtaisesti. (KUVA: KAROLIINA PAATOS)

Viima-Lotta Lehtinen HS
 Julkaistu: 19.9.2017 9:09 , Päivitetty: 19.9.2017 9:40 f t e

MUUTTO- ja logistiikkapalvelualan yritys Niemi etsii jopa 200 työntekijää Helsinkiin. Henkilöstöjohtaja **Päivi Tervapalo** kertoo, että suuren rekrytointikampanjan pontimena on tarve löytää ensi keväälle lisää osaavaa työvoimaa, joka halutaan kouluttaa syksyn ja talven aikana.

Kasvu on ollut kaluste- ja työmaalogistiikan puolella sekä perinteisemmissä muuttopalveluissa.

”Pääkaupunkiseudun voimakas rakennusbuumi näkyy meillä asennuspalveluiden sekä rakennustyömaiden kantopalveluiden lisääntymisenä”, Tervapalo sanoo.

Maanantaina aamuyhdeksään mennessä yritykselle oli tullut yli 200 vinkkiä potentiaalisista työntekijöistä ja reilut 100 työhakemusta.

NIEMEN ilmoituksessa listataan ominaisuuksia, kuten hyvä kunto ja siisti ulkoinen olemus. Yhdeksi ”tuntomerkiksi” mainitaan hyvä suomen kielen taito.

Opetushallituksen sivuilla todetaan, että kielitutkinnon määritelmän mukaan hyvän suomen kielen taitaja pystyy seuraamaan monenlaisia aiheita käsitteleviä keskusteluja, ilmaisee itseään selkeästi tilanteeseen sopivalla tavalla ja ymmärtää vaativiakin ammatillisia tekstejä.

Vaaditaanko Niemen henkilökunnalta siis todella sujuvaa suomen taitoa?

”Meillä hyvä kielitaito määritellään niin, että ymmärtää suomeksi

Luetuimmat

JUURI NYT	PÄIVÄ	VIIKKO
1. Nyt.fi: Maakuntaudistusraportissa kanteen laitettiin kuva, jossa ei osata käyttää edes tablettia – Soitimme ja kysyimme, johtuvatko vaikeudet siitä ettei kukaan osaa avata laitetta		
2. Kymmenet suomalaiset langenneet ”Hongkong-petoksiin” – keskimääräinen menetys noin 70 000 euroa		
3. Soundin kriitikko kuunteli vinyylin väärällä nopeudella, moitti laulun muistuttavan ”heviöriinää” – rehti oikaisu muutti kolme tähteä neljäksi		
4. Ketjukolarin Töölössä aiheuttanut autoilija pakeni paikalta – rekisterinumero painautui edellä olleen taksin puskuriin		
5. Lastenhankintaa lykkäävät naiset selvittävät nyt hedelmällisyyttään yksityisklinikoilla – ”Vasta lähempänä neljääkymppiä hakeudutaan arvioimaan, missä mennään”		
6. Suomessa on hyttävän kylmää, mutta pohjoisnavalla mitattiin lämpöasteita – polaaripyörre pyörii nyt väärin päin		
7. Isä ja tytär asuvat salaa siirtolapuutarhamökissä – ”Emme haittaa täällä kenenkään elämää”		
8. Yliopistoväen lakko näyttää todennäköiseltä – ensimmäistä kertaa professoritkin olisivat Suomessa lakossa		
9. Roomassa suljetaan kouluja ja perutaan lentoja harvinaisen lumisateen vuoksi, turistinähtävyydet peittyivät lumeen – Armeija kutsuttiin apuun		
10. ”Hiljainen puhe” korjaa katkenneen yhteyden ja vie parisuhdetta eteenpäin, sanoo pariterapiaistuntoja analysoinut tutkija – Näin otat sen haltuun		

[Tilaa jille](#)

Näytä lisää

annettuja ohjeita sekä luettuna että kuultuna. Meillä tehdään turvallisuuskriittisiä töitä, joissa voi olla mukana aikataulupainetta”, Tervapalo kertoo.

SOVELTAVAN kielentutkimuksen professori **Sari Pöyhönen** Jyväskylän yliopistosta on perehtynyt maahanmuuttajien kielitaitoon ja työelämään. Hän kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, onko rekrytoijalla todella ajatus siitä, millaista kielitaitoa työnhakijalta vaaditaan.

”Vai käytetäänkö hyvän kielitaidon vaatimusta kiertoilmaisuna sille, ettei haluta maahanmuuttajia töihin. Tästä olen huolissani.”

Pöyhönen huomauttaa, että kielitaito kehittyy asteittain: luetun ja puhutun kielen ymmärtäminen ja suullinen ilmaisu kehittyvät nopeammin kuin kirjallinen ilmaisykyky.

”Työhaastattelussa kannattaa muistaa, että tilanne on hakijalle jännittävä. Saattaa olla, ettei hakija saa tilanteessa juuri sanaa suustaan, mutta hän saattaa ymmärtää paljonkin.”

KIELITAIDON arviointia ei hänen mielestään tarvitse ulkoistaa asiantuntijoille, mutta sitä pitäisi arvioida monin tavoin ja miettiä, voiko kieltä oppia myös työn ohessa.

”Kuka tahansa, joka puhuu suomea äidinkielenään, ei ole kielitaidon asiantuntija”, Pöyhönen sanoo.

Kielitaitoa voidaan arvioida esimerkiksi hakijan todistuksilla kielitaidosta ja koulutuksista tai sillä, onko hän käyttänyt suomea edellisissä työtehtävissään.

”Kielitaito ei ole vain yksilön oma asia, vaan työyhteisö on merkittävässä roolissa opettajana ja tukijana. Kielitaito kehittyy samalla tavalla kuin ammattitaito, ei siinä olla koskaan täysin valmiita.”

Niemi-yhtiön Tervapalon mukaan kielitaito arvioidaan haastattelutilanteessa tapauskohtaisesti.

”Turvallisuusohjeiden noudattaminen on jokaisen työntekijän velvollisuus, ja työnantajan velvollisuus on taata turvallisuus”, Tervapalo summaa.

Tilannetta, jossa puutteellinen kielitaito olisi aiheuttanut ongelmia vaikkapa muuttokeikalla, ei Tervapalon eteen ole Niemellä tullut.

”Johtuu varmasti siitä, että meillä toimitaan tiimeissä.”

NIEMELLÄ työntekijä saattaa olla yksin pakkausmateriaalien ja muuttolaatikoiden iltajakelussa, tai jos asiakas tilaa pelkän muuttoauton kuljettajan.

Tervapalo ei osaa arvioida, kuinka paljon maahanmuuttajia Niemellä on töissä. Niemellä on yhteistyösopimuksia muutaman järjestön kanssa, ja yhteistyön tarkoituksena on ohjata maahanmuuttajia työelämään.

”Maahanmuuttajia on esimerkiksi varastotöissä vaikkapa muuttolaatikoiden pesussa. Se on aloituspiste, jossa voi harjoitella kieltä, ja sitten katsotaan, mihin tehtäviin voisi urapolullamme siirtyä. Tällaisissa urapolun aloituspisteissä on töissä myös kantasuomalaisia, ja paikat ovat jatkuvasti täynnä.”

PÖYHÖNEN on ollut mukana tekemässä tutkimusta, jossa kävi ilmi, että maahanmuuttajan työllistymisessä sosiaalisilla verkostoilla on jopa suurempi rooli kuin kielitaidolla.

”Jos on aktiivinen ja laajat sosiaaliset verkostot, mahdollisuuksia tulee enemmän ja kielitaidon heikkouksia saa helpommin anteeksi. Työttömäksi joutuminen jättää helpommin tyhjän päälle, jos on ollut vaikkapa työyhteisössä, jossa käytetään vain englantia eikä maahanmuuttajalla ole sen ulkopuolella sosiaalisia yhteisöjä.”

Joillain aloilla, kuten terveydenhuollossa ja opetusallalla kielitaitovaatimukset ovat ymmärrettävästi tiukat. Professori Pöyhösen mielestä joillain aloilla kielitaitoa arvioidaan välillä villistikin, koska yhteisiä kriteerejä ei välttämättä ole.

”Saattaa olla, että jos rekrytoija tuntee hakijan, kielitaidolla ei ole yhtä suurta painoarvoa kuin silloin, jos hakija on tuntematon.”

Moni maahanmuuttajanainen jää ilman työtä, koska ajattelee kuuluvansa kotiin – tästä ei Bahar Mozaffarin mielestä puhuta Suomessa tarpeeksi

11.7.2017 12:28

Mielipide: Kansainvälisiä opiskelijoita pitäisi houkuttaa jäämään töihin Suomeen

27.3.2017 2:00

Luetuimmat - Kaupunki

JUURI NYT	PÄIVÄ	VIKKO
1.	Ketjukolarin Töölössä aiheuttanut autoilija pakeni paikalta – rekisterinumero painautui edellä olleen taksin puskuriin	
2.	Ammattikorkeakoulu Metropolia aloittaa koko henkilöstöä koskevat yt-neuvottelut – Rehtori: ”Juuri kun tekniikan alalla on työvoiman kysyntää ja rakennusala vetäisi tosi paljon”	
3.	HS-Analyysi: Ovatko pyöräilijät niin laiskoja, että heille pitää rakentaa 26 miljoonan euron tunneli? Poliitikoilla on useita syitä kannattaa kallista hanketta	
4.	Vammaispalvelujen kilpailutusta valmistellut johtaja siirtyi itse terveysalan yritykseen – Helsinki ei näe asiassa ongelmaa	
5.	Kolme vuotta sitten yhdysvaltalainen Allison Burger googlasi maailman parasta maata asua – nyt hän asuu poikansa kanssa Tuusulassa	

Näytä lisää

Uusimmat

13:54	Olympiasankarit livo Niskanen ja Krista Parmakoski ovat matkalla Suomeen – HSTV näyttää paluujuhlan kello 14.30 alkaen
13:53	97-vuotias Lyda viraaman on nyt maailman vanhin elossa oleva olympiavoittaja
13:52	Tutkiva journalisti ja hänen tyttöystävänsä löydettiin ammuttuina Slovakiassa – Jána Kuciak oli raportoinut pääpuolueeseen linkittyistä veropetoksista
13:50	Soundin kriitikko kuunteli vinyylin väärällä nopeudella, moitti laulun muistuttavan ”heviöriinää” – rehti oikaisi muutti kolme tähteä neljäksi
13:37	EU ja YK vaativat tulitaukoa Syyrian Itä-Ghoutaan välittömästi: ”On korkea aika pysäyttää tämä maanpäällinen helvetti”
13:24	Lastenhankintaa lykäävät naiset selvittävät nyt hedelmällisyyttään yksityisklinikoilla – ”Vasta lähempänä neljääkymppiä hakeudutaan arvioimaan, missä mennään”
13:22	Suomessa on hyytävän kylmää, mutta pohjoisnavalla mitattiin lämpöasteita – polaaripyörre pyörii nyt väärin päin
13:22	Viveca Lindfors otti jälleen kisapaikan, nyt taitoluistelun MM-kisoihin – olympiaedustaja Emmi Peltonen jäi varasijalle
13:17	Nyt.fi: Maakuntaudistusraportissa kanteen laitettiin kuva, jossa ei osata käyttää edes tablettia – Soitimme ja kysyimme, johtuvatko vaikeudet siitä ettei kukaan osaa avata laitetta
13:12	Yliopistoväen lakko näyttää todennäköiseltä – ensimmäistä kertaa professoritkin olisivat Suomessa lakossa

Näytä lisää

Liite 5. Hämeen Sanomat 17.7.2017: ”Sinivalkoiset siivet eivät taivu suomeksi”

Sinivalkoiset siivet eivät t x

https://www.hameensanomat.fi/paakirjoitukset/332208-sinivalkoiset-siivet-eivat-taivu-suomeksi

17.07.2017 04:00 | PÄÄKIRJOITUS

Sinivalkoiset siivet eivät taivu suomeksi

Finnair kumartaa syvään Aasiaan eikä enää vaadi kaukolentojen matkustamohenkilökunnaltaan sujuvaa suomea. Kuva: JASU jani suhonen

Kansallisen lentoyhtiön Finnairin sinivalkoiset siivet ovat kummasti haalistuneet. Kohta sitä ei edes tunnista valtionyhtiöksi.

Jokunen vuosi sitten Finnair vähensi tai oikeastaan poisti suomenkieliset kuulutukset kaukolentoiltaan, koska suomalaisia lennoilla on vähän. Nyt yhtiö ei vaadi matkustamoon palkattavilta lentoemänniltä ja stuerteilta kuin sujuvaa englannin kielen taitoa.

Suomen kieli ei kuulu perusvaatimuksiin, mutta sen taito ja muikin kielitaito on hakijalle eduksi.

Taustalla on paitsi kaukolentojen karsimisvalmius myös pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Finnair ilmoitti keväällä rekrytoivansa vuoden kuluessa peräti 350 lentoemäntää ja stuerttia.

Finnairin katse kohdistuu nopeasti kasvaviin Aasian reitteihin, joilla tarvitaan esimerkiksi kiinan ja japanin taitajia. Aasian lennot ovat olleet yhtiön henkireikä lentoyhtiöiden pudotuspelissä – kiitos Finnairin etuoikeuden Venäjän ilmatilan käyttöön.

Rekrytointisuunnitelma on myönteinen uutinen - varsinkin jos Finnair hakee lupauksensa mukaisesti työntekijöitä Suomesta. Voisi olettaa, että etusijalla ovat Suomeen muuttaneet aasialaiset.

Peikona on, ettei kielivaatimusten hölläys on takaportti ulkoistaa kaikki kaukoreiitit aasialaiselle halpatyövoimalle. Finnairin pitää olla jatkossakin vahva kotimainen työllistäjä.

Kotimaassa yhtiö vakuuttaa lentävänsä ”pääsääntöisesti kotimaisella henkilöstöllä”.

Huomionarvoista on, että Finnairin osakekannasta Suomen valtio omistaa enemmistön ja se on näin ollen valtionyhtiö, vaikka sen yrityskieli on englanti. Kotipaikkakin on Helsinki ja pääkonttori Vantaalla.

Erkoista kielipainotuksissa on se, miksi valtionyhtiö ei palvele suomalaisia asiakkaita heidän äidinkielellään.

Valtionyhtiönä Finnairin on kielilain mukaan palveltava yleisöään kotimaan kielellä, ellei se ole yhtiön kannalta kokonaisuudessaan arvioituna kohtuutonta.

Onko suomenkielisen palvelun vaatiminen suomalaisyhtiöltä kaukolennolla sitten vallan kohtuutonta? Ei tasan ole. Kieli on osa hyvää palvelua.

Facebook Twitter Google+ RSS Email Print

LUETUIMMAT UUTISET

PÄIVÄ	VIKKO	KUUKAUSI
01.02.2018		HIFK:n viime vuosien painajaiseen yllättävä käänne - ”Rautakorven Tappara heikentynyt, Selinin HIFK kehittynyt”
01.02.2018		Siirtokaruselli Liigassa jatkuu - läpimurtopelaaja siirtyy Ässiin
02.02.2018		Liikenne sujui hyvin lumesta ja liukkaudesta huolimatta - jäteauto oli suistua Kettumäentietä
01.02.2018		Hämeenlinnan keskustaan avataan Amarillo-ravintola
08:41		Yhdysvalloissa työtön jää helposti oman onnensa nojaan
13:12		Huippuartistien kiroilu Emma-gaalassa tuohutti kotikatsomoissa, näin kommentoi järjestäjä: ”Pitää muistaa, missä ollaan”
02:29		Uma Thurman New York Timesille: Harvey Weinstein ahdisteli myös minua seksuaalisesti
03.02.2018		Kiinalaiset ajokortit kelpaavat nyt Suomessa - lappilaiset pelkäävät henkensä puolesta
26.01.2018		Lydia Lassila viidensiin olympialaisiin
10:12		Suomalaisvahdit mahtivireessä: Rinne, Rask, Lehtonen, Säteri ja Niemi torjuivat voitot NHL-kierroksella

VIIMEISIMMÄT KESKUSTELUT

1	Toivon, että tämä kirjoitus olisi turha	04.02.2018 - 14:54
1	Vuosi 1968 muutti kulttuuria	04.02.2018 - 14:43
2	Tavoitteena Lapin matkailijamäärät miljoonalla eurolla	04.02.2018 - 06:08
2	Asemapuiston korkeimmat puut kaadettiin - katso video	04.02.2018 - 05:35
4	Goodmanissa avattiin Vapaussota-näyttely	03.02.2018 - 10:02
	Etelänpään toimitusjohtaja haakehtoi ajaksi	

Liite 6. Karjalainen 12.7.2017: ”HS: Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoa – suomalaisten tulee tottua siihen, että suomi alkaa väistyä”

x
x
HS: Finnair ei vaadi lento

<https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/148684-hs-finnair-ei-vaadi-lentoemaenniltae-enaee-suomen-taitoa-suomalaister>

ETUSIVU
UUTISET
JOENSUU
TEEMAT
LUE DIGILEHTEÄ
Asiakaspalvelu
Tilaa Karjalainen

Linja-auto kiilasi poliisiauton lumipenkkaan Kuopiossa
14:36

Matkustajajuna ja tavarajuna törmäsivät Yhdysvalloissa - kaksi kuoli ja 70 loukkaantui
14:06

Pohjois-Karjalassakin nuuskinut Veikko jää eläkkeelle - Majava on onneksi tukena
13:32

Presidentti Niinistö avasi nälän torjumiseen keskittyvän yhteisvastuukeräyksen
13:30

Ateenan suurmielenosoituksessa vastustetaan kompromissia Makedonian nimikiistaan
13:00

Sata tyttöä silponut Mesaniah myöntää: ”Tiedän, että olen tehnyt pahaa”
13:00

Valokuvaaminen on oivaa loistavalla ulkoilukelillä - lukijoiden aurinkoisia kuvia

HS: Finnair ei vaadi lentoemänniltä enää suomen taitoa - suomalaisten tulee tottua siihen, että suomi alkaa väistyä

Karjalainen

Finnair on löysentänyt matkustamohenkilöstön kielitaitovaatimuksia, kertoo [Helsingin Sanomat](#).

Alkukesästä lähtien matkustamoon palkattavilta lentoemänniltä ja stuerteilta ei ole vaadittu enää suomen kielen taitoa. Kielivaatimuksissa on enää sujuva englannin kielen taito. Suomen kieli on pudonnut perusvaatimuksista.

Suomen kielen taito voidaan katsoa vain hakijan eduksi.

Finnairin henkilöstöjohtaja **Eija Hakakari** sanoo lehdelle, että syynä on pula ammattitaitoisesta työvoimasta. Etenkin Aasian reiteille taas tarvitaan runsaasti esimerkiksi kiinan ja japanin kielen taitajia.

Suomalaisten on syytä tottua siihen, että monella alalla englannin käyttö vain kasvaa ja suomi saa väistyä, korostaa myös johtavan henkilöstövuokrausyrityksen Opteamin toimitusjohtaja **Minna Vanhala-Harmanen**.

- Elintason noustessa kantaväestö häviää palveluammateista. Helsingissä alkaa olla jo tavanomaista, että sesonkiaikoina ravintoloissa palvellaan englanniksi. Keittiön puolella työkieli on sitä paitsi ollut jo vuosia englanti, Vanhala-Harmanen sanoo Helsingin Sanomille.

0 Comments Sort by **Newest**

ESITTELYYN

TIISTAINA 6.2.2018
As Oy Joensuun
Kummeli klo 12-14

Klikkaa tarkemmat tiedot tästä!

JL-RAKENTAJAT

TOIVAKKA-YHTIÖT

www.jl-rakentajat.fi

ESITTELYJÄNÄ:
Merja Kokkonen

PÄIVÄN LUETUIMMAT

- 1 Poliisi: Joensuussa jäältä kuolleena löytyneen miehen tapaukseen ei liity rikosta - havaintoja pyöräilijästä pyydetään
- 2 Pielisjoen pohjasta läheltä Ylisoutajan siltaa löytyi hylky vuosikymmen sitten - tietoja sen kohtalosta on vähän
- 3 Japanilainen kuvausryhmä löysi kaipaamansa maalaistalon pihapiiriin - ”Etsimällä etsimme kuvattavia ihmisiä”
- 4 Teräseella varustautunut mies ryösti kaupan Kontiolahdella - poliisi sai tekijän kiinni
- 5 Iso hylky makaa Joensuun ytimessä - ”Virtavesien kulttuuriperinnöstä tiedetään hirveän vähän”

TILAAJILLE